

1

ТВОЖЫК

• Ексклюзіў!

Унікальная карта
«Гумарыстычныя
далягляды.
Магілёўшчына»

• Персона

Уладзімір
ПРАВАСУД:
«Не толькі
смяцца,
але
і высмейваць...»

• Проза

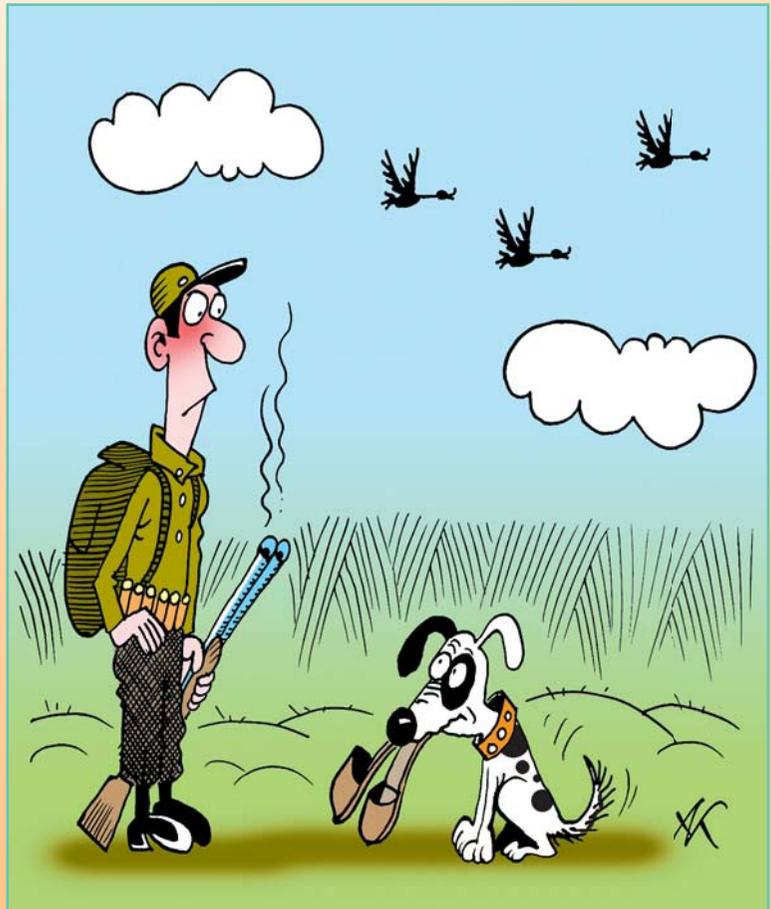
Васіль ТКАЧОЎ.
Мая жонка
хоча замуж.
Сур'ёзны жарт
у дзвюх дзях

• Вернісаж

Пятро КОЗІЧ:
«У малюнках —
усё мае жыццё!...»

• Смех без межаў

У нас у гасцях —
часопіс «Перац»
(Украіна)

2010

Слова рэдактара

Паважаныя возжыкаўцы!

Перад усім хочацца сказаць вам дзякуй за тое, што засталіся з «Вожыкам»: калі чытаеце гэтыя радкі, значыць, па-ранейшаму падпісаліся на нашае калючае і вясёлае выданне (а магчыма, паралілі выпісаць ці падпісалі на яго сваіх родных, блізкіх, сяброў). Скажу без перабольшання — лёс «Вожыка» ў вашых руках. Будуць чытачы, будуць аўтары, будуць падпісчыкі — будзе і «Вожык».

Дзякуй і за вашыя чытацкія водзукі: рэдакцыя атрымала шмат пісьмаў з самых розных куткоў Беларусі, багата было і тэлефонных званкоў. Ведайце: мы заўсёды рады пачуць вашыя думкі, меркаванні, ідэі, прапановы, ацэнкі, парады, а таксама — заўвагі. І абавязкова да іх прыслухаемся (некаторыя пажаданыя мы выканалі ўжо ў гэтым нумары) і парупімся зрабіць так, каб «Вожык» — з вашаю дапамогаю — стаў яшчэ больш вясёлым, цікавым, дасціпным.

Калі вы атрымаеце гэты нумар, калядныя і навагоднія святы будуць ужо адзначаны. Але наперадзе яшчэ шмат свят — і лютаўскіх «мужчынскіх», і сакавіцкіх «жаночых», і чэрвеньскіх «дзіцячых», і красавіцкіх «усеагульных»... Таму загадзя (што рабіць, калі таго вымагае наш фармат?) вінішую вас з усімі прыемнымі падзеямі. А дзе свята — там і вяселосць, смех ды добры настрой... Хочацца спадзявацца, што сапраўдным святам гумару будзе для вас і гэты, студзеньскі нумар «Вожыка».

Асобна хачу стывіцца на асаблівым для ўсіх нас свяце — 9 мая, Дзень Перамогі. 65 гадоў перамогі нашага народа над фашысцкай навалай. Вытокі «Вожыка», як вядома, таксама з грознага 1941-га. Тады ж, у ліпені сорак першага, выйшаў першы нумар газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну», тады ж пяро і аловак, слова і малюнак прыраўняліся да штыка і пісьменнікі, мастакі, журналісты, аўтары з франтоў і партызанскіх атрадаў сталі па-майстэрску змагацца гэтай зброяй. І — перамаглі!..

Наступны, 2011 год, стане юбілейным для «Вожыка» — выданне адзначыць сваё 70-годдзе.

Таму шчыра вінішую ўсіх ветэранаў, удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, усіх возжыкаўцаў са святам Перамогі. «Вожык» памятае пра вас. Не забывайце пра яго і вы: лёс «Вожыка» ў вашых руках...

Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Р. S. Рэдакцыя нагадвае, што падпісання на наступны нумар альманаха сатыры і гумару «Вожык» — № 2 за 2010 год — можна ў любым паштовым аддзяленні. Альманах «Вожык» № 2 за 2010 год выйдзе ў ліпені 2010 года, № 1 за 2011 год — у студзені 2011 года.

ВОЖЫК

Альманах сатыры і гумару

У нумары:

Паэзія.

Казімір КАМЕЙША. Занямонка. Незадаволены.
Барада. Бакоўка. Дзед і ўнук. Партрэцікі.
Гумарыстычныя вершы 3

**Карта «Гумарыстычныя далягляды.
Магілёўшчына»** 6

Персона.

Уладзімір ПРАВАСУД: «Не толькі смяцца,
але і высмейваць...» 14

Проза.

Васіль ТКАЧОЎ. Мая жонка хоча замуж.
Сур'ёзны жарт у дзвюх дзехах 18

Вернісаж.

Малюе Пятро КОЗИЧ 33

Паэзія.

Мікола ВЯРШЫНІН. Пра Мух і Зуброў. Бык і Месяц. Мураш і Слон. Каза-Карова. Свае – свайму. *Байкі*. Безгаспадарчы зазмаг. Подых сатырыка. Юнаму творцу. Патрабавальнасць. Заклад поспеху. *Каламбуры*. 37

Проза.

Міхась СЛІВА. Свая каманда. Змей-спакушалнік. Сметніца. Кветкі для жонкі. Гаючыя ўласцівасці. Боршч для мужа. Адгулялі. *Гумарэскі* 40

Паэзія.

Павел САКОВІЧ. Пад дыктоўку Бога. Няўжо я стаў «невязны»? Танцуйце ўсе «ЛЯВОНіху». Насіў я дзевак на руках. Хто каго? З чаго піць? *Пародыі*. 46

Пяром і пэндзлем.

Міхал ШУЛЬГА, Андрэй МАЦУР, ТАЦМІР, Кастусь КАРНЯЛЮК, Барыс КАВАЛЕРЧЫК, Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ, Віктар САЛАНЕЦ, Віктар ЛОУГАЧ. Думкі ўголас. . . . 48

Паэзія.

Міхась УЛАСЕНКА. Церушынкi. *Мініяцоры*. . . 53

Смех без межаў.

У нас у гасцях – часопіс «Перац» (Украіна). . 56

стар. 14

стар. 35

стар. 45

стар. 52

«Вожык» — альманах сатыры і гумару

№ 1 (1475), 2010 год.

Выдаецца з кастрычніка 2009 года (часопіс сатыры і гумару «Вожык» — з ліпеня 1941 года). Рэгістрацыйны № 520.

Выходзіць адзін раз у паўгоддзе.

Заснавальнік — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, РВУ «Літаратура і Мастацтва».

Галоўны рэдактар Юлія ЗАРЭЦКАЯ.

Рэдакцыйная калегія:

Анатоль АКУЦЭВІЧ,
Сяргей ВОЛКАЎ,
Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
Мікола ПРГЕЛЬ,
Тамара ДАНИЛЮК,
Валянціна ДУБРОВА,
Юлія ЗАРЭЦКАЯ,
Казімір КАМЕЙША,
Алег КАРПОВІЧ,
Уладзімір МАТУСЕВІЧ,
Міхась ПАЗНЯКОЎ,
Павел САКОВІЧ,
Уладзімір САЛАМАХА,
Васіль ТКАЧОЎ.

Рэдакцыя:

Казімір КАМЕЙША,
Павел САКОВІЧ
(*аддзел літаратуры*),
Аляксандр КАРШАКЕВІЧ
(*мастацкі аддзел*).

Сам-насам з Парнасам.

Анатоль ЦЫРКУНОЎ. Гора-аратар. Багатым усюды добра. З-за безграшоўя. Кампазітар-мічурынец. Усё сваё. Дрэжны прыклад. Эпітафія сатырыку. Пасля шлюбу. На Лысай гары. Новы Сізіф. *Эпіграмы* . . . 62
Васіль НАЙДЗІН. Дайце парадку. *Ліст у рэдакцыю*.
Ніна ГАЛІНОУСКАЯ. Не зацугляў. Яўген МІКЛАШЭЎ-СКІ. Крывое люстра. *Мініяцюры* 63

Проза.

Віктар АРЦЕМ'ЕЎ. Вясёлыя бываліцы.
Мініяцюры 64

Калючык.

Лёля БАГДАНОВІЧ. Кешка. Хованкі. Яечня. Вясёлая небыліца. Коця. Чысцоха. Тапкі на гусінья лапкі. Пужлівы мікрафон. *Вершы* 71
Уладзімір МАЦВЕЕНКА, Вольга ЛАБАЖЭВІЧ.
Загадка 73
Міхал ШУЛЬГА. Галава перашкаджае. Віктар ЛОУГАЧ. Шкада кароўку. Лаві яго! Спалохалася. Кастусь КАРНЯЛЮК. Хачу многа!.. *Смяшынкi* 74
Аляксандр КАРШАКЕВІЧ. Андрэй за ўсіх мудрэй.
Комікс па матывах славянскіх казак 76
Янка ГАЛУБОВІЧ. Паратунак. *Казка*. Васількова радасць.
Апавяданне 79
Ігар СІЧАВІК. Хітрая Котка. *Казка* 81

Класікі смяюцца.

Аскольд ЧУРКІН. 82

Вясёлая пошта.

Алег ТАТУН. Жарты нарачанскія. *З натурy* 86
Вольга САКАЛОВА. Дзве Марылі гаварылі... Яўген КІШКО. Лазня. Уладзімір КУЧМІНСКІ. Пасля рэкламы. *Вершы* 88
Мікола СІСКЕВІЧ. Кузуркі. Гаңна АТРОШЧАНКА. Прыгоды Хвядоса. Анатоль ГАРАЧОЎ. Сямейнае шампанскае. *Вершы* 89
Галіна НУПРЭЙЧЫК. Дыялог. Вацлаў ХАДАСЕВІЧ. Калі маеш грошы... Валерыя МІХНО. Дружбакі. Уладзімір ДАЊІЛЮК. «Языкасты» падатак. *Вершы* 90
Сяргей ПРЫЁМКА. Сон. *Верш*. Міхась ДУБОВІК. Карэктарскія агрэхі. Сяргей ЛАПЦЁНАК. Пазнаёміліся... Генрых ХАРЭВІЧ. Не той старшыня. Мікола НАВАРЫЧ. Вось дык вось! *Усмешкі* 91

Студэнцкая гумарына.

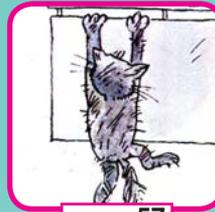
Сяргей УКРАЊНКА. Кажуць студэнты... 92

Імёны і даты.

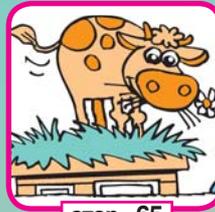
Кузьма ЧОРНЫ, Якаў ГЕРЦОВІЧ, Яраслаў ПАРХУТА, Уладзімір БАРАНОЎСКІ, Леанід ГАУРЫЛКІН 94

Крыжаванка 96

На вкладки: *малюнак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.*

стар. 57

стар. 65

стар. 76

стар. 82

Рэдактар стылістычны
Ірына КАЧУРКА.
Камп'ютэрная вёрстка
Алена МАКАРЭНКА.

Адрас рэдакцыі:
220005, Мінск,
праспект
Незалежнасці, 39.

E-mail: a.vojik@yandex.ru

Тэлефоны:
галоўнага рэдактара,
аддзела літаратуры,
мастацкага
аддзела — 284-84-52,
бухгалтэрыі — 284-66-72,
факс — 284-84-61.

Рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Перадрукоўваючы матэрыял, трэба абавязкова спасылацца на «Вожык». Разглядаюцца рукапісы, надрукаваныя на машынцы або набраныя на камп'ютэры. Аўтары публікацый нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць матэрыялы, не падзяляючы пазіцыю і думку аўтараў.

Падпісана да друку
13.01.2010
Фармат 70x90 1/16.
Афсетны друк.
Папера афсетная.
Ум. друк. арк. 7,02
Ул.-выд. арк. 8,83
Тыраж экз. 1739
Зак. 126

РУП «Выдавецтва
«Беларускі Дом друку».
220013, Мінск, праспект
Незалежнасці, 79.
ЛП № 02330/0494179
ад 3.04.2009.
© «Вожык», 2010

● Паэзія

Казімір КАМЕЙША

ЗАНЯМОНКА

Мой зямляк пяюн быў звонкі,
А заехаў за Сулу,
Дык адтуль вярнуўся з жонкай,
З галасістай занямонкай,
А ў пасаг прывёз пчалу.

Бачу: воз паўзе праз поле,
Дрогка едзеца пчале.
— Што вязеш, — пытаю, — Коля?
Усміхаецца:
— Чмяле!...

І прывёз такую «пчолку»,
Тая «мёду» так дае,
Што хаваецца Міколка
Часта ў пушчы ад яе.

Тры, як кветкі, скачуць дочки,
Не шанцуе на сынка.
Той бы аніколі ўпрочкі
Не адправіў земляка.

Псяядзіць у сховах недзе,
А як сонца ноч скрадзе,
Зноў, таемна ад суседзяў,
Пад сваю страху брыдзе.

Злосць забудзецца, адтае —
І ўсё смачнае на стол!
І яна нібы не тая,
Ды і ён нібы не той.

А ўсміхнуцца як умее,
Слёзкай прыхітрыць пагляд!

І ўжо шчочка пунсавее,
Як вячэрні далагляд.

Зноў пасцельку мякка сцеле
І ад шчасця аж трымціць.
Зноў сышліся, прыкіпелі,
Чаркай нават не разліць!

НЕЗАДАВОЛЕНЫ

Жонка скардзіцца: «Пятро
Мне даўно ад'еў нутро.
Быццам сам ён непад'еты
І вару я ўсё не ў смак.
Гэта ўсё яму не гэтак,
Ну а тое ўсё — не так.
А як чарку сцебане,
Маты гэтакія гне.
І тады ўжо ад Пятра
Не чакаю я добра».

Ну якое там дабро,
Дзе жыве такі Пятро?!

БАРАДА

Смяешся — трэба ёй патрафіць,
А курыш — ёй зацяжку дай.
Пакуль у вусны чарка трапіць,
Глыток урве і барада.

Яна, як ладны куст кудзелі,
Паўзла па скронях, па вушах.
І не было раўні нідзе ёй,
Бяры хоць дзеда Талаша.

Бывае ўзімку, як бярозу,
Так густа выбеліць мароз,
І зазвініць яна з марозу,
Нібы пушчанскі той авёс.

Гусцей самое кажурыны,
Яшчэ і гонар важны свой.
Калі б які фасон казліны,
Дык не – зубрыны грозны крой!

А як пакрыўдзіш – не даруе,
Нос свой і іншы падатрэ.
Яно ўжо галавой кіруе
І на сябе ўсё больш бярэ.

Пра гонар свой сама і бае:
– Ну, як жа вам без барады.
Яна й маршчынкі ўсе схавае,
І ты, стары, – як малады.

Камар ніякі не праб'ецца
Праз смоль яе, каб пекануць.
Смяецца хай ці то злуецца,
Дык бачыш скрозь яе адну.

Мог сон у барадзе схавацца,
Ці запаўзіць прамень які.
– А як жа з ёю цалавацца? –
Яшчэ хіхікалі жанкі.

– Яна пацешыць з вас люблюю, –
Казала нейкая з кабет. –
Ого, глядзі, як пацалуе,
Дык і прывяжа да сябе.

Яна жыла, трымала марку,
Нібы гнездо сабе звіла,
Пакуль заезджая цыгарка
Яе ўсур'ёз не дапякла.

Ды так балюча прысмаліла,
Што агаліла паўшчакі,
І ўся яе былая сіла
Пабегла недзе нацянькі.

А брытва потым як прайшлася,
Твар засвяціўся маладым.
Адна мянушка засталася
Ад той славутай барады.

БАКОЎКА

Спіць яна даўнейшым сном,
Не навідавоку.
Быццам з хатай заадно,
А заўсёды збоку.

Нават ёсць жыхар такі,
Знаюць засцянкуўцы,
Адляжаў свае бакі
Ён даўно ў бакоўцы.

Вечна збоку быў пры ўсіх,
Нават без прыпёку.
Трэба –
сам не йдзе прасіць,
Просіць торба збоку.

Без кабеты збабылеў,
Грудзі ўпалі, шчокі,
Але дзетак, кажучь, меў,
Праўда, недзе збоку.

Бы ў падполлі прасядзеў
Нейкім засцянкуўскім.
І нарэшце знелюдзеў
Гэны пан Бакоўскі.

І жыве, нібыта воўк,
Думаючы зноўку,
У які падацца бок.
І... ідзе ў бакоўку.

ДЗЕД І ЎНУК

Калі пад стол хадзіў пяшком
І сябраваў з начным гаршком,
Ужо тады чаго быў варты!
Як з дзедам зрэжуцца у карты,
Дык карта так яму ідзе,
І ў дурнях застаецца дзед.

Хоць скрыпка ў жэўжыка была
І талент нават меўся.
Як вырас, выйшаў з-пад стала,
За стол адразу ўсеўся.
Прадаў і скрыпку, і смычок,
І нават свой начны гаршок.
І хату дзедаву з гумном
Пусціў адразу на віно.
Прадаў карову і казу,
Прадаў і дзедаву слязу.
Жыве, разумнік, бурна,
А дзед і сёння ў дурнях.

ПАРТРЭЦІКІ

ВЕЦЕР

Забілі дзверы, і акно,
І нават фортку,
А ён у шчыліну пралез,
Ён вёрткі.

РОТ І КАША

І рот не тое кажа,
Калі захоча каша.

КОРАК

Паглядзіш: нейкі там заморак,
А бутлі моц
Трымае –
Корак!

ЦУКЕРКА

Цукерка з той была кагорткі –
Нікуды без чужой
Абгорткі!

НАПАРСТАК

Краўцу падтакваў толькі ён –
Убок адводзіў вастрыё.
Казалі, нават піў з яго прымака,
Ды не адчуў, няшчасны, смаку.

АБРУЧ

Як стары лячылі цэбар –
Прасачылася вада –
Голас свой на свет на цэлы
І абруч тады падаў.

Збілі клёпкі нетаропка,
Пару ўціснулі ануч...
Калі ўсе на месцы клёпкі,
Нешта значыць і абруч.

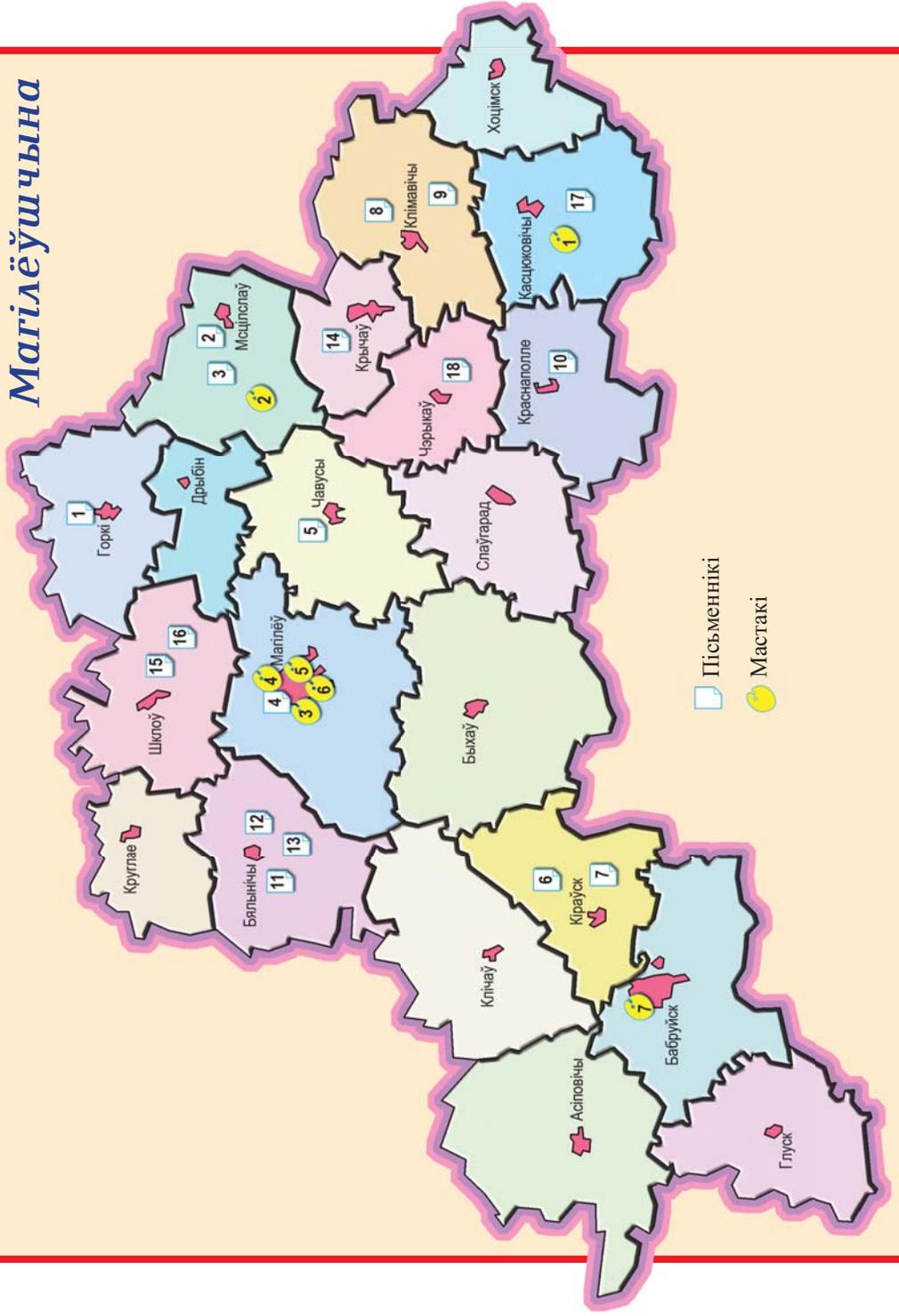
СТАРОЕ ВЯДРО

Было ў ім дно
І ручкі дужка,
Ды не было душы,
А – душка!

Гумарыстычныя дагляды.

Магілёўчына

ПІСЬМЕННІКІ

Горкі: паэма «Тарас на Парнасе» (1).

Мсціслаўскі раён: Георгій ЮРЧАНКА (2), Міхась УЛАСЕНКА (3).

Магілёў: Эдуард ВАЛАСЕВІЧ (4).

Чавускі раён: Іван АНОШКІН (5).

Кіраўскі раён: Ядвігін Ш. (6), Уладзімір САЛАМАХА (7).

Клімавіцкі раён: Павел КАВАЛЁў (8), Мікола ПАДАБЕД (9).

Краснапольскі раён: Андрэй МРЫЙ (10).

Бялыніцкі раён: Рыгор ЯЎСЕЕЎ (11), Васіль НАЙДЗІН (12), Віктар КУНЦЭВІЧ (13).

Крычаў: Уладзімір ДУКТАЎ (14).

Шклоўскі раён: Яўген КРУПЕНЬКА (15), Ніна ГАЛІНОУСКАЯ (16).

Касцюковіцкі раён: Алесь ПІСЬМЯНКОЎ (17).

Чэрыкаўскі раён: Валяцін КРЫЖЭВІЧ (18).

МАСТАКІ

Касцюковіцкі раён: Панцеляймон ЛЕПЯШЫНСКІ (1).

Мсціслаўскі раён: Міхась ЛІСОЎСКІ (2).

Магілёў: Яўген БУЛАВА (3), Аляксандр БУЛАЙ (4), Мікалай РУДКОЎСКІ (5), Віктар МІХЕЕЎ (6).

Бабруйск: Леанід МУРАШКА (7).

*«Вожык» працягвае
гумарыстычнае падарожжа
па творчых абсягах Беларусі,
згадваючы імёны
нашых гарадоў ды вёсак,
згадваючы і тых творцаў
гумарыстычнага накірунку,
хто дадаваў славы
сваім мясцінам.
Гэтым разам
кіруемся на Магілёўшчыну.
Гумарыстычнае неба
Магілёўшчыны
высвечана не толькі
яркімі сузор'ямі
паэтычных
і праявітых імён,
тут у свой час
невядомы аўтар
выявіў для нас
цэлы Парнас,
а герой ягоны
нават меў
добрае знаёмства
з насельнікамі боскай гары.
Але ж і клопату
задаў той невядомец
нашым даследчыкам.
І сёння яшчэ
бюцца яны
над цяжкаю загадкай
ды так і не прыйдуць
да адзінай думкі.
Ну, а імёны
астатніх аўтараў
чытачу добра вядомыя.*

ГОРКІ.

Нават калі вы ніколі не пісалі вершаў, але хочаце патрапіць на Парнас, здзейсніць гэта не так і цяжка — трэба ехаць у Горкі. На той самай горкаўскай гарыстасці, Кажуць, і ёсць беларускі Парнас. Памятаеце?

*Ці знаў хто з вас, браткі, Тараса,
Што палясоўшчыкам служыў?
(Паэма «Тарас на Парнасе»).*

Дык хто ж з нас сёння не ведае таго Парнаса?! Кожны старэйшы і маладшы беларус ведае.

Дасціпны ўсё ж быў Тарас, бо столькі гумарыстаў за сабою павёў! Нават найвядомейшая сёння паэма «Сказ пра Лысую гару», Кажуць, з'явілася, дзякуючы таму ж Тарасу. Ну, вядома ж, пісалася пад яго густ.

Трэба згаджацца з адным — гумарыстычны Парнас у Горках не дае нам права забывацца на добрае, шчырае і ўсмешлівае слова, якое характэрна беларусу.

МСЦІСЛАЎСКИ РАЁН.

Кудрычы. У гэтай вёсцы нарадзіўся вядомы беларускі гумарыст **Георгій ЮРЧАНКА** (1928). Скончыўшы ў 1951 годзе Магілёўскі педінстытут, Георгій Хведаравіч доўгі час настаўнічаў на Гродзеншчыне. Тады ж і пачаў друкавацца. За пісьменнікам адразу трывала замацавалася слава парадыста. Відаць, няма ў нашай літаратуры прозвішча, якога б «не заўважыў» сваім гумарыстычным пяром Г. Юрчанка. Прычым і прازیчная, і паэтычная імітацыі ў творцы бездакорныя.

Як запрог Георгій Хведаравіч свайго Пегаса, так і едзе на ім, не спыняючыся, усе гады. Толькі аднойчы распрог яго ў вожыкаўскай кніжцы «Распрэжаны Пегас» (1965). А яшчэ ён ездзіў «Вярхом на вожыку» (1968), зведаў «Парнаскія ўхабы» (1979), будзіў «Негавяваную пегасню» (1989)...

Востра акрэсліў Г. Юрчанка і ўзор сучаснай байкі:

*У кабiнеце пеўнiк-нач.
Кукарэкае.
А астатняе чытач
Дакумекае.*

Юшкавічы. Тут нарадзіўся добры сябра «Вожыка», гумарыст **Міхась УЛАСЕНКА** (1937). У свой час ён шмат падарожнічаў па гарадах і вёсках былога Саюза — служба на Балтыйскім флоце, цалінныя землі Казахстана, Сібір, будаўніцтва Брацкай ГЭС... Цяпер Міхась Аляксандравіч жыве і творыць у Горках, працуе ўласным карэспандэнтам абласной газеты «Зямля і людзі».

Яго трапныя, вострыя, смешныя, па-філасофску мудрыя сатырычныя мініяцюры, эпіграмы, пародыі, гумарыстычныя вершы добра вядомыя чытачу. Зборнік «Дробязі жыцця» (2005) склалі арыгінальныя чатырохрадкоўі, многія з якіх — іранічныя, крыху насмешлівыя, а недзе і саркастычныя.

*І круціцца «творчае» кола,
Аж цёмна ўваччу ад «раманаў»...
Камп'ютэр — вышэйшая школа
Бездараў і графаманаў.*

МАГІЛЁЎ.

У гэтым слаўтым горадзе пашчасціла нарадзіцца **Эдуарду ВАЛАСЕВІЧУ** (1918 — 1997). Калісьці ў нашай літаратуры ён трывала прапісаўся як паэт-байкапісец. Байкі Эдуарда Станіслававіча былі не менш вядомыя, чым творы Кандрата Крапівы. Яны нават перадаваліся з вуснаў у вусны. А яго слаўты «Хама» стаўся хрэстаматыйным.

Аднак у творчасці сваёй Э. Валасевіч звяртаўся і да п'ес-аднаактовак, пісаў лірычныя вершы, санеты. Лепшыя вершы і байкі змяшчаў у «Вожыку». Чытачы ж ведаюць паэта па шматлікіх (больш за дзесятак) кнігах баек. Выйшлі таксама кніжкі-байкі для дзяцей. Камедыі, скетчы былі надрукаваны ў зборніках «Свет клі-

нам не сышоўся» (1958) і «З хворай галавы на здаровую» (1961).

Гумар Э. Валасевіча і сёння не страціў сваёй актуальнасці, бо ён навеяны рэаліямі самога жыцця, у якім заўсёды ёсць велічыні пастаянныя. І заганы таксама паўтараюцца.

Быў Э. Валасевіч майстрам і дасціпнай, кароткай байкі. Згадайма хоць бы гэту.

Квактуха

*Тапырылася колькі дзён, квактала...
А яйка не знясла, што абяцала.*

...

Сярод людзей квактух такіх нямала.

ЧАВУСКІ РАЁН.

Антоніўка. У гэтай вёсцы ўхапіўся аднойчы за «Хвост Пегаса» (так называлася яго апавяданне) вядомы ў рэспубліцы гумарыст **Іван АНОШКІН** (1928).

Смяяцца Іван Архіпавіч пачаў неўзабаве пасля вайны, калі было не да смеху, надрукаваўшы ў 1946 годзе ў абласной газеце, а потым і ў «Вожыку» свае першыя гумарэскі.

У 1959 годзе ў Бібліятэцы «Вожыка» выйшла першая кніжка І. Аношкіна «Лішні мінус». І з таго часу ў яго творчы багажнік пачалі плюсавацца зборнікі апавяданняў, аповесцей, гумарэсак, а таксама кнігі для дзяцей. У 1985 годзе ў Бібліятэцы пабачыла свет і кніга апавяданняў і гумарэсак «Курам не да смеху».

КІРАЎСКІ РАЁН.

Добасна. Некалі тут, у гэтай вёсцы, у маентку, у сям'і яго ўпраўляючага, нарадзіўся **Ядвігін Ш. (Антон Іванавіч Лявіцкі)** (1868 — 1922), адзін з пачынальнікаў нашай прозы. Нават самыя першыя творы пісьменніка, апавяданні «Важная фіга», «Заморскі звер», «Пазыка», узбагачалі нашу літаратуру жанрава, пісьменнік сме-

ла карыстаўся сродкамі сатырычнага выкрыцця адмоўных з'яў у жыцці. Талент жа яго фарміраваўся пад уплывам фальклору.

Вельмі высокую ацэнку творчасці Ядвігіна Ш. даваў **Максім Багдановіч**. Ён асабліва падкрэсліваў у ёй талент байкапісца. «Няма спрэчкі, што ў асобе Ядвігіна Ш. мы маем аднаго з найлепшых нашых баечнікаў», — пісаў паэт у артыкуле «За тры гады».

У 1892 годзе Ядвігін Ш. напісаў камедыю «Злодзей». Пастаноўка яе была забаронена паліцыяй, а рукапіс бясследна загінуў.

Бераснёўка. Гэта вёска — радзіма беларускага пісьменніка **Уладзіміра САЛАМАХІ** (1949). З першымі апавяданнямі У. Саламаха дэбютаваў у 1977 годзе ў часопісе «Маладосць». У прозу прыйшоў, сцвердзіўшы сябе ў дакументальным і мультыплікацыйным кіно.

У сваіх апавяданнях і аповесцях пісьменнік стварыў цэлы шэраг запамінальных вобразаў, яго творчасці ўласціва добрае веданне жыццёвага матэрыялу, шырокае выкарыстанне гумару ў абмалёўцы характараў. Працаваў Уладзімір Пятровіч у часопісах «Маладосць», «Польмя», быў галоўным рэдактарам часопіса «Вожык». Зараз — галоўны рэдактар выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі».

КЛІМАВІЦКІ РАЁН.

Склімін. З гэтай вёскі паходзіць **Павел КАВАЛЁЎ** (1912 — 1995). У нашай літаратуры «служыў» у званні празаіка. А неяк сам прызнаўся, што пісаў і нават друкаваў вершы. Можна, таму заўсёды так шчыра падтрымліваў паэтаў, асабліва маладзейшых. А жыццё пісьменніку не шкадавала ні добрых сустрэч, ні шчырых сяброў, ні самых розных выпрабаванняў.

Доўгі час (больш за дзесяць гадоў) Павел Нічыпаравіч узначальваў часопіс «Вожык». У калектыве слыў чала-

векам паважаным. Але паважанасць тая не выключала і высокай патрабавальнасці.

У творчай спадчыне пісьменніка не толькі вядомыя кнігі прозы «Сонца ў вокны», «Падзенне Хвядоса Струка», «Пакінь нас, трывога», але і зборнікі гумарыстычных апавяданняў «Пісьмо ў два адрасы» (1959), «Павер, кахаю...» (1969), «Як здароўе, доктар?» (1972).

Пожар. Тут нарадзіўся **Мікола ПАДАБЕД** (1937) — будучы журналіст і пісьменнік, які «агнём сатыры і гумару» змагаўся з падхалімамі і хабарнікамі, бюракратамі і прахіндзямі ўсіх масцей. Многія героі яго фельетонаў, гумарэсак, крытычных артыкулаў узяты з жыцця, маюць рэальных прататыпаў. Таму і не дзіва, што «героі» пазнавалі сябе, абураліся... Часам сатырык меў за свае фельетоны і сур'ёзныя непрыемнасці.

Больш за трыццаць гадоў Мікалай Іванавіч узначальваў бялыніцкую райгазету «Зара над Друццю». Але знаходзіў і хвіліны для смеху — друкаваўся ў «Вожыку», у рэспубліканскіх часопісах і газетах, у калектыўных зборніках. Выдаў дзве кнігі гумару — «Мазалі мядовага месяца» (2001) і «Мільён за ўсмешку» (2008).

КРАСНАПОЛЬСКІ РАЁН.

Палуж. Радзіма пісьменніка **Андрэя МРЫЯ (Андрэя Антонавiча Шашалевіча)** (1893 — 1943). Першы свой твор пісьменнік надрукаваў у 1924 годзе ў газеце «Савецкая Беларусь». А вось сапраўдную славу А. Мрыю прынес сатырычны раман «Запіскі Самсона Самасуя», надрукаваны ў 1929 годзе ў часопісе «Узвышша».

Лёс творцы склаўся трагічна. Трапіў ён у жорсткія жорны ГУЛАГа, адкуль і не вярнуўся. Не ўсё, створанае таленавітым пісьменнікам, дайшло да чыгача. Роман «Жывы дом», многія апавесці і навелы былі канфіскаваны і зніклі.

«Запіскі Самсона Самасуя» ў 1988 годзе перадрукаваў часопіс «Польмя». У 1990 годзе паводле твора пастаўлены тэлефільм «Пратарчака жыцця, або Запіскі Самсона Самасуя».

БЯЛЫНІЦКІ РАЁН.

Барок. У вёсцы з гэтай лясістай назвай нарадзіўся вядомы паэт-гумарыст **Рыгор ЯЎСЕЕЎ** (1942 — 2004). Добрая, шчырая ўсмешка, «аўсяны» чуб, здаецца, падкрэслівалі ў ім высёдую, жартаўлівую схільнасць натуры. Ён і дэбютаваў у 1960 годзе гумарыстычнымі вершамі і байкамі.

А свой творчы шлях Рыгор Мінавіч пачынаў у бялыніцкай раённай газеце «Зара камунізму», скончыў Магілёўскі педінстытут і Вышэйшую партыйную школу. Працаваў у часопісе «Польмя», у Дзяржкамвыдзе БССР, у выдавецтве «Мастацкая літаратура», а потым стала «прапісаўся» ў «Вожыку».

На творчым рахунку паэта кнігі сатыры і гумару «Верабей пад воблакамі» (1976), «Гатовая рэпка» (1976), «Вялікая лыжка» (1977), «Мох на бяргвенні» (1979), «Шаравая бліскавіца» (1986).

Ёсць у Р. Яўсеева і кнігі для дзяцей. Ганарыўся паэт і слоўнікам бялыніцкіх гаворак «Маці казала так...», які пабачыў свет у 1978 годзе. Напісанае, кажуць, застаецца. Сабранае і запісанае — таксама.

Бярозаўка. Яшчэ адна лясістая вёска стала маленькай радзімай **Васіля НАЙДЗІНА** (1944). Першае гумарыстычнае апавяданне ён надрукаваў у газеце «На страже Балтыкі» падчас службы ў ваенна-марскім флоце. Пасля службы «прычаліў» да бялыніцкай раённай газеты, «даслужыўся» там да намесніка галоўнага рэдактара. Як і яго зямляк Рыгор Яўсееў, скончыў Магілёўскі педінстытут, Вышэйшую партыйную школу, а затым трапіў і ў «Вожык». Працаваў у самым гарачым цэху — у адзеле фельетонаў. Затым — намес-

нікам рэдактара «Мінскай праўды», загадчыкам рэдакцыйна-выдавецкага аддзела Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Але якія б сур'ёзныя пасады Васіль Іванавіч не займаў, смяяцца не пераставаў. Умеў бачыць камічнае ў самых ардынарных з'явах і ўчынках. Друкаваўся на старонках «Вожыка», іншых рэспубліканскіх выданняў. Яго творы ішлі нарасхват у артыстаў эстрады. Выйшлі зборнікі гумару «Мужчынскія сакрэты» (1981), «Адаю вам...» (1984), «Сустрэнемся ў Барселоне» (1991), «Кветка кактуса» (1992). Гумарэскі і апавяданні друкаваліся ў калектыўных зборніках «Сакрэт фірмы» (1979), «Кубік Рубіка» (1987), «Ад гарэлкі розум мелкі» і «Размова па шчырасці» (абодва 1990).

Чырвоны Бор. Віктар КУНЦЭВІЧ (1957), які тут нарадзіўся, прывык цвёрда трымаць у сваіх руках руль — пасля службы ў арміі ён працаваў шафэрам таксі. Але і пяро Віктар Іванавіч таксама трымае ўпэўнена. Пісаць вершы пачаў яшчэ ў школе, а вось упершыню «па-даросламу» дэбютаваў у мясцовым друку ў 1986 годзе байкаю «Бабёр». У перапынках паміж выбухамі вясёлага смеху паэт паспеў завочна скончыць журфак БДУ.

Па натуры В. Кунцэвіч — лірык, выдаў чатыры кнігі паэзіі. Але і ў вершах пра каханне, якія яму асабліва ўдаюцца, прысутнічае і мяккі гумар, і лёгкая іронія...

Крычаў. У гэтым горадзе нарадзіўся **Уладзімір ДУКТАЎ** (1953), беларускі пісьменнік. Свой творчы шлях ён пачаў з усмешкаю: дэбютаваў школьнікам у газеце «Піянер Беларусі» з гумарыстычным аповяданнем «Вандраванне па муках». Пазней друкаваўся ў мясцовым і рэспубліканскім перыядычным друку. Выдаў кнігу мініяцюр і афарызмаў «Смешкі-пацешкі» (1998). Яго кніга прозы «Трэцяя асоба» (1997) перасыпана крупінкамі

трапнага гумару, а ў зборніку «Кніжнік» (2005) побач з «сур'ёзнай» прозай суседнічае і гумарыстычная.

Уладзімір Уладзіміравіч шмат адшчыраваў на журналісцкай ніве: працаваў карэспандэнтам клімавіцкай раёнкі, затым рэдагаваў магілёўскую. Цяпер узначальвае магілёўскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі.

ШКЛОЎСКИ РАЁН.

Саськаўка. Гэта шклоўская вёсачка ўскалыхала паэтычны талент **Яўгена КРУПЕНЬКІ** (1936 — 1990). Пасля заканчэння сярэдняй школы будучы паэт працаваў у шклоўскай раённай газеце «Чырвоны барацьбіт», а пасля службы ў арміі трывала асталяваўся ў Мінску, быў супрацоўнікам часопісу «Блакнот агітатара», «Бязрозка», газеты «Чырвоная змена». Закончыў Літаратурны інстытут імя М. Горкага. Зарэкамендаваў сябе ядрэнным лірыкам. Выдаў шэраг зборнікаў вершаў, кніжак для дзяцей.

А гумар, казалі, у паэта з калыскі. Вясельмі былі продкі. Варылі на куццю не толькі крупы, а і крупеньку. Адсюль і прозвішча паэтава.

У 1978 годзе ў Бібліятэцы «Вожыка» выйшла кніга гумару Яўгена Міхайлавіча «Слон пад мікраскопам» (вершы, байкі, мініяцюры). А пра той жа мікраскоп паэт сказаў так:

*Ён нездарма завецца мікраскоп,
Бо любіць павялічыць недахоп.*

Пабачылі свет таксама зборнікі гумару і сатыры «Юбілейныя бліны» (1984), «Карэнні» (1986).

Вялікія Лазіцы. Тут нарадзілася **Ніна Васільеўна ГАЛІНОЎСКАЯ** (1935). Піша пераважна для дзяцей. Першую сваю кнігу назвала «Давайце пазнаёмімся». Тое «знаёмства» потым перарасло ў добрае сяброўства з чытачом як дзіцячым, так і дарослым. Бо гумар паэткі мае свае сакрэты, узроставыя межы для якіх — зусім не перашкода.

КАСЦЮКОВІЦКІ РАЁН.

Бялінкавічы. У гэтай вёсцы нарадзіўся вядомы паэт **Алесь ПІСЬМЯНКОЎ** (1957 — 2004). Не пісаць, ён, як часта жартаваў, не мог з прычыны хаця б таго ж прозвішча. Пісаць дрэнна таксама не дазваляла прозвішча. За вочы яго часцей за ўсё называлі Письмянок, а трапны на слова Анатоля Вялюгін ахрысціў «пшанічным вусам»... Але, як аднойчы прызнаўся сам паэт: «...Я ніколі не пісаў вершаў — я іх думаў». Таму сябра назавуць пасмяротную яго кнігу — «Думаць вершы».

Памёр Алесь (Аляксандр Уладзіміравіч) Письмянкоў раптоўна ў сваім рабочым кабінце ў часопісе «Вожык», галоўным рэдактарам якога быў у апошнія гады жыцця.

Усе, хто ведаў А. Письмянкова, памятаюць яго басавіты голас, які мог прымусіць звярнуць на сябе ўвагу і самую шумлівую публіку. А ў літаратуры звярнуў на сябе ўвагу сваім адметным паэтычным голасам.

Згадаючы паэта, згадаем і яго жартоўную літкансультацыю:

*Патыліцу доўга не чухай,
Ты ісіну ведаеш сам:
З абухам
Не бегай за мухай,
Як некалі Клышка пісаў.
Жыві і пішы без прымусу,
Сцяжынку сваю церабі.
Ты кажаш: «Капрызная Муза...»
З каханкі
Служанку
Зрабі!*

ЧЭРЫКАЎСКІ РАЁН.

Пільня. У гэтай вёсцы ў сакавіку 1945 года нарадзіўся **Валянцін Іванавіч КРЫЖЭВІЧ**. Пасля школы служыў у Савецкай Арміі, а яшчэ — друкаваўся са сваімі артыкуламі і вершамі ў газетах «Во славу Родины» і «Заря».

Сапраўдная ж «зара» журналіста і пісьменніка В. Крыжэвіча загарэла-

ся падчас працы ў чэрыкаўскай раёнцы «Заклік Ільча». Менавіта тады ён скончыў завочна журфак БДУ, а яго гумарэскі і апавяданні з'явіліся не толькі ў раённых і абласных выданнях, а і ў рэспубліканскім друку. Першае гумарыстычнае апавяданне «Шапка» было надрукавана ў «Вожыку» ў 1970 годзе. Пазней гумарэска «Малінавы звон», надрукаваная ў часопісе, трапіла на Усесаюзнага радыё, а на Беларускім радыё загучала інсцэніраваная гумарэска «Фруктовыя штаны».

Больш за трыццаць гадоў Валянцін Іванавіч аддаў чавускай раённай газеце «Іскра»: працаваў галоўным рэдактарам, апошнія тры гады — намеснік. І столькі ж часу застаецца верным сябрам «Вожыка». Яго гумарэскі і апавяданні адрозніваюцца тонкай іроніяй, дасціпным гумарам, цікавым сюжэтам і нечаканай канцоўкай. Нават у прыгодніцкіх аповесцях пісьменніка адчуваецца добры гумар.

КАСЦЮКОВІЦКІ РАЁН.

Студзянец. У гэтай вёсцы нарадзіўся **Панцеляймон Мікалаевіч ЛЕПЯШЫНСКІ** (1868 — 1944) — дзеяч рэвалюцыйнага руху, публіцыст, пісьменнік, педагог, а таксама — аўтар серыі карыкатур, якія друкаваліся ў 1904 — 1905 гг. на старонках газеты «Іскра» і былі накіраваны супраць меншавікоў — «Як мышы ката хаваці», «Паліцэйскі ўчастак», «Мартаў і яго цень», «Сучасны Сізіф» і інш.

МСЦІСЛАЎСКІ РАЁН.

Белы Мох. Хіба можна нарадзіцца ў вёсцы з такой жывапіснай назвай і не стаць жывапісцам? Тут і нарадзіўся выдатны беларускі жывапісец, графік **Міхась Якаўлевіч ЛІСОЎСКІ**

(1931 — 1970). Яго карыкатуры і шаржы, прысвечаныя мастакам і пісьменнікам рэспублікі, сталі прыкметнай з'явай нацыянальнай культуры. У жанры станковай сатырычнай графікі ён працаваў фактычна толькі адзін, быў схільны да карыкатуры-партрэта. Па сваёй вастрыні, змястоўнасці і дакладнасці характарыстык партрэтныя шаржы М. Лісоўскага не мелі сабе роўных, вылучаліся не толькі выключным знешнім падабенствам, але і перадавалі ўнутраную сутнасць той ці іншай асобы. Шматлікія карыкатуры і сяброўскія шаржы на тэмы культурнага жыцця рэспублікі выдадзены асобным альбомам «Няўрокам кажучы» (1971). Малюнкi вылучаюцца дакладнасцю і вастрынёй характарыстык, умелым скарыстаннем гіпербалы як сродку сатырычнай тыпізацыі.

МАГІЛЁЎ.

Яўген БУЛАВА (1955) хоць і нарадзіўся ў Мінску, але па праву можа лічыць сябе магіляўчанінам: усё свядомае жыццё жыве ў гэтым горадзе, скончыў там машынабудаўнічы інстытут, працаваў інжынерам. Пазней вучыўся ў БДУ. Журналіст, мастак. Намеснік галоўнага рэдактара газеты «Магілёўскія ведамасці».

Аўтар зборніка карыкатур «Наскальная живопись эпохи частичной компьютеризации». Малюнкi Яўгена Сцяпанавіча ў стылі інтэлектуальнай, лакалічнай, але вельмі выяўленчай графікі.

Аляксандр БУЛАЙ (1976) — маладзейшы калега Яўгена Булавы. Ён таксама скончыў Магілёўскі машынабудаўнічы інстытут, займае пасаду намесніка галоўнага рэдактара «Магілёўскай праўды».

Першую карыкатуру Аляксандр Пятровіч надрукаваў у газеце «Знамя юности» ў 1993 годзе. Многія яго карыкатуры маюць філасофскі пад-

тэкст. Малюнкi адрознівае стрыманая, нешматслоўная лінейная графіка, па-плакатнаму выключна выразная і дасканалая.

Хоць і нарадзіўся **Мікалай Васільевіч РУДКОЎСКІ** (1949) у Ардэжскім раёне Ленінградскай вобласці, але лёс свой звязаў з Магілёвам. Скончыў педагагічнае аддзяленне Мінскага мастацкага вучылішча ў 1969 годзе. Працаваў літработнікам у кіраўскай раённай газеце «Кіравец» Магілёўскай вобласці, цяпер — спецыяльны карэспандэнт «Магілёўскіх ведамасцяў».

У карыкатурах, што друкаваліся ў «Вожыку», пераважала вытворчая, маральная тэматыка. Дакладнасць кампазіцыі малюнка і артыстычнасць персанажаў адрознівае малюнкi М. Рудкоўскага ад іншых мастакоў.

Яшчэ адзін магілёўскі мастак — **Віктар МІХЕЕЎ** (1964). Карыкатурай пачаў займацца падчас вучобы ў Магілёўскім машынабудаўнічым інстытуце, афармляў насценгазеты. Пасля малюнкi сталі друкавацца ў «Вожыку», «Крокодиле», іншых часопісах і газетах.

Тэхніка малявання Віктара Антонавіча — сучасна-стылізаваная. Героі яго карыкатур (сацыяльнага, гумарыстычнага накірунку) вельмі ярка, экспрэсіўна выяўляюць свае эмоцыі.

БАБРУЙСК.

У «Вожык» **Леанід МУРАШКА** (1940) прыйшоў як аўтар тэм для карыкатур. У той час ён працаваў машыністам Мінскага лакаматываўнага дэпо Беларускай чыгункі і тэмы, як кажуць, браў з жыцця.

Затым Леанід Рыгоравіч паспрабаваў маляваць сам: яго карыкатуры змешчаны ў калектыўным зборніку «Калючы букет» (1977), які выйшаў у Бібліятэцы «Вожыка». Малюнкам уласцівы простая жыццёвая кампазіцыя, дасціпнасць зместу.

• **Персона**

Уладзімір ПРАВАСУД: «НЕ ТОЛЬКІ СМЯЯЦЦА, АЛЕ І ВЫСМЕЙВАЦЬ...»

Шарж Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Сустрэча гэта была задумана ўжо даўнавата, аднак усё адкладвалася, хоць герой наш жыве амаль у дзесяці кроках ад рэдакцыі. Нарэшце ў маім мабільніку прагучала:

– Дык заходзь – я дома.

Хуценька сунуў у кішэню дыктафон, шапку ў ахапку – і да яго. А пакуль не націснута кнопка запісу, назаву і героя. Знаёмцеся: пісьменнік, вядомы гумарыст, былы вожыкавец Уладзімір Рыгоравіч ПРАВАСУД.

– Напачатку нагадаем нашым чытачам, што сёння яны будуць сведкамі сустрэчы двух вожыкаўцаў – старэйшага і маладзейшага. «Дापывацца» дазволь мне, маладзейшаму.

Давай жа пачнём нашу гаворку не здалёку, а з дня сённяшняга. Зусім нядаўна выйшаў з друку трохтомнік тваіх твораў. Гэта – падзея. Гэта – як-ніяк – своеасаблівы збор твораў, дзе можна прасачыць увесь творчы шлях пісьменніка Уладзіміра Правасуда. Таму і не церпіцца задаць тое самае традыцыйнае пытанне: «А якое ж адчуванне ў самога аўтара пасля такога саліднага выдання? Што рабіць з «сярпом» пасля такога плённага «жніва»? Не хаваць жа яго пад страху?!»

– Выхад чарговай кнігі для аўтара – заўсёды падзея. А што тычыць трохтомніка, дык тут і асаблівае маральнае задавальненне. Бо ты сваімі вачыма бачыш плён тваёй нялёгкай працы, якой аддаў больш як пяцьдзесят гадоў жыцця.

Ты адразу заўважаеш і тое, што табе асабліва ўдалося, і тое, дзе, як кажуць, не дацягнуў. А як жа, усё відаць. Тое, што друкавалася некалі, магло б і згубіцца, і забыцца, і знікнуць, а тут усё перад табой, пад роднымі вокладкамі.

Нават па датах, якія стаяць пад вершамі ці нарысамі, мне лёгка вяртацца назад, згадваць мінулае і тое, як, пры якіх абставінах, нават у якім настроі пісаўся той ці іншы твор. А спыняцца, адкладваць пяро ўбок, ці, як ты кажаш, «хаваць серп пад страху», не хочацца. Адно, што з гадамі пачынаеш больш сур'ёзна адносіцца да сваёй творчай працы. Гады кладуць свой адбітак і на творчы пошук.

– Пачалі мы з нядаўняга. Але крышку закранем і далёкае. Твае першыя крокі ў літаратуры?

– Пачалося ўсё яшчэ ў школе, неяк само сабой. Пісаў у насценгазету, вастрасловіў на сваіх сяброў. А потым асмеліўся і на раёнку выйсці, нават

фельетоны пачаў там змяшчаць. Вучыўся на лепшых узорах айчыннага гумару. Богам гумару і сатыры і сёння для мяне з'яўляецца Кандрат Крапіва. А першы верш мой быў надрукаваны ў газеце «Піянер Беларусі» ў 1953 годзе. У час службы ў арміі пісаў і на рускай мове, друкуючыся ў газеце Прыбалтыйскай ваеннай акругі. Тады ж я стаўся і аўтарам часопіса «Вожык». Нават памятаю свой першы друкаваны верш, які меў назву «Размова».

— *Здароў, Кузьміч!*

— *Здарова, брат!*

— *Скажы, ты слухай мой даклад?*

І як жа слухай, з захапленнем?

— *Прышоў я крыху са спазненнем,*

Аднак даслухай.

Толькі ноччу

Ніяк не мог заплюшчыць вочы.

— *Даклад усхваляваў цябе? Я рады.*

— *Не, выпсаўся падчас даклада.*

Вось з гэтага верша, можна сказаць, усё сур'ёзнае пачалося.

— **А як склаўся твой творчы лёс пасля службы ў арміі?**

— Пасля дэмабілізацыі мяне запрасілі на працу ў лельчыцкую раённую газету «Савецкае Палессе». Хутка заўважылі ў рэспубліканскім друку і ўжо ў красавіку 1962 я апынуўся ў «Калгаснай праўдзе». За гады працы ў газеце аб'ехаў усю рэспубліку, быў у самых далёкіх і блізкіх, лепшых і горшых

Гумар воіну не шкодзіць.

калгасах. Адначасова друкаваўся ў «Вожыку», а ў 1967 перайшоў у часопіс, дзе і прапрацаваў больш як трыццаць гадоў, амаль палову свайго жыцця.

— **Вось мы і дайшлі да самага галоўнага: да тваёй працы ў «Вожыку». Як табе працавалася ў часопісе?**

— У «Вожыку» быў магутны калектыў. Назаву толькі некаторыя вядомыя прозвішчы: Уладзімір Корбан, Генадзь Кляўко, Янка Сіпакоў, Міхась Пянкрат, Якаў Герцовіч, Яраслаў Пархута... Усё было, як у той творчай лабараторыі. Працавалі і вучыліся адзін у аднаго. З Я. Пархутам мы шчыравалі ў аддзеле фельетонаў. Ён нешта напіша і тут жа чытае мне. І я стараюся напісаць так, каб яму спадабалася. Адзін аднаму штосьці падказваем. Усё — як у сапраўднай творчай майстэрні.

— **Ці мог бы ты згадаць што-небудзь смешнае з гадоў працы ў «Вожыку»?**

— Яго было колькі хочаш. Толькі я ўладкаваўся на працу, а тут сенакосная пара пачынаецца. Корбан кажа: «Трэба нешта пра нарыхтоўку кармоў напісаць». І ўсе глядзяць на мяне: я ж толькі з «Калгаснай праўды» прыйшоў. «Добра, — кажу, — паеду ў Смалявічы, там у мяне першы сакратар райкама партыі знаёмы. Можа, калгас параіць для прапясочкі слабейшы». А сакратар узмаліўся: «Навошта мой калгас? Побач Асіповіцкі раён, бяры там любую гаспадарку. Во табе і машына. А мы цябе пачакаем, сустрэнем з юшкай». І паехаў я. А потым з'явіўся фельетон «Запрагайце, хлопцы, коні». Запрагаюць, значыць, зімой коней і едуць саломы шукаць...

Ці яшчэ. Ідзе калгасны справаздачна-выбарчы сход. Выступае і той, і гэты. Кожны нешта гаворыць, хваліць старшыню. І раптам устае пастух:

— А я зараз скажу такое, — і глядзіць на старшыню, а старшыня спалохана — на яго. Усе заміраюць.

— І нічога не скажу, — кажа пастух і садзіцца.

Наогул, той, хто мае справу з гумарам, смешнае знаходзіць даволі лёгка. Яно заўсёды побач.

— **Некалі Кандрат Кандратавіч Атраховіч, адчуўшы ў сваёй асобе моц сатырыка, выбраў сабе псеўданім Крапіва. І добра, як мы ведаем, пякла тая «пякучка-крапіва». Думаецца, сатырыку Правасуду не было патрэбы ў псеўданіме... Як дапама-**

гала табе ў творчасці і журналісцкай працы само прозвішча? Ці даводзілася калі хавацца за псеўданім?

— Не, псеўданімам я ніколі не карыстаўся. Прозвішча мне само дапамагала. Прыязджаю ў камандзіроўку, называю сваё прозвішча, а ў мяне пытаюцца: «Гэта ў вас псеўданім такі?» «Не, — кажу, — бацькі далі такое прозвішча». Напэўна, нехта з родзічаў меў дачыненне да суда, прычым, справядлівага. Я імкнуўся ў сваім жыцці ва ўсім адпавядаць свайму прозвішчу.

— А як бы ахарактарызаваў ты сённяшні стан сатыры і гумару? Мне здаецца, тут таксама нейкая крызісная сітуацыя. Быццам бы і не спыняўся літаратурны працэс. З’яўляюцца новыя творы прозы і паэзіі. У літаратуру ідуць новыя, маладыя творцы, а вось з гумарам... Ці мае якую перспектыву наш «смешны» жанр? Беларусы ж спрадвеку любілі смяцца, умелі па-добра-

му пажартаваць, не лазілі, як кажуць, у кішэню за дасціпным трапным словам. Дык што з намі, урэшце, сталася?

— Што тычыць літаратуры, дык тут, магчыма, не хапае нейкай аб’ядноўваючай сарцавіны, нейкіх асоб, якія б прыкладам сваім натхнялі маладзейшых. Раней у нас былі Крапіва, Корбан, Валасевіч, Скрыпка. Іх гумар «запальваў» не толькі шматлікага чытача ды слухача (гумар шырока гучаў і са сцэны), але яшчэ даваў прыклад маладзейшым творцам. Сёння ж гумар і сатыра не запатрабаваныя. А беларусы як смяяліся, так і смяюцца.

Праўда, вёска сёння крыху не тая. Спашлюся на сваё асабістае. Некалі ў маёй Падгаці кожны ведаў адзін пра аднаго амаль усё. Калі, напрыклад, на тым канцы вёскі цётка Тэкля запаліла ў печы, дык цётка Матруна ці Агапа, што жывуць на гэтым канцы, дакладна ведаюць, якое сняданне прыгатуе тая сёння. А калі нехта заколе свінчо, лічы, што амаль не ўся вёска ў той дзень таксама пакаштуе свежаніны.

Разам з сябрамі.

Быў у нас такі Пятро Ахраменка па мянушцы Пецька. Жыў бедна. Як пачалася калектывізацыя, дык усе кінуліся жывёлу свежаваць: той бычка рэзаў, той кабанчыка калоў. А ў Пецькі толькі некалькі курэй у хляве. Дык ён распаліў сярод вуліцы касцёр – ды пеўня смажыць. І тут жа ўсіх пачаў склікаць на пачастунак. Дадумаўся, бачыце!..

А быў яшчэ Пекур. Гэта мянушка. Вядома, крыўдзіўся, калі так яго называлі. І вось прыходзіць з другой вёскі мужчына цялё купляць. Нарваўся якраз на Пекура – гэта той самы Пецька накіраваў яго і назваў прозвішча.

– Добры дзень, дзядзька Пекур! – крыкнуў незнаёмы. – Цялё прадаеце?

Той як кінецца да яго з кулакамі:

– Вось я табе зараз як упяку!

Так што, бачыце, я рос у гумарыстычным асяроддзі...

– **Дык вось адкуль гумарыстычныя карані Уладзіміра Правасуда! Відаць, падобных гісторый набралася б на цэлую кнігу. Ці выкарыстоўваў ты іх дзе ў сваіх творах?**

– А як жа... Ёсць у мяне цэлы праявіны цыкл «Падгачане». Дарэчы, ён уключаны ў трохтомнік. Думаю, што з часам усё складзе аднайменную кнігу.

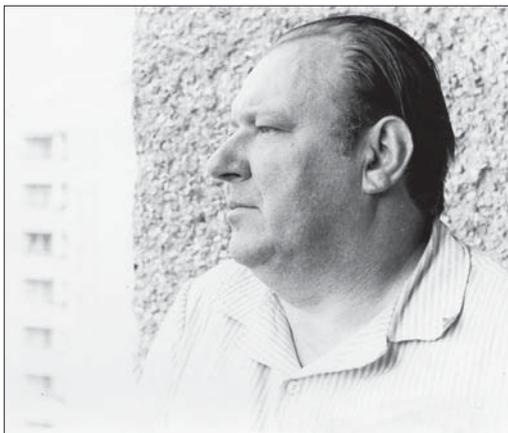
– **А што значыць гумар для цябе самога? Якім ты ўяўляеш гумарыста?**

– Асабіста я параўнаў бы гумарыста з клоунам. Хай гэта цябе не здзіўляе. Вось возьмем цырк. Выступае акрабат. Усе з заміраннем сэрца сочаць за яго рухамі. Пасля выступае клоун, робіць тое ж самае. Але ўсе смяюцца. А зараз возьмем публіцыста і гумарыста. Яны звяртаюцца да аднаго і таго ж матэрыялу. Але першы б'е, як кажуць, прама «ў лоб». Другі ж гэта робіць з падкалупінкай, а таму смешна.

Я перакананы, што гумарыст павінен не смяяцца, а высмейваць.

– **У тваім творчым набытку шмат баек, якія вядомыя шырокаму чытачу. Наогул, як ты адносішся да гэтага жанру? Многія сцвярджаюць, што байка сваё аджыла. «Эзопы» сёння не ў модзе.**

– Не, байка не ўстарэла. Лічу, што яна той жа драматычны твор, дзе ёсць алегарычнае дзеянне, і абавязкова – павучанне. Некалі П. Пестрак сказаў прыблізна так: «Байка – гэта тонкі жанр, але з шырокім абагульненнем».

У хвіліны роздуму.

Байка жыве і, думаю, у яе ёсць сваё будучае.

– **Апошнія свае байкі ты будуеш на міфалагічных сюжэтах. Зусім нядрэнна ў баечным перастварэнні гучаць «Апалон і Дафна», «Паліфем і Галатэя», «Афіна і Арахна». Чым выкліканы такі зварот да міфалагічных вобразаў?**

– Толькі тымі меркаваннямі, што міфалагічныя сюжэты вельмі добра і натуральна кладуцца на баечную аснову. І мараль жа там зусім сучасная, і павучанне тое ж ёсць, і драматызм – усё, што трэба для байкі. І гучыць свежа.

– **Ну, а зараз давай кранемся крыху больш асабістага. Ці вядзеш ты дзённікі?**

– Не, дзённікаў ніколі не пісаў. Інтым жа гэта. Усё асабістае я нашу ў сабе. Навошта гэтым пачынаць яшчэ іншых?

– **А як увогуле пачуваецца вядомаму пісьменніку-гумарысту на пенсіі?**

– Нічога... Пяро з рук пакуль што не выпускаю. Рыхтую новую «порцыю» гумару для «Вожыка». Летам жыву на дачы. Мне не даюць сумаваць два каты – Каця і Дружок. Гэта маці і сын. Утраіх разам адчуваем сябе добра.

– **І апошняе. Што пажадаў бы ты абноўленаму «Вожыку»?**

– Трымацца!.. Шукаць і знаходзіць!..

– **Што ж, дзякуй табе за цікавую гаворку. Будзем з нецярпеннем чакаць тваіх новых твораў.**

Гутарыў Казімір КАМЕЙША.

• Проза

Василь ТКАЧОЇ

МАЯ ЖОНКА ХОЧА ЗАМУЖ

Сур'язны жарт у дзвюх дзях

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ:

Сам, альбо Самусь Анатоль Міхайлавіч.

Жана, яго жонка.

Платон, іх сусед.

Яна, яго жонка.

Іна, жанчына, пра якую да пэўнага часу мала што вядома.

Усе героі – ад 30 да 40 гадоў. Хаця, як паглядзець на іх збоку.

Нашы дні. Горад.

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Зала ў звычайнай гарадской кватэры. Шафа (абавязкова), канапа, стол, тэлевізар, побач вазон.

У пакоі Жана і Яна. Жана працірае лісточкі фікуса. Яна гартае часопіс. Яе нешта ў ім зацікавіла, і таму круўляецца, быццам перад люстэркам, трымаючы часопіс на выцягнутай руцэ...

Яна. Ну, і што ж ты вырашыла, суседка?

Жана. Вырашыла. Я вырашыла: выходзіць замуж!..

Яна. Дык ты ж, здаецца, замужам?

Жана. Так, замужам. І нямала гадоў. А толку? Фікус вось сама дглядаю, як бачыш. А я марыла... заўсёды марыла... займець уласную кватэру... І ў ёй, у той кватэры, развесці шмат кветак... І ў сне нават бачыла, як будуць мае дзеці праціраць вась гэтыя лісточкі, паліваць... А сёння я паліваю і праціраю гэты абрыдлы фікус сама... А кветкі?..

Яна (*агледзелася па баках, асцярожна*). Дык вазьмі і нарадзі... Сваю найлепшую «кветку».

Жана. Ад каго?

Яна. Ці мала прыгожых мужчын?

Жана. Лёгка сказаць.

Яна. Ды і ты ж прывабная жанчына. Ну! І ўсяе справы!..

Жана. А Сам мой, думаеш, пагодзіцца? Ён жа ведае, што дзяцей у нас няма па ягонай віне. Адкуль, скажа, яно ўзялося?

Яна. Твой Сам і сам не гам, і другому не дам, гляджу! Ух!.. (*Трасянула кулаком*).

Жана. Дык што ты мне яшчэ хацела параіць, Яна?

Яна. З'ездзі ў Крым. Ці яшчэ куды... Пяску цяпер гэтага ўсюды хапае...

Жана. Навошта?

Яна. Ты як маленькая!

Жана. Не адпусціць мой Сам, мой Самусь Анатоль Міхайлавіч.

Яна. Пачакай. Пачакай, суседка!.. (*Выходзіць*).

З'яўляецца Сам. У яго добры настрой. Нешта напявае, кідае на канапу сумку.

Сам. Еду! Еду, дарагая і каханая мая! Нарэшце! (*Цалуе жонку ў шчаку*). Я пераканаў шафа, што трэба ехаць у гэтую камандзіроўку толькі мне!.. Калі хочаце мець уяўленне пра тое, як растуць у нас дрэвы і што маюць з гэтага нашы людзі!..

Жана. Есці будзеш?

Сам. І есці буду! Усё буду! Білет узяў, яшчэ ў мяне пару гадзін ёсць да аўтобуса. Разумееш, буду начаваць у лесе, каля вогнішча!.. Юшка!.. Водар соснаў!.. Прыгажосць!..

З'яўляецца Яна.

Сам. Яначка, у цябе на шчаце ямачка!

Яна. Дзякуй за камплімент, Анатоль Міхайлавіч.

Сам. Няма, няма за што, суседка!

Яна. Мяне і Платон мой пакахаў за тое, што ў мяне ёсць ямачка...

Сам. А Платон ведае справу!.. Ну і Платон!.. Ну і спакуснік!.. Дык што там у цябе? Паперка нейкая, бачу, у руках?

Яна. Не паперка — пуцёўка...

Сам. Куды, калі не сакрэт?

Яна. У Крым. У санаторый.

Сам. Едзеш у санаторый?

Яна. У тым і справа, што не... Выдалі на працы, а як я паеду, на каго Сашку свайго пакіну? Спярга загарэлася, а потым перадумала.

Сам. Не дуры!.. Бач ты!.. «На каго Сашку?» Платон, відаць, не адпускае? Га?

Яна. Платон?

Сам. Але!

Яна. Па ім дык... хоць на Месяц...
хоць на Марс...

Сам. Дык у чым тады праблемы?

Яна. Мы вось парайіліся з Плато-
нам... і я вырашыла... што не будзем
вяртаць пуцёўку ў наш прафсаюз, а
аддадзім яе суседзям...

Сам. Гэта ж што ў нас за суседзі
такія?

Яна. Вы.

Сам. Мы?

Яна. Вы.

Сам. Пачакай, пачакай, нешта я ні-
чога не магу зразумець.

Яна. А што тут разумець? Няхай
вось Жана з'ездзіць у Крым, адпач-
не... Яе ж нічога не трымае... Фікус
я палюю... лісточкі пратру... Магу для
цябе, Сам, і што-небудзь прыгата-
ваць. Каб з голаду не памёр. Смач-
ненькае.

*Сам плюхнуўся на канапу. Жана нясе
ваду, пырскае на яго.*

Сам. Яначка, ды я гэтых пуцёвак
магу дастаць – ведаеш, колькі?

Яна. Чаму ж тады не дастаеш?

Сам. Я кахаю Жану! І я павінен яе
кахаць толькі адзін! Разумееш? Адзін!

Яна. Каб кахаў, дык адправіў бы
на мора!.. (Рашуча выходзіць, але пу-
цёўку пакінула).

Паўза.

Сам. Гэта яна што, сур'ёзна?

Жана. Што, сур'ёзна?

Сам. З курортам?

Жана. Сур'ёзна.

Сам. І ты б паехала?

Жана. Чаму б – «паехала?» Паеду!

Сам. Ты... гэта... добра... падума-
ла? Абмазгавала... гэта... добра?..

Жана. Ты ж ездзіш... начуеш каля
вогнішчаў... юшку сёрбаеш... Адкуль я
ведаю, з кім?

Сам. Ну з кім я магу тую юшку
сёрбаць? З ляснічым, і толькі! Не рабі

глупстваў, Яначка! Прашу цябе! Ну,
кахаю калі ж!.. Толькі цябе!..

Жана. Я хачу замуж.

Сам. Што?!

Жана. Што чуў.

Сам. А ты дзе? Не замужам хіба?

Жана. Так, і даўно. Дзесяць гадоў,
здаецца. А фікус сама праціраю.

Сам. Хочаш, я буду?

Жана. Дзіўны ты чалавек, Сам.

Сам. Я ведаю. Я дзіўны. Але я не
куру. Зрабі папраўку на гэта. І не п'ю...
можна сказаць.

Жана. А Платон і п'е, і курыць, і
двух дзетак мае...

Сам. Хочаш, і мы возьмем?

Жана. Навошта браць, калі я магу
нарадзіць?

Сам. Ад каго?

Жана. Ну, хоць бы і... не ад
цябе.

Сам (жахнуўся). Не ад мяне?!

Жана. Ад цябе не атрымліваецца...

Сам. Дарагая! Ну адкуль я ведаю,
чаму не магу? Куды яно ўсё тое па-
дзелася, з чаго дзеці бяруцца?! Хо
скажа? Які Глоба? Які Настрадамус?

Жана. Тады змірыся, Сам, змірыся.
І зразумеі мяне. Ну, возьмем хлопчыка
ці дзяўчынку...

Сам. Возьмем. Я згодны. Хоць
сёння.

Жана. Будзе ён нам чужы. Як не
мяркую. А вось калі я нараджу, то на-
палову дзіця будзе для цябе родным...
па маёй лініі...

Сам. Не магу дапяць... Пачакай,
дай сабрацца з думкамі... Напалову?..
Родным?.. Па тваёй лініі?..

Жана. А для мяне дык і зусім род-
ным будзе тое дзіця... Ну, зразумеў?

Сам. Зразумеў. Я, здаецца, зразу-
меў... Але ж што гэта атрымліваецца?
З табой павінен нехта шуры-муры...
пераспаць нехта... павінен?

Жана. Кароль Артур, здаецца,
не мог мець дзяцей, дык ён прывёў
свайго друга, васала...

Сам. Дык дзе я табе вазьму свай-
го друга? Тым больш – з салама? Ён
што, з Украіны павінен быць?

Жана. Падумай, Сам. Паедзеш у камандзіроўку, час будзе...

Сам. Не паеду! Ад-бой! Дома разгортваюцца такія падзеі, бачу, што ўсё самае цікавае будзе на гэтых квадратных метрах, дзе мы стаім. Гарачая кропка – тут!.. Барадзіно!.. На нас пруюць французы!..

Жана. А з работы цябе не папруць?

Сам. Што-небудзь прыдумаем. *(Стукае ў сцяну).* Платон, зайдзі! *(У руху).* Так, адзін рэпартаж мы зробім тут... астатнія – паглядзім, дзе...

З'яўляецца Яна.

Яна. Платона няма, пабег у краму. Па малако.

Сам. Скажы, каб зайшоў, як вернецца.

Яна. Я з ім не размаўляю.

Сам. Даўно?

Яна. Не, як ад вас прыйшла... Ты яму запіску напішы, Анатоль Міхайлавіч. Я перадам.

Сам. Напішу. Не цяжка. *(Напісаў).* За што паскубіліся? Відаць, пад прымусам выпраўляе цябе на курорт, а ты не хочаш ехаць?

Яна. Каб жа!.. Ужо піва недзе выпіў, булькач. Ці можа, яшчэ чаго. Вочы блішчаць, бачна ж!.. Як на маладзенькіх усё роўна глядзіць... За-яўляе: «Я ўжо тыдзень не піў!» Дык я ў яго і спыталася: з якога гэта часу ў тыдні стала два дні? Хмыкнуў, пыкнуў і пабег па малако. А запіску я перадам. *(Выходзіць).*

На парозе з'яўляецца Платон.

Платон. Прывітанне, сусед!

Сам. Ага, прывітанне, Платон.

Платон. Пісаў?

Сам. Кожны герой павінен напамінаць пра сябе, каб яго не забыла чалавецтва!..

Платон. Пасля ўчарашняга не запомню...

Сам. Так, так. Пісаў. Заказным. Ты мне патрэбны.

Платон. Трэцяга няма, ці што?

Сам. Не, нас пакуль усяго двое.

Платон. А мне сёння якраз і можна – адгул у мяне.

Сам. А ў мяне, адчуваю, будзе прагул. Але! Але каб яго не было, вырчай.

Платон. Ці першы ж раз?

Сам. Піва будзеш? Безалкагольнае? *(Адкаркоўвае бутэльку).*

Платон. Ад безалкагольнага піва да гумавай жанчыны – адзін крок. Дзе тая штука, у якую гаварыць трэба?

Сам. На сталe. Добра... Пойдзем далей. Але паколькі ў мяне дома няма такой тэхнікі, на якой бы я змог зманціраваць рэпартаж з лесу... то будзем гаварыць сур'ёзна, без лішніх слоў...

Платон. З лесу раней не было...

Сам. Будзе. Цяпер перабіраемся ў лес.

Платон. З фермы было... з поля было... капусту ссякалі... пад глыбокую восень... як мароз ударыў... помніш?... Я сякерай на тваёй кухні тады два качаны раскалашмаціў... па храпцы мецў...

Сам. Падрыхтаваліся! Увага! *(На дыктафон).* І вось мы ў лесе. Лес маніць да сябе не толькі грыбнікоў і аматарыў адпачынку. Лес – наша багачца. Лес – гэта сталы і табурэткі, падлога ў кватэрах, хаты ў вёсках...

Платон *(нібы між іншым).* Дамавіны таксама з лесу.

Сам *(крэкнуў, скасавурыўся на Платона).* Ды што там гаварыць!.. Што такое лес, мы ведаем з дзяцінства. Давайце падыдзем да людзей, што працуюць у лесе, бліжэй, пацікавімся, як ідзе ў іх справа...

Платон *(у дыктафон, адкашляўшыся).* Зямля ў нас такая, што і сасна расці не хоча... Паглядзіце вунь – пясок, што ў Каракумах.

Сам падказвае жэстамі, каб гаварыў больш аптымістычна.

Платон. Ды куды тым Каракумам?! Сахара!.. Беспрасветная!.. Аднак рас-

це, расце сасна, куды яна падзенецца!.. Цягнецца!.. Лес жа вырошчваец трэба. Ну. Што і робім. Сёлета я са сваімі людзьмі пасадзіў дзесяць гектараў сасны з бярозай... калі не больш... хто там мераў?.. а ўсяго па лясніцтву пасаджана, уга, колькі гектараў!.. Вокам не абняць... А што з карнявой губкай рабіць? Замучыла, нішчыць сасну, падла!..

Сам (нервуецца). Дзякуй, дзякуй, Сідар Сідаравіч. А цяпер пяройдзем на ўчастак, дзе рабочыя пілуць лес. (Узмах рукі).

Платон перакуліў шафу.

Сам. Толькі што вы пачулі, як упала чарговая сасна. Можна вас на хвіліначку, таварыш? Я звяртаюся да рабочага, які толькі што заваліў чарговую сасну. Зараз мы даведаемся, хто гэта за такі ў нас тут спрытны лесаруб. Назавіцеся, калі ласка.

Платон (змяніў голас). А, ага!.. Гэта Сідар Сідаравіч у нас працуе на тым участку... дзе саджаюць лес... а дзе яго піляць – я, значыць... Раман Раманавіч Цвік... па-руску калі – гвозд... галоўны тут. Адным словам, працуем! Сасну за сасной!.. Толькі падавай!.. Што яшчэ сказаць? З-за гэтай работы няма калі і ў краму збегаць... Не падумайце чаго лішняга... Хлеба купіць, каўбаскі... каб заку... каб закуток які знайсці ў нашым лесе і перакусіць... Усё працуем і працуем, так сказаць!.. Пайдзі абедаць. Вы не хочаце пасмакаваць з намі крупніку?

Сам. Прыемнага апетыту вам, Раман Раманавіч! А за запрашэнне на крупнік – вялікі дзякуй. Мяне вунь і жонка кліча... Цьфу ты!..

Платон. Ды мы заўсёды, ага!..

Сам паціснуў руку Платону. Ідуць на кухню.

Званок у кватэру. Выходзіць Жана, адчыняе дзверы. На парозе з'яўляецца Іна. Па жываце відаць, што яна цяжарная.

Іна. Добры дзень.

Жана. Добры. Вам да каго?

Іна. Тут пражывае Самусь Анатоль Міхайлавіч?

Жана. Тут...

Іна. Дома, бачу. Выдатна. А на рабоце сказалі, што ён у камандзіроўцы.

Жана. Збіраецца...

Іна. Цудоўна. Дзе ж ён? (Кліча). Каханчык! Да цябе прыйшлі!.. Двое!.. (Паглядзіла жывот). Чакаем!.. (Ходзіць па кватэры, заглядае ў кожны куток, ацэньвае абстаноўку). Не вельмі каб... Чакала большага... Антыкварыяту ўвогуле няма... Сціпла, надзвычай сціпла...

З кухні выглядвае Платон.

Платон. А, я думаў... (папярхнуўся) мая прыйшла. (Імгненна знікае).

Іна (услед Платону). Куды ж ты, каханчык мой? (Жане, якая, здаецца, нічога не разумее). Гэта і ёсць ён, Самусь. Ён у мяне інтэрв'ю браў, Самуся я добра запамніла: вось што пасля таго інтэрв'ю атрымалася... (Паглядзіла жывот).

Жана (смяецца). Насмяшылі вы мяне, жанчына!.. Па-першае, гэта не той чалавек, да якога вы прыйшлі...

Іна. Хіба?

Жана. Уявіце сабе. А, па-другое, ад майго Сама – гэтага не бывае... (Акругліла жывот). І рада, як кажуць, старацца б...

Іна. Бывае, аказваецца. Бывае.

З'яўляецца Сам. Убачыўшы Іну, выпадкова выпусціў з рукі відэлец.

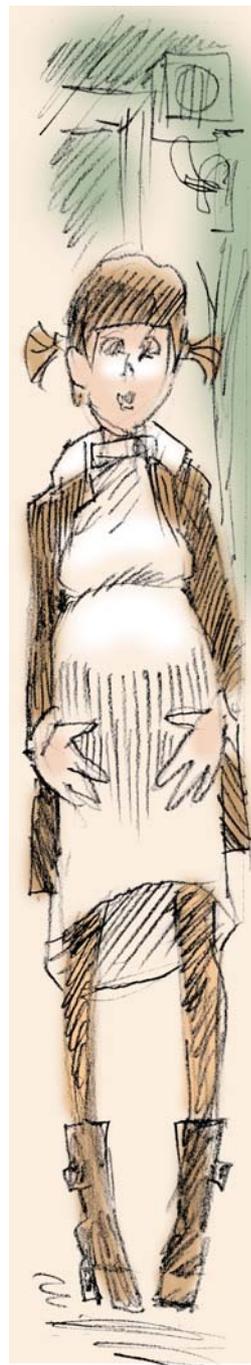
Сам. Прабачце. Героі маіх рэпартажаў збіраюцца ў мяне на кватэры? Так, атрымліваецца?

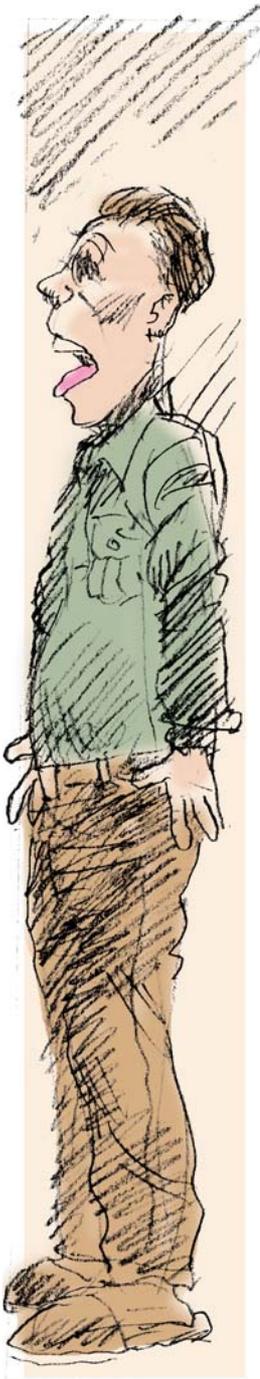
Жана. Гэта ў залежнасці ад таго, што лічыць тваімі рэпартажамі?

Іна. Вітацца трэба, Анатоль Міхайлавіч.

Сам. Прабачце, я забыў, як вас велічаць. Ды і ў твар я вас нешта не прыпомню...

Іна. Іна.

Сам. Ну, і што вас прывяло да мяне, Іна?

З'яўляецца Яна.

Яна. А майго тут няма?

Жана. Паслухай, суседка, паслухай... Мне здаецца, тут будзе зараз незвычайны паказ...

Яна (адразу зацікавілася Інай, ёй не да мужа). Госці, бачу, у вас?

Жана. А то ж!.. Уляцела ў кватэру, як да сябе дамоў.

Сам. Госці, так. Слухаю, Іна.

Іна (паглядзіла живот). Вам гэта аб чым-небудзь гаворыць?

Сам. Не.

Жана. Дык не, ці гаворыць?

Сам. Пачакайце, па адной... Я нічога не магу зразумець... Што вам трэба ад мяне, паважаныя жанчыны?

Жана. Калі і дзе ты браў інтэрв'ю ў гэтай Іны?

Сам. Не прыпомню, у мяне было столькі сустрэч!.. Ну, шмат!.. Хіба ж усё запомніш іх, гэтых жанчын?..

Жана. Гуляка!

Сам. Прычым тут гуляка? Мне што, загадаеш, можа, памяняць прафесію? На будоўлю пайсці? Ці вартуўніком куды? Дык на гэта не вучыўся! Прабач!

Жана. Разбірайцеся тут самі... (Хацела выйсці, аднак перад дзвярыма спынілася).

Іна. Пачакайце, жанчыны. Пачакайце. (Саму). А, можа, вы і сапраўды не той чалавек, да якога ў мяне маюцца дэмаграфічныя прэтэнзіі? (Разглядае з усіх бакоў Сама, нават памацала яго некалькі разоў). Той і не той. Не зразумею. Бы ў сцяну ўпёрлася. Ілбом.

Сам. Рот паказаць?

Іна. Не трэба. Зубы і язык мяне не цікавяць.

Сам. Аднак пакажу. (Разявіў рот).

Іна (самкнула Саму сквіцы). Дастаткова.

Жана. Можа, нам выйсці? Дык больш поўнага, больш грунтоўнага

агляду цела? Тэт-а-тэт? Каб не перашкаджаць?

Сам. Не, не! Не трэба! Стаяць да канца! Я не вінаваты! Ды не можа ў мяне быць дзяцей!..

Іна. Ого, не можа!.. Быццам я не помню!.. Могуць, могуць быць!.. Не разумею толькі аднаго: ён ці не? Забыталася. Канчаткова. Калі ў профіль глянуць... Падбародак сіняваты быў... Вочы нахабныя... Такія нахабныя, што страх!.. Як у маньяка, відаць?..

Сам. Што, даведку паказаць?

Іна. Хочаце сказаць, што можаце наведваць ужо жаночую лазню?

Сам. Хоць бы і так!

Іна (да Жаны). Яны, мужчыны, калі апрануцца, усе на адзін твар.

Сам. Ну, вось!.. Яна абазналася!.. Абазналася, спадарыня Іна? Паўтары ім больш выразна!.. Давай, давай!..

Жана. Было б добра, каб не. Каб не абазналася. Я б тады цябе, мой ты Самусь, на руках насіла.

Яна. Майго не паносіш – цяжкі. Дарэчы, дзе ён?

Сам. На кухні.

Яна. Ах ты, абармот, ах ты, ненажэра!.. Ён і тут свайго не ўпусціць!.. (Знікае на кухні).

З кухні чуваць лаянка. «Ідзі дамоў!» – «У мяне, можа, адгул?» – «Загул у цябе, а не адгул! Каму сказала?!» – «Цісэй, мёртвага разбудзіш!» – «Ці ў цябе дома гэткай кашы няма?» – «Каша ёсць, да кашы няма.» – «Ах ты, лайдак! Пачакай, ты мяне яшчэ ўспомніш! Людзей пасаромейся б!» – «Ну, Яначка, дзе твая ямачка?..»

Іна. Добра, так і быць. Гэты дом я пакідаю. (Дастала паперку). У мяне тут ёсць яшчэ некалькі адрасоў... Знойдзем, знойдзем бацьку майму сыночку!..

Жана. Мілая Іна, папрашу цябе: калі знойдзеш ты таго бацьку, дай тады мне яго адрас... Вельмі прашу...

Сам. Навошта? Навошта табе той адрас?

Іна. А вам, сапраўды, для чаго?
Жана. На ўсялякі выпадак. Спатрэбіцца. *(Мляўка пацягнулася).*

Сам *(гучна).* Мая жонка хоча замуж!

Іна. Тут, я бачу, жывуць напалову людзі, напалову вар'яты. Да сустрэчы!..

У гэты час паказваюцца ў пакоі Платон і Яна. Жонка штурхае мужа ў спіну, той упарціцца, хавае твар ад Іны...

Платон. Так сказаць, гатоў!.. Сёння адгул!.. Ага!.. А мяне цягнуць на расстрэл, не інакш!.. На галгофу!.. Адумайцеся!.. Спыніцеся!.. Дык што тут у вас?.. Крывавае пабоішча?..

Іна. Жанчына, сапраўды: спыніцеся!
Яна. Што яшчэ ты мне загадаеш, прыгажуня?

Іна *(радасна).* Дык гэта ж Самусь і ёсць! Ён! Клянуся! Вось цяпер я ўспомніла!

Яна. Ну і прастытутка ж ты! Ну і сцэрва ж! Бачылі? Ёй мой Платон спадабаўся! Чулі, мой Платон лёг на паганую душу спакусніцы!.. Не выйдзе!.. Не бываць таму!..

Іна. Пасадзі яго на табурэтку. Хадзіла на «узі» — будзе сын. Ён, ён бацька майго дзіцяці. Але перш, чым зрабіць такое заключэнне, я павінна пазнаёміцца з вашымі ўмовамі жыцця. Ці і ў вас, як тут? У мяне на дачы мэбля лепшая. Калі не пагрэбуеце, магу ахвяраваць?

Яна. Што ты вярзеш, лахудра? *(Кідаецца на Іну).* Які бацька? Якая мэбля? Мой Платон, акрамя работы і мяне, нікога не бачыць!

Платон. І нічога!.. Во!..

Іна. Ну ён жа ў мяне інтэрв'ю браў. Ён. А потым да мяне ў госці пайшлі. Я, праўда, тое інтэрв'ю не чула... але нейкі карабок мне падсоўваў пад нос... і я расказвала, які ўраджай вырашчваю на трох сотках...

Платон. Карабок, відаць, быў з-пад шампуні?.. Ці з-пад адэкалону?.. А мо

і ад цыгарэт?.. Карабоў гэтых усюды валяецца — у-у-у — шмат!..

Іна. Я... я нічога не зразумею...

Жана. І я.

Сам. Ты, Платон, як той папугай: запамінаеш усе словы і рухі, калі вырачаеш мяне. Вось і напракудзі!.. Не пераймай ніколі тое, што табе не спатрэбіцца па тваім унутраным перакананні. Ведай адлегласць. Адлегласць... ведай!..

Платон. Ды гэта я проста сёння выпіў, таму нясу розную лухту! Каго і люблю, каго і кахаю, дык толькі сваю Яначку!.. *(Стараецца абняць яе, тая адпіхнула Платона, ён упаў).*

Іна *(дапамагла падняцца Платону).* Такімі мужчынамі не раскідваюцца!

Яна. Сапраўдныя мужчыны на коці не кідаюцца!

Іна. Паглядзі на сябе!..

Яна. Лепш дрэйфаваць на хвалях, чым біцца аб скалы!..

Іна. Забірай свайго рэпарціёра. Не патрэбны ён мне. На пасаду бацькі майго сынулі яшчэ застаецца *(заглянула ў спіс)* сем кандыдатаў. Знойдзем тое, што шукаем!.. *(Выходзіць).*

Паўза.

Сам. Што гэта было?

Жана. Канцэрт.

Яна. Спектакль, у якім, наколькі я зразумела, галоўную ролю ўсё ж сыграў мой Платон. Так, так: у ціхім балоце... Ну, прызнавайся, дзе, што і як?

Платон. Сёння ў мяне выхадны. Адгул. Я пайшоў спаць. Звяртайся заўтра. *(Выходзіць).*

Яна. Няўжо здрадзіў ён мне? Як думаеце, суседзі мае даражэнькія?

Сам. Нічога не магу сказаць. З мужчынамі іншы раз бывае і такое.

Яна. Эх, мужчыны, мужчыны!

Сам. Эх, жанчыны, жанчыны!

Вярнуўся Платон.

Платон. Дык ты ідзеш ці не? Пайшли мірыцца, Яна!

Яна. Ну, і не падхалім? Угаварыў.
(*Выходзіць*).

Зацямненне.

Раніца наступнага дня. У кватэры на зэдліку сядзіць Платон. Перад ім стаіць, узяўшы рукі ў бокі, Яна. Побач калыска.

Платон. Ды жартаваў я, жартаваў!
З кім павядзешся!.. Набраўся гэтых замашак у Сама... Ну, а ў каго ж?..

Яна. А цяпер, даражэнькі, пажартую я. Дачку адвяду да маці, а з малым, Сашкам, застанешся адзін...

Платон. А ты... куды ж?

Яна. На курорт!

Платон. На курорт?

Яна. На курорт!

Платон. Даруй, Яначка!

Яна. Хопіць, хопіць, Платон, з табой цацкацца!

Платон. Я ж не спраўлюся адзін з Сашкам. Ён жа яшчэ хадзіць не ўмее.

Яна. Навучыцца. (*Збірае рэчы*).

Платон. Калі тое будзе!

Яна. Будзе!

Платон. Дык ты што, так і адразу?

Яна. Не, схаджу яшчэ да суседзяў, а тады і паеду. Папрашу, каб за табой наглядзілі. Дажыўся, што ўжо аднаго і пакінуць нельга. Цішэй, малага разбудзіш! (*Выходзіць*).

Платон (*скардзіцца Сашку, жаласліва*). А мамка на курорт, сынуля... што ёй да нас з табой? Не жыццё, а так!.. Ты спіш? Спі, спі. Мне б на тваім месцы апынуцца. І ніякіх праблем!.. Э, ды што там гаварыць!..

З'яўляецца Сам.

Сам (*ківае на сумку*). Ты куды сабраўся, Платон?

Платон. Я?

Сам. Ну, не я ж!

Платон (*буркліва*). На курорт еду.

Сам. Шчаслівай дарогі!

Платон. Пажадай шчаслівай дарогі лепш маёй Яне.

Сам. А, вось у чым справа!.. Таму яны папрасілі мяне рэціравацца на кухню. А я — да цябе. Няхай папляткараць. Усе лічаць, што я ў камандзіроўцы. А я — ашуканец, аказваецца. Вось хто я. (*Паптам успомніў*). Радые ж! (*Уключыў дынамік*).

Чуваць голас Платона па трансляцыі.

Сам выключыў радыёпрыёмнік.

З'яўляецца Яна, бярэ сумку. Пацалавала сына, які па-ранейшаму спіць.

Яна. Да сустрэчы ўсім! (*Памахала рукой, выходзіць*).

Сам. Ну, і што рабіць будзем? Мая хоча замуж. Твая хоча... на курорт.

Платон. Зап'ю, дальбог! Зап'ю!..

Сам. Дурная справа не хітрая. А Сашка? Сашку — што, з сабой браць будзеш? Згубіш яшчэ дзе.

Платон. Толькі што Сашка... Яна звязала мяне па руках і нагах гэтым Сашкам! Давядзецца афармляць адпачынак па нагляду за сынам. Я — вусаты нянь!

Сам. Амаль. Ты... ты мне скажы... я нікому... абяцаю... Тая Іна — сапраўды... ад цябе мае... дадатковую вагу?... (*Паказвае на жывот*).

Платон. А ты ведаеш, пасля ўсяго, што пачуў ад яе, і сам пачынаю верыць... Толькі наконт жывата нічога канкрэтнага сказаць не магу. Астатняе — праўда, відаць, дай памяці... Здаецца, так... Здаецца, калі неяк перабраў, то скарыстаў тваё імя... Даруй. Ці мне, можа, гэта таксама прыснілася, падалося? Калі ж я заўсёды і ва ўсім сумняваюся... І вось — вынік...

Сам. Дзіўна, дзіўна! Маім імем карыстаюцца ўсе, акрамя мяне самога. А я пра сосны байкі ім расказваю... Колькі страчана!.. Трымай пяць! (*Паціснуў Платону руку*).

Платон. За што?

Сам. За знаходлівасць. За дзёрзкасць. За мужчынскую рашучасць!..

Платон. А не аван гэта, Сам?

Сам. Няважна, аванс не аванс. Заходзь. *(Выходзіць).*

Платон. Пачакайце! Я – адзін дома? Адзін! Адзін! Сашка – не перашкода! Зусім адзін!.. Ну, і едзь!.. Хоць адпачну, як чалавек!.. *(Скача ад радасці).* Дзе салют? Не бачу салюта! «Любимый город может спать спокойно...»

І яму падалося, што недзе паблізу ў небе пырскае салют... І быццам чуваць усё новая і новая выбухі...

Зацямянненне.

У кватэры Сама.

Сам *(чытае газету).* А Яна на курорт паехала.

Жана *(працірае фікус).* Ведаю. Замест мяне.

Сам. А прычым тут ты?

Жана. Я адмовілася, не прападаць жа пуцёўцы.

Сам. Ды ўсё наадварот. Спярша Яна адмовілася, потым ты... Лёгка ўсё ў вас, жанчын.

Жана. А потым – я. Ну, і што?

Сам. На месцы Платона я не адпусціў бы яе.

Жана. Ого! На якім жа месцы тады павінна быць я?

Сам. На сваім. Кожны – на сваім.

Далпывае плач дзіцяці.

Сам. Пачалося!

Жана. Нічога страшнага, Платон справіцца.

Сам. Якое ж трэба сэрца мець маці, каб пакінуць малое ў такім узросце? Ды на каго?

Жана. Як... на каго? Думай, што гаворыш, Сам. Платон – надзейны, бачыцца мне, чалавек. На яго можна пакласціся.

Сам. Платон жа, акрамя гаечнага ключа, нічога больш у руках не трымаў.

Жана. Багата ты ведаеш, што ён трымаў, што не трымаў у сваіх руках. А калі і не трымаў, то – калі ласка,

такая магчымасць яму адразу. Малайчына, Яна! Малайчына! Ты – адважняя! Я зайдрошчу табе!..

Сам *(з іроніяй).* Канечне, малайчына, нічога не скажаш: хвостом круціць!

Заходзіць Платон, гушкаючы малога.

Платон. Ратуйце, суседзі, падкажыце, парайце! Прапаў, не інакш!.. Тры дні, як паехала на той пракляты курорт жонка, а ўжо, здаецца, паўгода прайшло!..

Сам. Жана, патрымай малога. Ад Платона не пахне жанчынай. Таму ён і капрызіць, мусіць.

Жана *(узьяла скрутак).* Ідзі, ідзі да мяне, мой харошанькі. *(Малы перастаў плакаць).*

Платон. Дзякуй табе! Фу, цяпер можна і ўздыхнуць на поўныя грудзі. Закапаўся я з гэтым шкоднікам, з Сашкам. У краму збегаць трэба. За кватэру заплаціць. За тэлефон. А ён не адпускае. Толькі я на парог – адразу ў гвалт. Няўжо разумее што, блазнюк малы?

Жана. А ты думаў! Малы-малы, а Сашка сёння – вочы і вушы Яны.

Платон. Жана, зразумей хоць ты мяне. Ды не ў распусту я, не ў распусту сябраўся!

Сам. Мы разумеем.

Жана. Ідзі, Платон, па справах. Не хвалойся. Бачыш, сучішыўся?

Сам і Платон выходзяць. Жана паклала малога на канапу.

З'яўляецца Яна.

Яна *(спяшаючыся).* Ну, як тут мае?

Жана. Жывыя пакуль.

Яна. Сашка?! А родненькі мой! *(Пацалавала таго).*

Жана. Цішэй, разбудзіш малога.

Яна. А і разбуджу, няхай мамку пабачыць.

Жана. Не, так не дамаўляліся: яшчэ пажыві хоць тры – чатыры дні ў маці, няхай Платон пакрэчка...

Яна. Няўжо крэкча?

Жана. Не тое слова – стогне, ды так моцна, што і нам праз сценку чуваць.

Яна. Ведаеш, Жана, а мне нешта і шкада яго, Платона, зрабілася... Збіралася так адпомсціць яму за тую здраду, так... ух!.. а сэрца, ведаеш, не камень: адлягло.

Жана. Сама ж хацела правучыць.

Яна. Сама. Ага. Можа, ён і не здраджваў мне зусім?

Жана. Не ведаю. Я допыт не вяла. Ты вяла.

Галасы. Яна хаваецца. Заходзяць Сам і Платон. Рукі заняты рознымі скруткамі.

Платон. Спіць?

Жана. Спіць. Цішэй, не шуміце.

Сам. І так ходзім ледзьве чутна... на дыбачках...

Ходзяць ледзь не на кончыках пальцаў.

Платон. Дык ён тут будзе спаць ці дамоў забраць?

Жана. Прачнецца, я сама прынясу.

Платон. А што я адзін дома, без Сашкі, буду рабіць?

Жана. Схадзі куды... пагуляй... Яна ж там, відаць, у моры плавае не адна?..

Платон. Яна? У моры? З якім-небудзь вусатым ракам?.. (*Трасе галавой*). Не паверу!..

Жана. Ну, а сам жа... рыльца, як кажуць, у пушку... ці не?

Платон. А хто прызнаецца? Які мужчына? Ён толькі можа сказаць, што нічога не было... Неразумна ўвогуле пытацца.

Жана. Дык было ці не?

Платон. У каго?

Жана. У цябе.

Платон. А я думаў... у Сама твайго? Сам, даруй...

Сам. Нічога, нічога.

Платон. У мяне не было інтыму.

Ніколі. Нават з уласнай жонкай. Я ўвогуле не ведаю, што гэта такое. Адказ задавальняе?

Жана. Ой, не веру!.. Па тваіх жа вачах бачу, што хлусіш...

Платон. У мяне такія вочы, як у артыста Паўлава – заўсёды нейкія вінаватыя...

Сашка заплакаў. Выходзіць са хованкі Яна.

Платон. (*Убачыўшы яе, трымаецца за сэрца*). Гэта ты ці прывід які?

Яна. Я. Я!

Платон. Прыехала? Так хутка?

Яна. Прыехала.

Платон. Навошта? Купалася б... у Чорным... з чорным... вусатым...

Яна (*абняла Платона*). Па табе засулавала, Платоне. І па дзецях нашых.

Платон. У нас дзеці добрыя... Асабліва Сашка... З ім мы пасябравалі... Жылі душа ў душу... Ён мне руку дае: трымай, бацька, пяць!.. Не тысяч, канечне, а пяць пальчыкаў... Ого, каб тысяч!.. Хаця цяпер сем трэба... сама мала... з хвосцікам... А я табе не здраджваў... Сам, пацвердзі.

Сам. У мяне няма ліхтара... на жаль.

Платон. Як я цябе, дык выручай. Мужчынская салідарнасць, называецца!..

Яна. Не трэба спрачацца.

Жана. Можа, адсвяткуем вяртанне Яны з курорту?

Платон. Гэта можна. А дзе і сапраўды ты была, Яначка?

Яна. А не скажу!

Платон. Ну і не трэба!..

Усе дружна накрываюць на стол. Толькі Яна гушкае малага. І ў гэты самы час заходзіць Іна.

Іна. Так, весяліцеся?

Усе знерухомелі.

Іна. Зямля круглая. Пошукі зноў прывялі да вас. Дык дзе сярод вас,

мужчыны, усё ж бацька майго дзіцяці? Хто? Колькі можна яго, бацьку таго, валацугу, шукаць? Прызнавайцеся!.. І не хавайцеся, не хавайцеся за жончыны спадніцы! Глядзець у вочы мне, блазнюкі старыя!.. Ну, каму кажу?!..

Зацямянненне.

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

У той жа кватэры. Тут усе дзейныя асобы.

Іна. А я, між іншым, знайшла бацьку майму дзіцяці. Не сярод вас. Не палохайцеся. Не дрыжыце. *(Прыглядаецца да падлогі).* У нас тут яшчэ пакуль чыста... не мокра?..

Платон *(з аблягчэннем выдыхнуў).* Фу-у-у ты, га!

Сам. Нарэшце!

Платон. Праз такія жорны прайсці!..

Жана. Дык ты бацьку знайшла свайму дзіцяці ці бацьку свайго дзіцяці?

Іна. А якая розніца? І табе, дарэчы, прынесла яго адрасок. Калі ласка! *(Падала паперку).* Я прывыкла трымаць слова.

Сам *(перахапіў паперку).* Гэта што яшчэ тут за шоу, я пытаю? Дайце сюды! *(Чытае).* Вуліца Сялянская... дом адзін... кватэра... Вадзім. Не, Вадзім, табе сваё не аддадзім!.. *(Рве паперку).* Да чаго дадумаліся!.. Гэта, ведаеце, як называецца? Не? Тады скажу: сутэнёрства.

Іна падае Жане другую.

Сам. *(Хацеў перахапіць і гэтую паперку, але не атрымалася).* Да маёй жонкі будуць перакрыты ўсе наркатрафікі, усе каналы!.. Хто яшчэ не разумее гэтага? Хто? Ты, Платон?

Платон. Я не разумею багата чаго, але толькі не гэтага... Чаму, цікава, падазрэнне спачатку, як заўсёды, пала на мяне?

Іна. А то не заляцаўся ты, Платоша?

Платон. Не заляцаўся.

Іна. Перакананы? Упэўнены?

Платон. Цалкам. Поунасцю. На ўсе сто.

Іна. А я не, не пераканана, не ўпэўнена. І вось чаму...

Платон. І чаму ж?

Іна *(дастала зноў паперку).* У мяне тут адзначаны дні, калі ты прыходзіў дадому п'яны, як цюцька. Называць дні?

Платон. Не трэба, я іх і так ведаю: дзень авансу і дзень палучкі. Дзесятага і дваццатага. Ну, і што?

Іна. Як што? Калі ідзе п'яны мужчына і яго паманіць пальчыкам, як сабачку, любая жанчына, то які мужчына пройдзе міма?

Платон *(зробіў крок наперад).* Я!

Яна. Памаўчы, Платон. Хто б гаварыў «я»!..

Платон *(Іне).* Хочаш сказаць, што ты і мяне калі-небудзь маніла сваім пальчыкам? Цю-цю-цю!..

Іна. О, яшчэ колькі разоў!

Платон. Не помню... Не прыгадаю... Паклёп, адным словам!..

Яна. А ты прыгадай, што ты помніш, калі п'яны ідзеш па вуліцы, а потым па двары дадому? Што?

Платон. Хаця тут ваша, жанчыны, праўда. Іду па прыборах. Перад вачыма — панель...

Іна. А я што гаварыла? Панель. Гэтым усё і сказана!

Платон. Панель, што ў машыне... панель кіравання... дошка прыбораў... Каб табе, дурніца, было больш зразумела і не цягнула туды, куды не трэба! На панель, пра якую ты думаеш, ходзяць дзясучаты.

Іна. Гляньце вы на яго! Хвост птушыць! А ці не рана?

Платон *(Іне).* Адстань! Іду, значыць, па прыборах... Трошкі працверазею, як цябе ўбачу, Яна... А так — нічога... Ага. Шчыра. Як на споведзі. Тут у кропку. Згодны.

Іна. І вось ты ў мяне на каленях... потым у ложку... і што робіш, не помніш...

Платон. Быць такога не можа! Хочаш сказаць, што я з табой, з такой прыгажуняй... цыфу!.. з такой фіфай куляўся ў ложку? Гэта каб я?!

Іна. Але, так і было.

Платон. Яна, а ты чаму маўчыш, не скажаш сваё рашучае, важнае слова? Дзе наш сямейны гарант? Чаму не ў дзеянні?

Яна. Ты вінаваты, а я павінна цябе выручаць? Не, даражэнькі, не! Каб у нечым так ты правініўся, тады б іншая справа. А так – не, і не спадзявайся.

Платон. У цяжкую хвіліну пазнаецца чалавек. Мы гэта запомнім і пры выпадку прыпомнім.

Яна. Прашу не палохаць мяне!

Іна. А для п'яных усе жанчыны прыгожыя. Для п'яных непрыгожых жанчын не існуе.

Платон. Ну, можа, калі толькі перабраўшы... Яно і зразумела... Але я не здраджвай!.. Клянуся!.. Сам, дзе твой мікрафон? Я скажу на ўсю краіну!.. Праўду!..

Сам. Даць?

Платон. Даць!

Сам. Калі ласка. *(Падае дыктафон).*

Платон. А што мне сказаць? Дык... ага... Чаго не было, таго не было... І быць не павінна... Мы не такія, каб раскідваць сваю энергію налева і направа... мы за сям'ю... за суверэнітэт!..

Сам. Назавіся, калі ласка.

Платон. Сцяпан Сцяпанавіч я. Ці Раман Раманавіч? Хто я?

Сам. Называй сваё сапраўднае прозвішча. Мы ўжо не ў лесе.

Платон. Ага, значыць... З лесу выйшлі...

Яна. Герой! Мой Платон герой! На ўвесь белы свет хоча агаліцца! Бачылі такога? Няхай на рабоце пачуюць! У тваіх Плешчаніцах!..

Сам. Ну, чаму маўчыш?

Платон. Пасля прамовы сваёй жонкі, я, здаецца, зусім забыўся, як мяне зваць, якое ў мяне прозвішча.

Сам. Падкажу. Платон Лагуноў.

Іна. А вы, значыць, Самусь?

Сам. Я – Сам.

Іна. Не, не вы, а ён – сам...

Сам. Пачакайце. Дайце сказаць слова Платону, уключаны ж дыктафон. Час ідзе. Вы што, хочаце, каб і ваш голас прагучаў у эфіры?

Іна. А што? Калі трэба – я заўсёды. Заадно і прывітанні перадам сваім палюбоўнікам, нагадаю ім, адшчапенцам, што я жывая, здаровая і ў добрай, так сказаць, форме.

Сам. Пасля Платона.

Іна. Дамовіліся.

Сам. Платон, чаму маўчыш? Апошні раз пытаю.

Платон. Перадумаў.

Іна. Гавары, не бойся, бацьку я знайшла, не хлуш! У яго заробная плата, як ваша разам узятая. Няўжо Платон ты ці хоць той сам... Цыцэрон, думаеш, што я на твае капейкі паквапілася б? Вось там будуць элементці!.. Не роўня вашым!..

Платон. Спяраж нарадзіць трэба...

Іна. Народзім. Не першы раз. Ну, ну, смялей, смялей, татка! Дзе твой ранейшы напор?

Платон. Я... я цябе зараз задуш!.. Ах ты, тарпедка-а!.. *(Ганяецца за Інай).* Не дазволю сябе шантажыраваць!.. Не бываць такому!.. Ніколі!.. Наш сямейны карабель ніхто не патопіць!.. Пачакай у мяне!.. Пачакай!.. Знішчу!.. У парашок сатру!.. Колькі ж яна наш сямейны карабель тарпедзіраваць будзе?..

Іна. Ой! Ратуйце! На цяжарную жанчыну нападзенне сярод белага дня! Ратуйце!.. Забіваюць!.. Амаль гвалтуюць!.. *(Знікае).*

Платон. Пайшлі дамоў, Яна.

Яна. Пайшлі, бабнік!..

Платон. Ну, ну!.. «Бабнік». Тут пракурор нічога не разбярэ, а яна – «бабнік»!.. Лёгка вам пячатку на мужчыну паставіць!.. Ох, і лёгка, бачу!.. Шлёп – і атрымлівай!.. *(Азіраючыся на Саму і Жану).* А фактаў – і на пшык не хоціць!..

Знікаюць.

Жана. Не падыходзь да мяне. *(Чытае паперку).* Вуліца Сялянская... дом адзін... кватэра... Вадзім... Эмбрыён...

Вяртаецца Яна.

Яна. Госпадзі! Не мог трапіцца вам гэты Вадзім хоць бы з нармальным прозвішчам! «Эмбрыён». Немец, ці што?

Сам. Хоць сам Напалеон... хоць хто, а наша крэпасць устаіць! Я правільна гавару, Жана?

Жана. Сумняваюся, што ўстаіць.

Сам. Ну што з вамі, жанчынамі, паробіш?!

Яна. Я Сашку забяру. І адразу ж з Платонам вернемся да вас. Ёсць размова.

Сам. А... а як жа хлопчык адзін будзе? З кім?

Яна. Мама прыйшла. Просіць Сашку. Даўно не бачыла. *(Знікае).*

Сам. Што гэта яны задумалі, мілітарысты? Не скажаш?

Жана. А мне адкуль знаць? Хіба ты Яны не ведаеш? Ад яе ўсяго можна чакаць.

Заходзяць Яна і Платон.

Яна. А вось і мы! Прашу прабачэння. У Платона, у Анатоля Міхайлавіча, у нашага паважанага Сама. Гэта ўсё прыдумала я... Жана тут ні прычым...

Платон. Што... прыдумала?

Яна. З Інай. З яе цяжарнасцю.

Сам. Ну мне ж магла прызнацца.

Яна. Вось і прызнаюся.

Сам. Ці не позна? А ў мяне, між іншым, камандзіроўка сарвалася.

Яна. Лепш позна, чым ніколі.

Платон. Жак! Вывяржэнне вулкана!..

Яна. Таму стойце ад мяне на адлегласці, каб нікога з вас не абліло варам. І гарачым попелам.

З'яўляецца Іна.

Іна *(выцягвае падушачку з-пад жакета).* Вось і ўсё, шаноўныя!

Платон. З паспяховымі родамі!

Сам. Далучаюся!

Жана гучна смяецца.

І ў гэты час чуваць дзіцячы плач.

Яна. Гэта не Сашка!

Званок у дзверы.

Усе кідаюцца да дзвярэй. Жана вяртаецца са скруткам на руках. Яе ўсе абступілі, разглядваюць малага.

Сам. Дзіця?

Яна. Зусім яшчэ немаўля. Толькі-толькі, відаць, нарадзілася?

Іна. Бедненькае!..

Сам. Хлопчык?

Жана. Сын. А хацела дачку...

Сам. Ну, будзеш тут яшчэ перабіраць!..

Яна. Хапай, што ёсць!..

Жана. Так усё нечакана. Як снег на галаву ўлетку. Я пакуль яшчэ нікога не магу зразумець. Канечне, я вельмі рада.

Яна. На каго хоць падобны?

Разглядваюць.

Іна. На Сама.

Сам. Няўжо? Не, быццам бы... не!

Жана. А на каго ж тады?

Сам. На Платона...

Платон. Дай мне глянуць! *(Разглядвае. Жана).* Ты пакладзі яго на канапу. Так нам зручней будзе партрэт яго маляваць.

Жана. Маё! Маё! Не дам!..

Платон. Разгарні хоць, разгарні. Вось так. На Платона, кажаце?

Сам. На цябе, і не спрачайся.

Яна. Прыгледзься больш уважліва... Пратры вочы...

Платон. Матухны мае!.. На маю цешчу. І някіх!.. І нос яе, і рот... зубоў таксама няма...

Сам. Ён, між іншым, падобны на Будзённага...

Яшчэ раз усе ўважліва прыглядаюцца да падкідыша.

Платон. Хопіць табе, Сам! У яго ж вусоў няма.

Сам. Вырастаць.

Жана. Няважна, на каго ён падобны: нам паслаў яго сам Бог.

Усе задралі галовы ўгору.

Іна (прынюхалася да падкідыша). Ён... ён што – п'яны?!..

Платон (імкліва). Ану! Пусціце спецыяліста! (Абнюхвае). Не магу зразумець...

Яна. Ты ж піва піў, абармот! Які ты эксперт?! Дазвольце!.. (Абнюхвае). Ад яго, здаецца, пахне каньяком? Армянскім.

Іна (таксама прынюхалася яшчэ раз). Гарэлка. І не спрачайцеся. «Крышталь».

Сам. Што вы за глупствы гаворыце! Толькі нарадзіўся – і п'яны?

Іна. Цяпер бывае. Іншая маці і не помніць, што нарадзіла.

Сам (абнюхаў таксама падкідыша). Не, віном, звычайным віном пахне...

Жана. Чым бы ён для вас не пах, а мне здаецца, пахне ён тым, чым пахнуць усе дзеці...

Іна. Ён п'яны, гавару вам!

Жана. Праспіцца. Я свайго дзіцяці ў крыўду не дам. Запомніце раз і назаўсёды.

Платон. Вось... вось і добра... Як жа назавеце сынулю?

Яна. Цяпер імёнаў хапае. Арцёмы, Дзянісы, Максімы...

Іна. У мяне таксама сын – Васілёк. Мне падабаецца гэтае імя. Уявіце сабе сіні васілёк у жыце!.. Гэта ж... гэта ж такая прыгажосць!.. І жаваранач над васількамі спявае... пад самым небам...

Платон. А я Платон... І ніякі жаваранак... акрамя жонкі... нада мной не спявае... У любы час дня і ночы... М-да-а!..

Яна. Калі так пойдзе і далей, то над табой будзе неўзабаве спяваць хор!.. Турэцкага!..

Сам. А імя прыдумаем, прыдумаем імя. Балазе, ёсць для каго.

Жана. А я ўжо прыдумала. Назавем сыночка Багданам. Ён нам Богам даны. Баг-дан!

Усе пляскаюць у ладкі.

Жана. Сам, дзе тая бутэлекка?

Сам. Спатрэбілася, аднак. (Даў бутэльку Жана, тая корміць малага).

Іна. Чаму ж мы бяздзейнічаем? Ведаеце, гэта ўжо не жарты, не розыгрышы!..

Платон. А што рабіць трэба?

Іна. Як – што? Міліцыю выклікаць! Нарколага!

Платон. Толькі не нарколага! Толькі не яго!..

Яна. Пачакайце! (Панюхала падкідыша і адразу ж накінулася на Платона). Ах ты, нягоднік! Гэта вось ад каго пахне і армянскім каньяком, і гарэлкай, і віном!.. Блізка не падыходзь да малага!.. Чуеш?.. Ні на крок!..

Платон. Кактэйль піў, усяго кілішак, а гвалту! Куды там!..

Іна. Думайце, думайце, як нам далей быць.

Яна. І праўда ж!.. Хтосьці ж нарадзіў і падкінуў дзіця. Гэта ж судовая справа.

Платон. А не прыпішучь вам, суседзі, што гэта вы ўкралі дзіця?

Сам. Вы ж сведкі! Вы! Вы ж усё бачылі.

Жана. Маё! Не аддам! А дачушку я ўсё роўна нараджу!.. Сама ад Сама. Сам, ты чуеш? Нараджу. Як толькі ачуняю ад гэтых родаў!..

Сам. Тады ў мяне ёсць наперадзе яшчэ некалькі месяцаў шчаслівага жыцця. Адыходзь, Жана, адыходзь... Так, на чым гэта я спыніўся? Ага! Няўжо не падтрымаеце нас? Няўжо не заступіцеся вось за яго, за Багданчыка?

Платон. Ды што мы? Мы – заўсёды! Але ж ёсць законы... па іх нам накавана жыць...

Яна. А я так думаю: калі б дзіця было патрэбна той маці, — даруйце, матулі, што я называю яе вашим імем, — яго пад дзвярыма не пакінулі б. Яшчэ пашанцавала гэтаму хлопчыку, што трапіў у добрую сям'ю. Тут ён будзе самым жаданым... У сарочцы нарадзіўся...

Платон паглядзеў, у чым нарадзіўся. Параўнаў сваю сарочку з ягонай. Кінуў: у сарочцы, так!.. І паказаў вялікі палец.

Жана. Ён спіць. Папіў малачка і заснуў. Толькі носікам пасопвае.

Яна. Пачакайце! Во, добра што ўспомніла! Там у мяне дома ёсць памперсы! Для Сашкі набрала. Зараз прынясу! Уся ноч наперадзе — спатрэбяцца! (*Выбягае*).

Іна. А я выклікала б міліцыю.

Сам. Не трэба нікога выклікаць. Я забараняю.

Іна. А хто вы такі?

Сам. Бацька... вось яго. Бацька я. Так, так. Гэта па-першае. А, па-другое, усё адбылося ў нашым доме. Таму мы разам з Жанай нясем поўную адказнасць. Толькі мы. Усім зразумела? Калі зразумела, тады дзякуй вам. Усім. І Богу, які зрабіў такі нам цудоўны, такі чаканы падарунак. Цяпер, я гэта дакладна ведаю, мая жонка больш не хоча замуж.

Жана (*па-ранейшаму корміць малага*). А я ўжо даўно замужам, хто не ведае!.. А па пуцёўцы на курорт паедзе Сам. За дачкой.

Усе запляскалі ў ладкі.

Прыбягае Яна з памперсамі. Яна моцна грукнула дзвярыма, і на сцяне загарыў (ці зляцеў са сцяны) радыёпрыёмнік. Калі ён загарыў, усе па-рознаму адрэгавалі.

І ў гэты час па трансляцыі перадаецца паведамленне: «Паважаныя таварышы! Звяртаемся да ўсіх, хто нас слухае: згубілася грудное дзіця...»

Яна адчувае нядобрае, у адчай камячыць і шпурляе памперсы...

Па трансляцыі: «...дзяўчынка...»

Яна расплываецца ва ўсмешцы...

Сам (*Жане*). А калі б ты знайшла тое, што хацела?

Платон. А ну!.. Якая дзяўчынка?! Дзе яна тут, плакса тая, можа быць?! Якім чынам?! (*Пераканаўся яшчэ раз, зазірнуў у скрутак*). Ды ў нас жа хлопчык, я ж і гавару! Фу, пранесла! Вунь які банцік у яго!.. Вунь!.. Мужычок!.. Э-э-э, не правядзецца!..

Па трансляцыі: «... пяць дзён ад нараджэння... Усім, хто бачыў альбо што чуў, просьба паведаміць па адрасу...»

Сам выключыў радыёпрыёмнік.

Платон. Нас двое і ён трэці. Усё правільна. Як без трэцяга, га, жанчыны? (*Смяецца*).

Яна (*тузанула мужа за рукаў*). Ты зноў за сваё, Платон?

Платон. Ды што з вамі, жанчынамі, і пажартаваць нельга?! Ды яшчэ ў такі дзень?!..

Заслона.

Пётр КОЗИЧ

Аўтабіяграфія (лірычна-гумарыстычная)

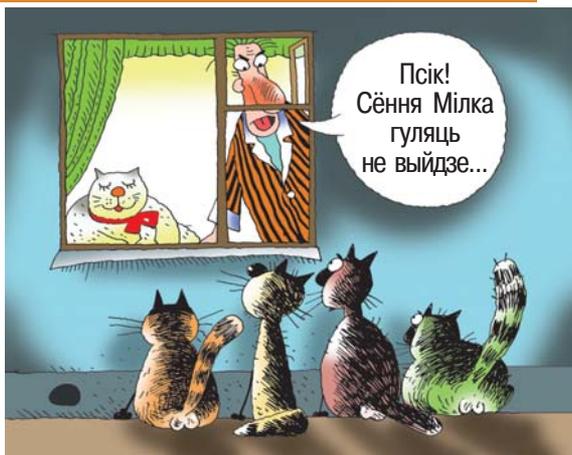
Я, Пётр Серафімавіч Козіч, нарадзіўся ў красавіку. Але не першага, а — дваццаць чацвёртага! Адбылася гэта знамянальная падзея шэсцьдзесят гадоў таму ў вёсцы Юнькі Пастаўскага раёна.

Колькі сябе памятаю, не развітваўся з алоўкам, старанна размалёўваючы дзелавыя шыткі бацькі. Ён падпрацоўваў шьццём і запісаў у іх памеры қасцюмаў кліентаў. А я прымалёўваў там не толькі чалавечкаў, але і лічбачкі. Вясэлыя часам выходзілі ў бацькі қасцюмчыкі!.. «Мастаку» ў такія моманты было не да смеху... Маці марыла ўбачыць у сыне добрага памочніка па гаспадарцы. Але не атрымлівалася. І дзяга не дапамагала!..

Мая жонка —
серыйны маньяк!

Псік!
Сёння Мілка
гуляць
не выйдзе...

Выручылі ваенныя ўрачы, қарэнныя ленінградцы, якія жылі па суседству і сябравалі з нашай сям'ёй. Яны гарой свайго аўтарытэта сталі на абарону свавольніка і ўгаварылі бацьку не қараць «мазілку». А раптам вырасце мастақ? Бацька махнуў рукой і — пайшло, паехала, пақацілася!..

Вучыўся на мастацка-графічным факультэце Віцебскага педінстытута, дзе выкладалі выдатныя педагогі. Фелікс Тумен — жываніс, Рыгор Клікушын — графіку. І сёння, нягледзячы на прыстойны ўзрост, гэтыя майстры актыўна працуюць і выстаўляюцца. Для мяне яны — узор жыццёвай пазіцыі і творчага гарэння.

З жанрам вызначыўся адразу. Графіка. Қарықатура.

Пішучы экзамен для маладога мастақ-қарықатурыста — гэта публікацыя яго работ. У 1971 годзе ў часопісе «Вождь» з'яўляецца мой першы слабенкі малюнак і, як ні дзіўна, гучыць вельмі цёплая ацэнка яго з вуснаў қарыфеяў беларускай сатырычнай графікі — Аскольда Чуркіна і Анатоля Волкава.

Поспех, як вядома, акрыляе. Малюнкі з'яўляюцца ў дзесятках выданняў неабдымнага Саюза. У 1976 годзе запрашэнне аб супрацоўніцтве даслаў усёмагутны «Қрокодиль».

Пайшлі ўзнагароды і прызы. Самыя памятныя перамогі — першыя. У 1976 годзе надзвычай папулярная ў той час газета «Штруд» прысуджае мне 3-ю прэмію ва ўсе-саюзным конкурсе на лепшую қарықатуру года, а ў наступным годзе — 2-ю. Перамогі ўмацавалі веру ў правільнасць майго выбару.

Малюнкі друкуюцца ў зборніках қарықатур у Балгарыі, Германіі, Польшчы, Японіі... Удзельнічаю ў рэспубліканскіх і міжнародных выставах қарықатуры...

У 1991 годзе ўлады горада прынялі рашэнне аб стварэнні новай гарадской газеты — «Віцьбічы». Мяне запрасілі на пасаду мастақкага рэдақтара. Пагадзіўся без роздумяў. Працую ў газеце і па сённяшні дзень.

За 15 гадоў сабраўся вялізны творчы багаж, звыш шасці тысяч малюнкаў. Выпушчана некалькі зборнікаў қарықатур. Аформлена шмат кніг. Дарэчы, першымі былі невялікія кніжачкі з серыі Бібліятэка «Вождь».

Шэф-рэдактар уласнай гумарыстычнай газеты «Казёл».

Член Саюза мастакоў Беларусі.

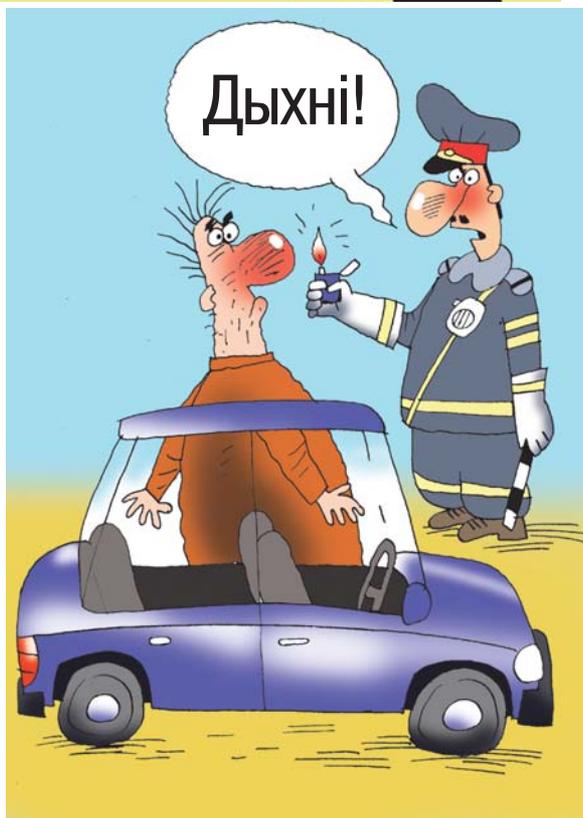
Лепшы аўтамабіль для мяне — двухкалёсны. Урач неяк параіў прагулкі перад сном. Але калі з нашага дома вечарам выйдзеш пагуляць, то напэўна вернешся з траўмай. Цёмната, ямы, аматары «зялёнага змея» з просьбай закурць... Шады доктар прапанаваў купіць веласіпед. А што, думаю, цікавая ідэя! Купіў. Праехаўся. Прыгажосць! Але увесь горад вылучіў вочы, калі убачыў мяне на веласіпедзе. Вырашылі, што Пётр здзяцінеў... Тры разы збівалі «браткі» на «БМВ». Кожны аўтамабіліст, абганяючы, лічыў за правіла крыкнуць мне: «Каз-з-ёл!» Пасля чарговай аварыі жонка стала на калені: «Прадай веласіпед! Не хачу быць удавой!» Давялося развітацца з двухкалёсным сябрам. Абставіны жыцця, праўда, з цягам часу вымусілі мяне сесці за баранку...

Я заўзяты футбольны балельшычык. Любімая каманда — лонданскі «Арсенал». Хлопцы гуляюць у сапраўдны футбол, у адрозненне ад нашых. На мясцовы стадыён хаджу, як на цыркавы паказ, і прыношу з гэтых матчаў безліч тэм для сваіх карыкатур...

Як ні дзіўна, большасць прыхільнікаў майі творчасці — медыкі. А як жа я іх размалёўваю!.. Але парадоксу тут няма. У медыцыне сэння — самыя разумныя і цікавыя людзі. Яны абсалютна «правільна» разумеюць карыкатуру і не бачаць у ёй асабістай абразы.

Самая любімая жывёла — кот. Быў шчаслівы час, калі ў кватэры жыў статак з чатырох «кашакоў», што ставілі дом на вушы. Але жонка прыгразіла сысці. Пасля гэтага колькасць нахавных катой у кватэры зменшылася, а ў малюнках — павялічылася. Увогуле, кот у малюнках — з дзяцінства. У нашай вясковай хаце ён заўсёды быў у пашане. Гаспадар і вартунік. Та яго ўжормленасці меркавалі аб гаспадарох. Мне імтануе яго незалежнасць. Якасць, якой няма ў многіх людзей.

Доўгія гады ўжо ў гарадской кватэры ў мяне жыў кот Міцька. Гэты «прадвядзіцель» хвастатай қодлы, перабраўшыся на старонкі газеты, стаў не толькі любімым персанажам чытачоў, але і яе прызнаным

талісманам. Папулярнасць яго была такая высокая, што і сёння, праз пятнаццаць гадоў, наўныя чытачы тэлефануюць і цікавяцца яго здароўем. Адказваю, што жывы, здаровы, есць смятану на кухні... Я любіцца даўно няма. Прызнаюся, часам яго так не хапае, да слёз...

Адпачываць не ўмею. На прыроду не цягну. Мне там сумна, неразумна і нецікава. Зразумець прычыну не магу. Паездка за горад на шашлык — пакута, а ўжо праслаўтыя паездкі на мора — увогуле канцлагер!.. Для мяне адпачынак — гэта паездкі ў іншыя краіны, з напружаным графікам аглядных экскурсій. Архітэктура, музеі, тэатры — вось гэта маё. Вяртаюся адухоўленым.

Усе лічаць мяне шчаслівым чалавекам. Любімая работа, прызнанне чытачоў, любячая жонка і трое ўнукаў!.. Якія могуць быць пытанні?

Але ж я ведаю, што гэта зусім не так. У пошуках шчасця праходзіць усё чалавечае жыццё. Я ні разу не бачыў шчаслівага ў поўнай меры чалавека. Заўсёды наўкол мноства праблем. Жыццё ж штука трагічная. І я, у меру сваіх сіл, імкнуся сваімі малюнкамі адцягнуць людзей ад сумных думак. Смех умацоўвае здароўе — гэта факт.

Мары? Без іх ніяк. Мару праехаць па нашай роднай Беларусі з алоўкам, блакнотам і фотаапаратам...

Мяне часта пытаюцца, дзе я бяру тэмы для малюнкаў. Адказваю: «З рэчаіснасці, з уласнага вопыту. У малюнках — усё маё жыццё!..»

Ваш

• Паэзія

Калі рыхтавалася да друку гэта гумарыстычная падборка, прыйшла сумная вестка: не стала яе аўтара, вядомага гумарыста Міколы Пятровіча ВЯРШЫНІНА (1940–2009).

У яго было нялёгкае сірочае дзяцінства. На самым пачатку вайны загінулі бацькі. Малы Міколка выхоўваўся ў цёткі, а потым – у дзіцячым доме.

Скончыў Мінскі аўтамеханічны тэхнікум і гістфак Белдзяржуніверсітэта. Працаваў інжынерам Мінскага падшыпнікавага, старшым інжынерам трактарнага заводаў, вядучым інжынерам Навукова-вытворчага аб'яднання «Прагрэс».

А гумарыстычныя вяршыні айчыннага Парнаса нястомны аўтар з прозвішчам Вяршынін адправіўся заваёўваць, калі служыў у пагранічных войсках у Эстоніі. Было гэта яшчэ ў тым веку, у другой палове.

На яго рахунку трынаццаць кніг гумару і сатыры. Ён быў найшчырым сябрам і аўтарам «Вожыка».

Пісьменнік жыў новымі задумамі, чакаў новай кнігі, але няўмольная смерць перакрэсліла ўсе творчыя планы.

Хай будуць нам сучасным яго апошнія байкі і каламбур, якія мы друкуем у гэтым нумары.

Мікола
ВЯРШЫНІН

БАЙКІ

ПРА МУХ І ЗУБРОЎ

Прасілася на працу нека Муха.
Ў адзеле кадрў Зубр сустрэў яе.
– Што за душой ты маеш, цакатуха?
Ты пакажы нам здольнасці свае,

Мо ёсць дыплом, ці, можа, маеш сілы.
А да станка хацела б ты ці не?
Тут Муха кажа: – Я б вас папрасіла
Ўлічыць, што хабаток ёсць у мяне.

– Так-так, ты кажаш,
Муха, хобат маеш?
Такія кадры – золата для нас!
Работу неблагую атрымаеш:
Грузіць дэталі будзеш нейкі час.

А потым паглядзім, мо і падвысім,
Як справы пойдучь у цябе на лад.
За працу толькі ты як след бярыся,
Мы ж добры пакладзем табе аклад.

Праходзіць час, а праца – ані з месца
І проста не відаць яе зусім,
Хоць Муха шчыра тужыцца і пнецца.
Але ж вядома, колькі ў Мухі сіл.

Хоць спрабавалі Муху зацікавіць
Матэрыяльна: можа, будзе плён?
Ды не пайшлі, вядома, лепей справы,
Бо Муха гэта, а не нейкі Слон.

Уздзейнічаць надумалі на Муху
Маральна. І сабралі тут жа сход...
Але не ўбачылі у працы зрухаў
Праз дзень і месяц, нават і праз год.

* * *

Там справы дрэнь, дзе месцы пазаймаюць
Ў адзеле кадраў волаты-Зубры,
А Муху... на пагрузку пасылаюць.
Бывае й так. Да часу, да пары.

БЫК І МЕСЯЦ

Наеўся неяк Бык дурной травы
І тут давай качаць правы.
На Месяц злосна ён кідаўся,
Бо небасхіл плашчом тарэадора здаўся.

Але, як не скакаў і не стараўся,
Да Месяца рагоў ён так і не дабраўся.
І ўрэшце так на Месяц раззлаваўся,
З апошняй сілы скочыў, ды – сарваўся.

У яміну зваліўся ён, нябога,
І сам сабе зламаў з разгону рогі.

* * *

Заўсёды ўмей свой гнеў перамагчы,
На Месяц здуру – не скачы!..

МУРАШ І СЛОН

Мураш лічыў сябе дужэйшым за Слана.
Той не падыме цяжар, як ён сам.
Мураш падыме мураша –
вядома ўсім здаўна.
Куды з ім сілай мерацца Сланам!

І вось рашыў саманадзейна, што пара
Уперціся і камень сам звярнуць.
Ад тупату Слана каменьчык
скінуўся з бугра,
І славы ён сабе не змог вярнуць...

* * *

Перш чым змагацца – разлічы, якая сіла.
Глядзі, каб каменем цябе не раздушыла.

КАЗА-КАРОВА

Каза прыйшла да Старшыні
І кажа: «Выдай мне даведку,
Што не Каза я – сам зірні –
Карова я. Ёсць нават сведкі».

Той не сцягнеў, зарагатаў:
«Відаць, жывёліна здурнела».
– Няўжо я дрэнна бачыць стаў
Ці ты жартуеш так няўмела?

– А што? Шэсць літраў усяго
Цяпер кароў тваіх надоі.
І я даю не горш таго:
Тры літры з тлустасцю дваіною.

– Яно-то так, ды што рабіць,
Паправіць як такія справы?
– Карове, каб Каровай быць,
Не абы-што патрэбна – травы.

Пасуць іх з намі ўсю пару
У лазнях, а што там есці?
Нам дык прасцей: грызём кару,
Афішу часам схопіш дзесьці.

Так што даведку мне давай,
Бо страціш хутка й тыя кілаграмы.
Тут Козы іншыя з хлява
Прыскачылі: «І нам таксама!»

Ды Старшыню Казёл сустрэў
І праўдай так яго агрэў:

– Дзе гонар твой, дзе галава?
Патрэбны справы, а не словы...

...Даведак колькі не давай,
З Казы не зробіш ты Каровы!

СВАЕ — СВАЙМУ

У лесе кожным наскі звер,
Каб не блукаў панурым,
Рашылі жыхары ў чацвер:
«Збудуем Дом культуры.

Бярвенне, дошкі ёсць у нас...
Цэмент патрэбен вельмі.
Як знойдзем — у патрэбны час
У лапы возьмем кельмы».

Ды справа тлее — не гарыць,
Далей размоў не едзе.
І вось цэменту раздабыць
Адправілі Мядзведзя.

Паехаў той і доўга быў,
Казалі, справу рухаў.
Аднак нічога не прабіў,
Няма ніякіх зрухаў.

– Усё, што трэба, я рабіў,
Стараўся аж замнога.
Ламаў сталы, лычы ўсім біў,
Не выбіў жа нічога.

Што ж, сіла не дапамагла.
Дык хітрасць клікнуць, можа?
Ліса паміж звяроў была.
Мо, тая дапаможа?

– Я хітравала, як магла, —
Ліса пасля клялася, —
А вось цэменту не знайшла.
Няма яго на базе...

Ды ёсць ён, толькі як узяць?
Ёсць выхад нейкі ж дзесьці...

Тады на пошукі паслаць
Асла рашылі ўрэшце.

Той падарункаў не вазіў,
Вярнуўся сам шчасліва.
Вагон цэменту адгрузіў
Асёл усім на дзіва:

– Звяртаўся я да іх на «ты»,
Кантакт мы добры мелі.
Бо там сядзяць мае браты —
Мяне і зразумелі...

КАЛАМБУРЫ

БЕЗГАСПАДАРЧЫ ЗАГМАГ

Страху не рамантуе, пачапіў замок.
Тавар не ўкралі, але ён замок.

ПОДЫХ САТЫРЫКА

Як хочаце узвысіць творчасць —
Тады ідзіце на вытворчасць.

ЮНАМУ ТВОРЦУ

Калі зусім ты маладзён —
Табе для шчасця мала дзён.

ПАТРАБАВАЛЬНАСЦЬ

Стагнаць не трэба: вой ды вай!
Ты творы лепшыя давай!

ЗАКЛАД ПОСПЕХУ

Работ адну ці тры хоць майце,
Высока гонар свой трымайце!

• Проза

Магчыма, не ўсе чытачы ведаюць, што пад прозвішчам Міхась Сліва хаваецца даўні вожыкаўскі сябра Міхаіл Кавалёў? Ён аўтар многіх гумарыстычных кніг. А ў адной з іх «Ход канём», дзе пад «адну грыву» гумарыст сабраў усё самае лепшае, напісанае ў апошні час, нават псеўданім не пабаяўся расказаць. Быў жа ў суседзяў-украінцаў свой Вішня. Чаму б па прычыне хоць бы той жа добрай зайздрасці ды не мець нам і свайго Сліву? Дык вось маем. І ў гэтым нумары альманаха знаёмімся з яго новымі гумарэскамі.

Шарж Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Міхась СЛІВА

Свая каманда

— Галоўнае, каб была свая каманда, тады будуць і поспехі, — любіў паўтараць галоўны эканаміст прадпрыемства «Паўночнае ззянне» Віталь Алегавіч.

Ён быў незадаволены сваім начальнікам, часта крытыкаваў яго за падбор кадраў. А сам спаў і бачыў сябе ў дырэктарскім крэсле...

Нарэшце мара яго збылася. У галіновым міністэрстве заўважылі Віталя Алегавіча і якраз напярэдадні Новага года прызначылі на месца дырэктара ўстановы, які пайшоў на пенсію.

— Выдатна! — радаваўся новы начальнік. — Вось і пачнём у новым годзе ўвасабляць маю ідэю, ствараць каманду аднадумцаў. Пospехі не за гарамі!..

Неўзабаве сваім намеснікам Віталь Алегавіч зацвердзіў стрыечнага брата жонкі, Панчохіна. На сваю раней-

шую пасаду ўзяў прыгажуню Наташу, да якой заўсёды заляцаўся. Галоўнага бухгалтара Тараса Парфёнавіча адправіў датэрмінова на пенсію, а на яго месца пасадыў цешчыну пляменніцу Анжэлу Леанідаўну. Па падказцы жонкі памяняў і былую сакратарку: цяпер дзелавыя паперы і каву падавала дачка яе брата, супермодная Нэлачка. Менеджэрам прызначыў Галіну Пятроўну, жонку свайго кума. Памяняў новы дырэктар і ўсіх рэфэрэнтаў — імі сталі працаваць дзеткі шматлікай жончынай радні...

Віталь Алегавіч толькі рукі паціраў ад задавальнення: вось гэта каманда! Гэта ж трэба, усе — свае! Значыць, і працаваць будуць адпаведна. Глядзі яшчэ, што працоўны пыл супыняць трэба будзе!..

Але замест працоўных поспехаў Віталь Алегавіч атрымаў працоўныя праблемы. Раптам пайшоў на бальнічны яго намеснік Панчохін. Патэлефанаваў з дому і папярэдзіў, што хварэць будзе доўга. Доктары сказалі класіся ў бальніцу на абследаванне. Затым трэба будзе падмацаваць сілы ў санаторыі... Менеджэр Галіна Пятроўна купіла сабе пуцёўку ў кругасветнае падарожжа, паставіла дырэктара перад фактам і з'ехала... Супермодная Нэлачка, са-

рамліва чырванеючы, паведаміла, што праз месяц у яе пачнецца дэкрэтны адпачынак... Прыгажуня Наташа пачала занадта часта фліртаваць з іншымі мужчынамі. Калі ж Віталь Алегавіч строга папярэдзіў, каб не «круціла хвостом», яна стала агрызацца і пужаць, што раскажа ўсё ягонаму жонцы... Галоўны бухгалтар Анжэла Леанідаўна без даў прычыны ўдарыла ў хамут, стала штодня спрачацца з дырэктарам... А маладыя рэфэрэнты працягвалі біцца лынды — усё яшчэ ўнікалі ў справу...

— Усім звольніце! — ускіпеў Віталь Алегавіч. — Абібокі і лайдакі!

— Толькі крані каго-небудзь з маіх сваякоў! — надзьмула губы жонка. — Адразу ж падам на развод!..

Планавыя паказчыкі прадпрыемства за квартал з трэскам праваліліся, паўгадавыя — і таго горш... У міністэрстве ўважліва разгледзелі гэтую крытычную сітуацыю і зрабілі аргвывады: дырэктарам прызначылі Панчохіна. Той якраз да гэтага часу падлячыўся і выглядаў бадзёрым і энергічным.

Першым чынам Панчохін прызначыў на пасаду намесніка свайго зяця. А Віталю Алегавічу пасады ў новай камандзе не знайшлося...

Змей-спакушальнік

Аркадзь Макаравіч затрымаўся на рабоце, таму спяшаўся. Ведаў, што жонка будзе, як заўсёды, бурчаць: «Вечна ты цягаешся невядома дзе, а не так, як іншыя мужчыны, з працы — хуценька дахаты!..» Таму ён завярнуў на цёмную вуліцу, каб абмінуць знаёмых ды хутчэй прыджгаць дамоў. Але, як кажуць, ты — на гару, а чорт за нагу: наперадзе стаяў гурт мужчын.

«П'янюг гэтых трэба за вярсту абыходзіць!» — згадаліся Аркадзю Макаравічу жончыны словы. «Ага, абыдзеш», — усміхнуўся ён сам сабе: мужчыны пазналі яго.

— Каго мы бачым!.. — радасна закрычаў Фелікс Жыгуноў, якога даўно ўжо не было ў горадзе. Злоўжыванне спіртным давяло яго да прымусовага лячэння. А быў жа некалі фігурай — дырэктарам мясцовага сырзавода.

Мужчыны былі ўжо на падпітку, але да «нормы» яшчэ не дацягвалі.

— Як справы? — акружылі яны Аркадзя Макаравіча.

— Нармальна, — няпэўна прамовіў той. — А чаго вы тут тусуецеся?

— Ды вось не хапае на пляшку гарэлкі, а трэба горла прамачыць, — уключыўся ў размову Сямён Паўленка, былы работнік майстэрні па рамонту бытавой тэхнікі, якога за сяброўства з «зьялёным змеем» турнулі з работы. — Можна, выручыш?

— Чаму ж не? — адгукнуўся Аркадзь Макаравіч. Ён ведаў, што проста так не адчэпішся, і палез у кішэню.

Мужчыны ж працягвалі гутарку, якая была перапынена.

— Гэта ж вось навіна, — расказваў Жыгуноў, — звольнілі з работы Сіняў-скага, намесніка дырэктара фабрыкі. Кажуць, апошнім часам стаў празмерна закідваць за гальштук. Ат, абы прычапіцца да чалавека!.. Шкада, такі хлопец добры! Памятаеш, Сёня, як мы з ім на возеры балявалі? — звярнуўся Жыгуноў да Паўленкі.

— Яшчэ б: па літры выпілі — і ні ў адным воку. Праўда, назаўтра яго ледзь адкачалі ў бальніцы.

Аркадзь Макаравіч між тым спачувальна сказаў трэціму мужчыне, Змітраку Качалкіну:

— Гэта ж трэба, колькі зла натварыў змей-спакушальнік, колькі людзей свае жыццё сапсавалі з-за гэтай атруты!..

— А ты — святы? — ускіпеў раптам Качалкін. — Ты што, можа, зусім у рот не бярэш?..

Аркадзя Макаравіча як варам абліло.

— Чаму ж, — зніякавеў ён, падаючы грошы, — што я — лысы? Вядома, і я выпіваю.

І тут жа прыкусіў язык, бо ўспомніў, што Качалкіна таксама звольнілі, нават з ганьбай, бо той п'яны на службовай «Волзе» ўрэзаўся ў фасад канторы, у якой працаваў. А праўда ж вочы коле...

Качалкін, трымаючы ў руцэ грошы, кінуўся ў краму. Аркадзь Макаравіч стаў развітвацца.

— Ты што, не падтрымаеш кампанію? — здзівіўся Жыгуноў.

— Не, хлопцы, не буду, — пасля некаторага вагання сказаў, як адрэзаў, Аркадзь Макаравіч. — За проста так змею-спакушальніку не здамся!..

Сметніца

На прыгожай чыстай пляцоўцы каля новенькага шматпавярховага дома сталі два мужчыны і, смокчучы цыгаркі, ажыўлена размаўлялі. Да іх падышоў трэці, таксама з цыгаркай у руцэ.

— Вось за мяжой культура дык культура! — казаў адзін з мужчын. — Кругом чысціня, парадак, аж ззяе ўсё!..

— Так-так! — падтрымаў яго другі. — У многіх гарадах нават вуліцы шампунем мыюць!..

— А ў нас хіба магчыма такое? — уключыўся ў размову трэці мужчына. — У нашым пад'ездзе, дарэчы, учора прыбіральшчыца толькі памыла падлогу, як нейкія нягоднікі следам наплявалі і акуркаў накідалі.

— Сапраўды, гэта ўжо, відаць, у генах нашых сядзіць — паскудзіць усюды, — зноў абурывўся першы мужчына. — Я ўпэўнены, што і вось гэты дом-прыгажун хутка стане, як усе: і сцены

запечаюць ды размаляюць-распішуць, і смецця ды акуркаў будзе па калена!

— І не сумнявайся! — падтакнуў яму другі суразмоўца. — Такі ўжо наш менталітэт — нічога не шкадуем, калі дзяржава грошы выдзяляе і на будаўніцтва, і на рамонт, і на добраўпарадкаванне, і на ўтрыманне гэтых самых прыбіральшчыц ды дворнікаў. А гэта ж, урэшце рэшт, нашы з вамі грошы! Думаем, што гэта ўсё «на халяву» дастаецца!

— І дзеці ж вучацца ад дарослых! — заківаў галавой трэці. — Да чаго дойдзем? Няўжо ніколі не возьмемся за розум, не ўцямім, што ж нам самім выбіраць: жыць у брудзе ці ў чысціні?!

— Хіба нашых людзей перавыхваеце! — з абурэннем плюнуў першы мужчына і растаптаў акурак.

— Сумняваюся! — са злосцю падтрымаў яго другі, шпурнуўшы пад ногі сваю недакураную цыгарку.

— Што праўда, то праўда! — зморшчыўся трэці, тушачы свой акурак на тратуары.

І ўсё трое, абыходзячы новенькую, прыгожа пафарбаваную металічную сметніцу, разышліся па сваіх справах.

Кветкі для жонкі

Анатоль і Дзіма — не толькі суседзі, але і сябры. На работу на завод ідуць разам, дадому вяртаюцца ўдвух. Па дарозе абмяркоўваюць свае працоўныя ды хатнія справы, іншы раз і па кувалю піва вып'юць.

Сёння ж Дзіма спыніўся каля кіёска і купіў вялікі, прыгожы букет кветак. На маўклівае пытанне сябра паведаміў:

— У цешчы дзень нараджэння, хачу парадаваць. Дый жонка ласкавей будзе

глядзець: гэта ж у студзені яе мамачцы жывыя кветкі паднёс!..

— Хм-м, — азваўся Анатоль. — Ты вось пра цешчу ўспомніў, а я ж і пра жончын дзень нараджэння, як знарок, заўсёды забываю. Не помню ўжо, калі наогул ёй кветкі дарыў!

— А ты падары сёння, проста так, парадуй, — усхадзіўся Дзіма. — Калі няма з сабой грошай, пазычу.

— Ды ёсць, толькі я ўжо адвык ад гэтых цырымоній!..

І ўсё ж Анатоль паслухаў сябра, дастаў з кашалька грошы і набыў такі ж букет.

Прыйшоў дадому і ўрачыста ўручыў жонцы. Тая ад нечаканасці ажно рот разявіла. Здзіўлена пазіралі і малыя дачка з сынам.

— Што гэта? — прыйшла ў сябе нарэшце жонка.

— Хіба не бачыш? — усмінуўся Анатоль.

— Я дык бачу, — насупілася тая. — Але з якой нагоды? Ты мне ні на дзень нараджэння ніколі не дарыў, ні ў жаночае свята... Мабыць, хочаш чаго-небудзь папрасіць?

— Нічога мне не трэба! — расмяўся Анатоль. — Проста я хацеў цябе парадаваць!..

— Парадаваць! — раскрычалася жонка. — Зіма, на кветкі такія цэны, а ў мяне і памада ўжо скончылася, духоў даўно няма! Відаць, нешта недзе ўтварыў, а цяпер хочаш паддобрыцца. Прызнавайся лепш па-добраму!

— Што ты вярзеш?! — ледзь не заплакаў Анатоль. — Не можаш зразумець рухаў майго сэрца!

— Сэрца ў яго зарухалася! Можна, бачыў хто са знаёмых, як ты да жанчыны якой заляцаўся? Ці наогул з кім-небудзь «засвяціўся»? Ты ж яшчэ ў маладосці гэтым грашыў. А зараз, калі сівізна ў скронях, то чорт, безумоўна, лезе табе ў рэбры. Прызнавайся, нягоднік! — не сунімалася расчырванелая жонка!..

Каб далей не падаграваць страсці, Анатоль схопіў вядро са смеццем і выбег з кватэры.

Гаючыя ўласцівасці

Алесь Кірылавіч, як і ўсе нармальныя мужчыны, любіў заглядвацца на прыгожых жанчын. Асабліва вясной, калі пасля зімовай халадэчы яны пачыналі апранацца лягчэй, дэманструючы сваю прыгажосць. На гэты конт у Алесь Кірылавіча была нават свая прымаўка: «Паздымалі дзяўчаты боты — прыбавілася вачам работы!»

І вось зусім нядаўна ён вычытаў у газеце, што ў Германіі даследчыкі прыйшлі да нечаканай высновы: сузіранне жаночых грудзей карысна для здароўя мужчын. Так яны значна менш рызыкуюць атрымаць інфаркт або інсульт. А ў Англіі іншыя вучоныя праз медыцынскі эксперымент даказалі, што гэтае самае сузіранне замяняе мужчыну паўгадзіны фізічнай працы ці заняткаў спортам.

«Вось гэта здорава!» — узрадаваўся Алесь Кірылавіч і рушыў у бліжэйшы магазін, дзе працавалі маладыя прадаўшчыцы. Усе яны апраналіся модна, па-сучаснаму аголена. Асабліва касірка Людміла. Ён часта тайком зыркаў на яе грудзі і ножкі.

«Ну, калі медыкі раяць, тады няма чаго саромецца! — рашыў Алесь Кірылавіч і доўга хадзіў каля паліц, разпораз кідаючы позіркі на аголеных дзяўчат. — З маім сэрцам абавязкова трэба рабіць такую прафілактыку. Тым больш, што на працы мала рухаюся, ды і спортам займацца лянота». І так захапіўся «лячэбна-прафілактычнымі мерапрыемствамі», што не заўважыў, як краму сталі зачыняць. Ён хуценька схопіў нешта з паліцы, разлічыўся і памчаўся дадому.

Там давалося апраўдвацца перад жонкай, выдумляць, чаму так доўга за-

бавіўся. Хаця і гаварыў пераканаўча, жонка паверыла неахвотна, ды і зыркала неяк падазрона. Таму назаўтра, выпраўляючы мужа за пакупкамі, прымусіла запісаць усё, што трэба купіць, ды строга загадала, што чакае праз пайтадзіны.

Алесь Кірылавіч зноў памчаўся прымаць працэдуры. Ён пачаў ужо адчуваць на сабе іх гаючае ўздзеянне. Стаў больш бадзёрым, рухавым, энергічным.

Вось і сёння. Галава светлая, настрой прыўзняты. Яшчэ і зарплату атрымаў, ажно кашалёк кішэню абцяжарвае. Выбраў усё, што жонка загадала. Заварожана гледзячы на Людмілу, наблізіўся да касы. Дзяўчына пакратала яго за рукаў:

— Дядуля, разлічвайцеся, калі ласка!

Мужчына палез у кішэню і... О, Бо-жухна! Пуста! Нейкі нягоднік выцягнуў яго кашалёк.

Алесь Кірылавіч схапіўся за сэрца. Гаючыя лячэбна-прафілактычныя працэдуры, мусіць, пайшлі ўсё ж не на карысьць...

Боршч для мужа

— Алё, Толя! Слухай, я ўжо еду дадому. Успомніла, што табе на вячэру боршч абяцала. Але ж раніцай толькі на працу і паспела сабрацца, больш нічога не зрабіла. Добра яшчэ, што хоць мабільнік не забылася ўзяць з сабою... Не хвалюйся, я хутка буду, прыгатую табе боршч. Ты толькі дастань мяса з халадзільніка і пакладзі ў каструлю, хай варыцца. Усё ж хутчэй будзе. Я скоро!..

— Алё, Толя! Мясца там ужо, відаць, уварылася? Дык ты, каб час не губляць, бульбы пачысці да парэж... Ага, і капусты таксама пакрышы. Яна ў халадзільніку ляжыць. Морквы яшчэ натры... І цыбулькі дадай! Ага, калі вялікая, хопіць і адной. Я еду!..

— Алё, Толя! Як там мой боршч? Усё зварылася?.. Колькі солі сыпаць? Ды я сама пасалю. Ужо з аўтобуса выходжу! Налівай боршч у талеркі. Ага, пакладзі яшчэ кропу і пятрушкі троху. І смятаны не шкаду!..

— Прывітанне, Толя! Ну вось бачыш, і боршч гатовы, а ты хваляваўся. Я ж табе абяцала, што звару! Смачна есці!..

Адгулялі

Гулялі нядаўна з жонкай і дзецьмі на вяселлі ў Арцюзшэўскіх.

Святкаванне ладзілі ў рэстаране. Два дні гудзелі. Сам Акім Пятровіч Арцюзшэўскі — мужчына круты, з новых беларусаў, а жонка яго, Ганна Сцяпанавна, надзвычайная добрая кабета, — стрыечная сястра маёй жонкі. Запрасілі нас з яе боку, як сваякоў.

— Абавязкова трэба схадзіць! — загарэлася жонка. — Хоць людзей пабачым і сябе пакажам. Ды і трэба паглядзець, як сучасныя пані вяселле спраўляюць. У нас жа дачка спее, на выданні, і сын не сёння — заўтра жаніцца захоча. Хоць не працуе нідзе і вучыцца не хоча, а прырода ўсё ж бярэ сваё...

(Дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што сыноч Акіма Пятровіча такі ж бэйбус, як і наш, адно ведае, што бацькавы грошы транжырыць.)

Цэлы тыдзень жонка бегала па крамах ды атэльэ, пакуль падабрала сабе прыстойныя ўборы. Ну, а мне што збірацца? Ёсць касцюмчык, як кажуць, на

ўсе выпадкі жыцця, вось яго і апрану. Чаравікі толькі наваксую.

Карацей кажучы, рушылі мы ўсёй сям'ёй на вяселле. Было яно, вядома, на вышэйшым узроўні. Толькі вясельны картэж складаўся з васемнаццаці машын, і ўсе — крутыя іншамаркі. «Васемнаццаць — любімая лічба бацькі жаніха», — патлумачыў нам сват Арцюшэўскіх, таксама з новых беларусаў.

— Глядзі ты, — шапнула мне жонка, — багаты цягнецца да багатага...

У ЗАГСе шампанскае лілося ракой. Я нават падумаў, што тут і вяселле распачнецца. Але памыліўся. Гэта так толькі, для пачатку...

Затым, паехалі катацца па памятных мясцінах, фатаграфавалі на памяць. Адправіліся ўскладаць кветкі і да Вечнага агню. Пачалі маладыя муж і жонка падымацца па прыступках і недзе на сярэдзіне лесвіцы малады Арцюшэўскі незнарок наступіў нагой на фату маладой. Хваляваўся чалавек, ды і шампанскага глынуў удогаль... Маладая тут жа развярнулася і ўляпіла мужу добрую аплявуху. Той не разгубіўся, выцягнуў з кішэні моднага пінжака пасведчанне аб рэгістрацыі шлюбу, у імгненне вока разарваў яго палалам і шпурнуў у агонь.

Што тут пачалося! Сведкі і госці кінуліся мірыць маладых. Маці нявесты абхапіла галаву рукамі і асела на зямлю. Старэйшы Арцюшэўскі накінуўся з кулакамі на сына...

Праз нейкі час супаколіся. Узгадалі, відаць, што рэстаран чакае. Ды і аплачана там ужо ўсё...

На сталах мы з жонкай налічылі ажно трыццаць шэсць страў.

— Трыццаць шэсць — любімая лічба маці жаніха, — шапнула мне жонка. — Матай на вус!

Госці, якіх набіўся паўнюток рэстаран, завалілі маладых падарункамі. Здавалася, што тостам, як і гарэлцы, каньяку, вінам і іншым напоям, не будзе канца. Музыканты рвалі струны на гітарах...

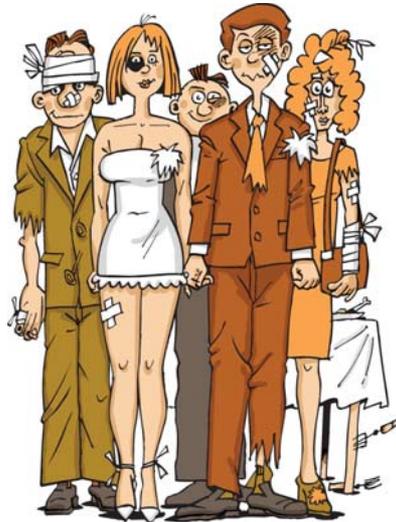
Жонка мая ад зайздрасці аж з твару змянілася, а потым на мяне такімі

злымі вачамі пачала зыркаць, што не раскажаць. Ну, думаю, дома запіліць да смерці. Маўляў, ці ж з тваёй зарплатаю такое вяселле зробіш?

І тут нешта не паладзілі паміж сабой сябры маладога. Сталі высвятляць адносіны. Спачатку ўзяліся штурхаць адзін аднаго, а затым і кулакі паказалі... Бацькі маладых кінуліся іх супакойваць. А госці, што ўжо ўдоставаліся напіліся і наеліся, бокам-бокам ды паціху пачалі разбягацца ад граху падалей. Схапілі мы сваіх дзетак і таксама рванулі дадому...

Назаўтра ўсе зноў сабраліся ў рэстаране. На пахмелку. Стары Арцюшэўскі быў з перавязанаю галавой, у яго свата пад вачамі ззялі «ліхтары», а малады кульгаў на правую нагу... Некаторыя госці таксама былі крыху пакалечаныя і пакамечаныя. Усе разгублена маўчалі, пераглядваліся. Аднак гарэлка з каньяком зрабілі сваю справу — і праз якую гадзіну госці зноў пілі, елі, спявалі і танцавалі.

— Вось і адгулялі людзі вяселле, — уздыхнула жонка, гледзячы на гасцей і сватоў. — Па-багатаму, на вышэйшым узроўні. Запомніў? У нас яшчэ ўсё наперадзе!..

● Паэзія

Павел Саковіч даўно пасвякаваўся з пародыяй і эпіграмай. Адна з ягоных кніг так і называлася – «Эпіграмы як рэкламы». І, відаць, не знойдзеш у Беларусі паэта, якога б «не заўважыў» Павел Паўлавіч сваім парадыйным вокам.

Шарж Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Павел САКОВІЧ

Пад дыктоўку Бога

*Маёй рукой таксама водзіць Бог,
Хаця й пішу я рэдка і нямнога.
Напэўна, мог бы, ў прынцыпе, і сам
Свайму натхненню зрэдку даць патолою...
Хведар ГУРЫНОВІЧ*

Маёй рукой напэўна водзіць Бог,
Хоць мне яшчэ далёка да святога.
І з гэтым вершам ён мне дапамог:
Па почырку і то відаць – ад Бога!

Магчыма, й сам бы мог штось напісаць,
Калі б натхненне надышло якое,
Аднак навошта мне рызыкаваць:
А што, як раптам напішу не тое?

Я свой сакрэт нікому не прадам,
Таму страчу радкі без засцярогі.
Крытыкаваць нікому іх не дам.
Скажу я крытыку: – Пабойся Бога!

Няўжо я стаў «невязны»?

*А вечарам мяне ты будзіш
І кажаш, сеўшы ля акна:
«З табою ў Менску разам будзем,
А ў Празе буду я адна».
Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК*

Ніколі слоў тых не забуду,
Што ты сказала ля акна:

«З табой я толькі ў Менску буду,
А ў Празе буду жыць адна».

Мне крыўда грудзі бы ўспарола
І боль працяў мяне скразны.
Ну чым, скажы, незадаволіў,
Што я ў цябе «невязны»?

Ці мной ты грэбуеш, пражанка?
Я ж для жанчын – далікатэс!
Прытулак дасць мне й парыжанка...
Ды ці адна была стаянка,
Як мчаў мяне еўразэкспрэс?!

Танцуйце ўсе «ЛЯВОНіху»

*Тут кажучь: «Добры дзень, Лявон».
Іду я, і радасна мне,
Што ў пляшцы – гарэлкі глыток...
Леанід ДАЙНЕКА*

У вёсцы роднай я заўсёды свой:
Вітаюць з непакрытай галавой.
Працяжна гэтак: «Добры дзе-ень, Лявон»
(Бы намякаюць мне на чарак звон).
Не памыляюцца вяскоўцы-землякі –
У пляшцы ёсць яшчэ на тры глыткі...

Ды вёска што – я і ў сталіцы свой!
Сярод пісак прэстыж высокі мой.
За прозу паважаюць,
мо, найперш,
Але хутчэй за ўсё – за гэты верш.

Яны заўжды, — скажу, як на духу, —
Танцуюць ля мяне... «ЛЯВОНІху»!

Насіў я дзевак на руках

Успомніў ты, як на руках
Насіў дзяўчат, кружыў у танцы.
Дык, можа, рана адвыкаць,
Ты і сягоння маеш шанцы.
Казімір КАМЕЙША

Праз вёску ўсю я на руках
Насіў дзяўчат сваіх на танцы,
Бо рос на матчыных харчах
І не ўпускаў, як кажуць, шанцаў.

Было, па дзве, а то й па тры
Садзіў сабе на шыю, плечы.
Ну, а ў руках трымаў я дрын:
Не падыходзь чужы — знявечу!

Я быў вынослівы юнак,
Хоць мазалёў нацёр багата...
Насіў я шмат. Шкада, аднак:
Адну ўсяго данёс дахаты!

Хто каго?

Прымоўк лісток, як немаўля, —
дрыготкі сын асіны:
сарака глушыць салаўя,
трашчыць што мае сілы.

Віктар ЯРАЦ

Такога і не бачыў я,
Ну дзіва нейкае прыроды:
Сарака глушыць салаўя,
Як КДБ глушыў «Свабоду».

Напяўшы чорна-белы фрак,
З узнята горда галавою
Стракоча, ды нахабна так,
Свой «вершык» з рыфмаю адною.

І ўсё ж расплаты час праб'е:
З густой асінавае кроны
Імпэт сарокі ўраз саб'е
Асіплы крык сівой вароны.

З чаго піць?

Трое —
з Менска, Бярэсця, Гародні —
Ледзьве знаюць адзін аднаго.
Дык з чаго яны п'юць

так гаротна?
Проста так. Проста п'юць.
Ні з чаго.
Уладзімір НЯКЛЯЕЎ

Трое —
з Менска, Бярэсця, Гародні —
І чацвёрты, «саюзнік» з Арла,
П'юць на лаўцы вакзальнай

гаротна,
А з чаго п'юць? Ды проста...
з гарла!

Малюнкi
Аркадзя
ГУРСКАГА.

Думкі ўголас

У тых, хто гоніцца за доўгім рублём, бывае кароткі век.

Часта таго, хто палец аб палец не ўдарыць, дакараюць тым, што ён ад рук адбіўся.

Іншы раз варта зрабіць ход канём, каб пабываць на ім.

Другі і на хісткім грунце цвёрда стаіць на сваім.

Той, хто счэз з пляча, можа наламаць дроў.

Нячыстыя на руку людзі звычайна шукаюць валасатую руку.

Міхал ШУЛЬГА,
Буда-Кашалёўскі раён,
г. п. Уваравічы.

Мы заўсёды цвёрда перакананы ў сваіх сумненнях.

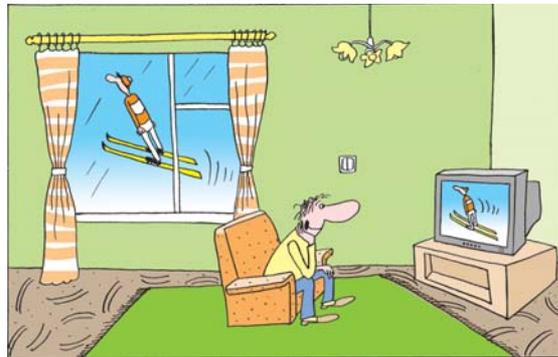
Хуткая дапамога разбітыя сэрцы не ратуе.

Набываючы жыццёвы вопыт, мы губляем жыццё.

Калі бура забірае караблі, дазволу ў капітана яна не пытае.

Малюнак Вікенція ПУЗАНКЕВІЧА, тэма Андрэя ЛАПЦЁНКА.

Малюнкi Аляксандра ПЯТРОВА.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Малюнак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

Малюнак Алега КАРТОВІЧА.

- Рог дастатку не гарантуе здаровага стрававання.

- Калі прыйшоў да варожкі, рыхтуйся шчодро аплаціць сваю будучыню.

- Ні адзін дзяцел не зваліў яшчэ дрэва: цяжка думаць і дзяўбіці адначасова.

- Выпадковасць унікальная сваёй заканамернасцю.

- Каб не згубіцца ў натоўпе, варта зліцца з ім.

- Пастаянства нічога не хавае: гэта мы хаваемся ў ім.

- Ён шмат пабачыў за сваё жыццё. А што разгледзеў?

- Не чытай радкі: усё пішацца паміж імі.

- Па тварах можна многае прачытаць. Але і па масках — таксама.

Андрэй МАЦУР,
Пастаўскі раён,
в. Коўзаны.

- Слепа давярацца каму ці чаму-небудзь недальнабачна.

- Бабнік, як і ток, ідзе шляхам найменшага супраціўлення.

- Лужы патрэбныя дзеля таго, каб хоць зрэдку бачыць неба.

ТАЦМІР, г. Гомель.

- Прыкмета XXI стагоддзя: чым далей у лес, тым болей аўтамабіляў.

- Памятка маладым: разысціся лёгка, раз'ехацца цяжка.

- Небяспечна ехаць у тумане, асабліва калі ён у галаве.

- Той, хто едзе з чортавай хуткасцю, абавязкова патрапіць у пекла.

- Песіміст — гэта чалавек, які пры пераходзе вуліцы з аднабаковым рухам глядзіць у абодва бакі.

- Скупы рыцар: не купляе білетаў, але саступае месца дамам.

Кастусь КАРНЯЛЮК,
г. Віцебск.

- Гумар — не грошы, яго ў сядзе не пазычыш.

- Чым больш будзеш ламаць галаву, тым менш наламаеш дроў.

- Апошні крык моды перашкаджае спаць многім жанчынам.

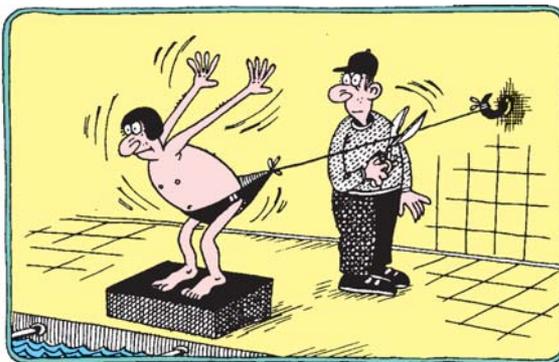
- Бура ў шклянцы вады часта ўзнікае з-за ветру ў галаве.

- Няма горшага свінства, чым свіны грып.

- Падчас гарачай спрэчкі ісціна можа выпарыцца.

Малюнак Міколы ПІРГЕЛЯ.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Малюнак Вікенцыя ПУЗАНКЕВІЧА, тэма Канстанціна КАРНЕЛЮКА.

Малюнак Алега КАРПОВІЧА.

Малюнак Міколы ПРГЕЛЯ.

- Божую іскру запалкамі не заменіш.

- Нехта смяецца да слёз, нехта плача ад смеху.

- Каб спяваць дыфірамбы, не трэба мець добры голас.

- Іншая жанчына паплача ў камізэльку і – атрымае норкавае футра.

- Любіцелі выпіўкі хутка становяцца прафесіяналамі.

- Іншую «песню года» не хочацца слухаць нават адзін дзень.

- Часта жанчын носяць на руках з-за прыгожых ног.

Барыс КАВАЛЕРЧЫК,
г. Гомель.

- Пакуль усе працавалі, ён грыз граніт навукі, а зараз скардзіцца, што няма грошай на ўстаўную сківіцу.

- ...А малодшы брат ажаніўся з царэўнай-жабай. І гэта царэўна такое балота ў хаце развяла, што зараз ні сярдні, ні старэйшы брат да яго ў госці не ходзяць.

- Калі паглыбляешся з галавой у чужыя праблемы, не забудзь надзець акваланг раўнадушша.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ,
г. Брэст.

● Ці трэба мець разрад па бегу, каб угнацца за славай?

● Шмат для каго шырокі круггляд – гэта тэлевізар з шырокім экранам.

● Склад розуму таксама павінен мець загадчыка.

● Мода так часта крычыць, што рызыкуе сарваць голас.

● Муж – ненадзейная апора, калі ён пад абцасам.

● На сходзе ён біў сябе ў грудзі, а на ўлонні прыроды – бутэлькі.

● Калі маўчанне золата, дык кожная рыбка – залатая.

Віктар САЛАНЕЦ,
г. Любань.

● Адна бяда не ходзіць, яе людзі прыводзяць.

● Певень уранні сваім спевам не гаспадароў будзіць, а – курэй.

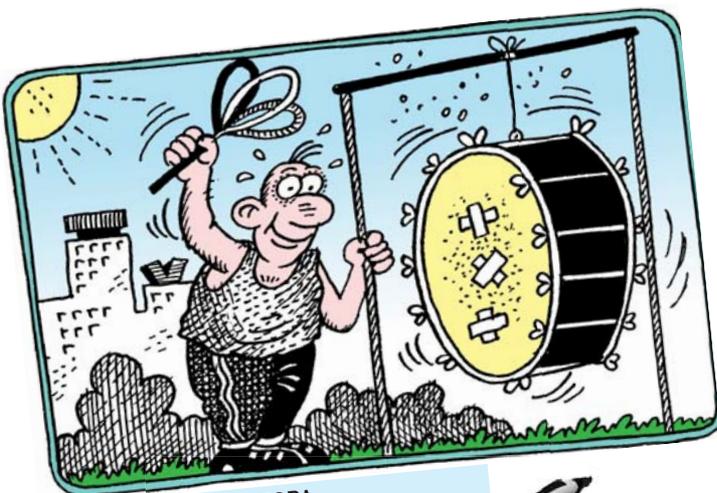
● Хоць падклаў суседу свінню, а эканамічнай праблемы не вырашыў.

● Groш цана дутай славе з мыльнай бурбалкі.

Віктар ЛОЎГАЧ,
Гомельская вобласць,
г. п. Акцябрскі.

Малюнак Віктара МІХЕЕВА.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Малюнак Юрыя ЗЯНЬКОВА.

● Паэзія

У кагорце
сённяшніх гумарыстаў
і сатырыкаў
імя Міхася УЛАСЕНКІ
даволі прыкметнае.

Узяцца за пяро
аўтара аднойчы
змусіла ўменне
«вострасловіць»
ды востры,
прыдзірлівы зрок.

У сваёй кнізе
«Дробязі жыцця»
М. Уласенка
назваў сябе
«правінцыяльным
задзіракам».

Хоць Горкі
на Магілёўшчыне,
дзе ён жыве,
не такая ўжо і правінцыя.
І акадэміяй сваёй слаўная,

і Парнас,
кажуць, блізка.
Да яго часта
прыглядаецца

задзірысты аўтар
Міхась Уласенка
і знаходзіць там,
ды і наогул у жыцці,
столькі нечаканага

і смешнага,
што бачаць
і не заўважаюць іншыя.
Усё гэта
можна сустрэць
у яго «Церушынках»,
якія прапануюцца
вашай увазе.

Міхась УЛАСЕНКА

ЦЕРУШЫНКИ

* * *
Колькі глупства, слёз і здрады
Нарабіў наш век штармовы!
І камусь язык гавяды
Даражэй ад роднай мовы.

* * *
Сэнс, вядома, не ў манерах,
Унутры ён, у начынках:
Сябе цэнім па намерах,
А ўсіх іншых — па учынках.

* * *
Усё цячэ, усё мяняецца,
Няма палёгкі ні на пенс.
Свядомасць сэнсам
напаўняецца,
А цела траціць змест і сэнс.

* * *
Любоў — нікчэмнасць?
Не скажы!
Яна настойліва і смела
Ператварае стан душы
Ва ўчынкі цела.

* * *
Калі дзяўчо
Засвеціць целам,
Становіцца мужчына
Смелым.

* * *
Здаецца, ідзем «не туды»,
Ды ўсе сваю долю знаходзяць.

Зноў смеласць бярэ гарады,
Нахабства ж харомы узводзіць.

* * *
Усюдысны Фігаро
Усмешкай мілай захапляе
І творыць без канца дабро
Хоць тым,
што зла не прычыняе.

* * *
Мне б рухавік прыдумаць вечны,
Адаўся б гульням
закулісным...
Ды стала надта небяспечна
Злучаць прыемнае
з карысным.

* * *
Не знайду ніяк
Сабе заўтка я,
Жыццё маё —
Ліхая інквізіцыя.
Калі дрэнна —
Забірае «хуткая»,
А як добра —
Дык сама міліцыя.

* * *
Калі ўсе вакол чужыя,
Цяжка выбіцца у людзі.
Каб не атрымаць па шыі,
Бі мацней сябе у грудзі!

* * *
Шэф малады і наравісты
На працы дзень і ноч карпеў.
І да таго душэўна чысты,
Што рук залэцакца не паспеў.

* * *
Акцёр тэатра Ясь Мамонаў
Душыў раз сорок Дзэдэмону
На сцэне,
дома,
дзе б ні стрэў —
Ужыўся ў ролю, азвярэў!

* * *
У новы век прыйшоў ён панам.
Мужык быў, бачна, ад сахі.

Ажыццявіцца новым планам
Не далі даўнія грахі.

* * *

Навучаны з маленства
Лынды біць,
Быў хутка да гультайства
Прыяхвачаны.
І зараз
Ад няма чаго рабіць
Ён пастаянна чымсьці
Заклапочаны.

* * *

Так, свет — тэатр
І людзі ў ім — акцёры,
Зайздроснікі,
лісліўцы,
бузацёры...

* * *

Пражэкты ладзяць
Толькі людзі,
І тут паўкрока да бяды:
Не ведаем, што заўтра будзе,
Але плануем на гады!

* * *

Верце мне ці не верце,
Дам параду дарма:
У справу ўкладвайце сэрца,
Калі грошай няма!

* * *

У жыцці не ўсё гарэзна,
Вось вам мудрасць уся:
Калі ўвінчаюць у крэсла —
Не выкручвайцеся!

* * *

Пад вярбою Ясь ляжаў,
Пра каханне разважаў,
Цыгарэтаю дыміў,
Зіне галаву тлуміў.
А яна: «Дыміць дымі,
Ды руку з калень здымі!»

* * *

Аддазім належнае бязмежжу,
Імкнучыся апярэдзіць час:
Мы бясконца спажываем ежу,
Што дашэнту паядае нас.

* * *

Конь стары барознаў не псуе,
Сіл араць глыбока не стае.

* * *

Жыве баба без турбот,
А рыпіць, як новы бот!

* * *

Рот на гузік не зашпіліш,
Калі возьмеш лішні кіліш.

* * *

Без бойкі іншае вяселле,
Што агарод без пустазелля.

* * *

Агрыпіна і Мацей
Напладзілі гурт дзяцей.
А як дзеці падраслі —
Хату тую растраслі.

* * *

Згаджаюся,
Што ісціна — ў віне,
Калі фужэрчык
Наліваюць мне.

* * *

Дзе пры уладзе
Моські верхаводзяць,
Там і Сланы
На задніх лапках ходзяць.

* * *

Лёсам нам дадзена:
Вечна

Спрацацца аб тым,
Што бясспрэчна.

* * *

Любоў сляпая?
Быў і мне урок:
Як ажаніўся,
дык вярнуўся зрок.

* * *

Паэты!
Утаймуйце ярасць:
Прызнанне з'явіцца
Пад старасць!

* * *

Нам вынік нясе выпадковасць.
Адно пастаяннае ў вечнасці:
Сардэчная недастатковасць
Ад недастатковай сардэчнасці.

* * *

Жыў-быў
Чынны у нас пастаялец —
Знаўца він
Ды і хваткаю — князь.
Не ударыўшы
Пальцам аб палец,
Мог ударыць ён
Тварам у гразь.

* * *

А камп'ютэрчык, між намі, —
Залаты памочнік мой:
Варушы сабе рукамі
І не трэба галавой.

* * *

Заснуць да раніцы не мог,
Кідала ў жах ад ложка
цвёрдага...

Я перад сном лічу да трох,
Ну, максімум —
да паўчацвёртага.

* * *

Спіна баліць —
сагнуцца не магу,
А доктар жаха:
— Зараз памагу!
А ну, ніжэй сагніся, галубок.
— О, боль цяпер
перамясціўся ў бок!
— Яшчэ ніжэй галоўку асадзі!
— Здаецца, так лягчэй!
— Ну, так вось і хадзі...

* * *

Жвавы будзь, упарты,
Давай у справе перцу
І не прымай інфаркты
Дужа блізка к сэрцу.

* * *

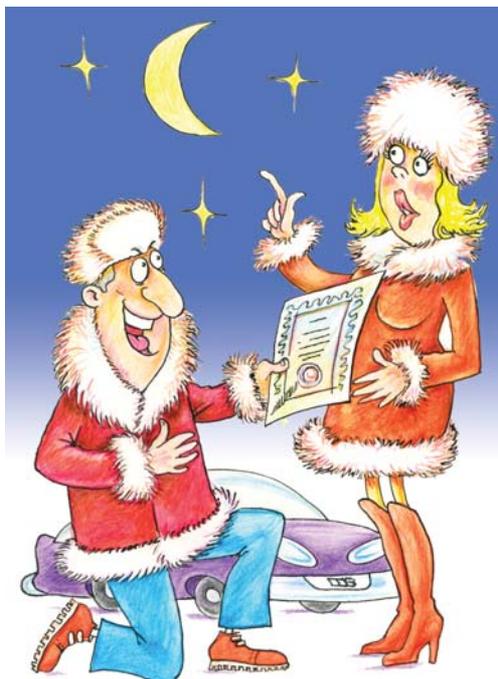
У нас зашмат рэзерваў —
Ад ног да галавы.
Ўсе хворасці — ад нерваў,
А нервы — ад яды.

* * *

Рабі як след.
Турбуйся спакваля
І аб душы сваёй,
і аб прыпасе.
Багаты будзь,
як матухна зямля,
Але ў абдымкі з ёю
не спяшайся!

* * *

Я шмат бадзяўся і не змог
Знайсці сябе
Ў жыццёвым скрутку.
Як мала пройдзена дарог,
Як многа зношана абутку!..

Малюнак Вікенцыя ПУЗАНКЕВІЧА.

— Дарагая, дару табе ўчастак на Месяцы!
— А я думаю, чаму ён не поўны.

Малюнак Андрэя СЛУЦКАГА.

п е р е ц ь

У нас у гасцях – наш даїні сябра, украинскї колега часопїс «Перац!»!

– Казала ж табе – зрабї рамонт! Вунь ужо маманты праз дзіркї пралазяць!

Вїталь ГРЫНЧАНКА

– Я напісаў цудоўны раман!
– Спачатку знайдзіце цудоўнага спонсара!

Анатолий ВАСИЛЕНКА.

Іван САЎЛЮК.

– Тата, купї мне феерверк!

Піліп ЮРЫК

Эх, шкада...

Бывальшчына

У бальнічнай палаце – тры жанчыны. У кутку – вольны ложка. Адчыняюцца дзверы. У палату заходзіць медсястра. А за ёй чалавек з коўдраю і прасцірадламі.

– Праходзьце, праходзьце. Тут цудоўныя дзяўчаты – сумна не будзе. Вунь на тым ложку і размяшчайцеся.

Медсястра пайшла, а мужчына пачынае зацілаць ложка.

Жанчыны ў роспачы.

– Няўжо мужчыну нам падсяляюць? – паднялася з ложка пухлая маладзіца.

– Бачыце ж, што не жанчыну, – у тон ёй кажа сухапарая суседка з загіпсаванаю нагою.

– Толькі гэтага не хапала, – абураецца першая.

– У наш час што хочаш можа быць, – дадае другая.

– А што тут такога? – усміхаецца ім мужчына. – Ложкаў у мужчынскіх палатах не хапае – самі ж бачылі, што людзі ў калідоры ляжаць.

– Дык то ж у калідоры! А тут – у жаночую палату! Такога яшчэ не было... – з кутка падала голас старэнькая бабулька.

– Шэф, мы выявілі сляды хакера...

Уладзімір АДАМОВІЧ.

Мікола КАПУСТА.

Сяргей СЕМЕНДЗЯЕУ.

Абараняў свой гонар так, нібыта, сапраўды, ён у яго быў.

Мікола ЛЯВІЦКІ.

– Чаму ж? – не здаецца мужчына, працягваючы засціланне. – Вы што, мужчын ніколі не бачылі?

– Якое гэта мае значэнне?! – віснула поўная маладзіца. – Мы не збіраемся спавядацца перад вамі, каго бачылі ды ў якім стане. Вас тут не павінна быць!

– Чаму гэта? Вы хочаце лячыцца, а мне, значыць, нельга?

– Лячыцеся на здароўе, – падтрымала суседку сухапарая, – толькі ў палаце для мужчын альбо ў калідоры. А нам нязручнасці не патрэбны!

– Ну, якія тут нязручнасці? – надзяваючы навалачку на падушку, казаў мужчына. – Я

вам перашкаджаць не буду. Буду ляжаць ціха, не бегачь, не гарцаваць.

– Але ж вы зразумеіце, што нам трэба будзе пераапранацца, – не здавалася поўная, – а вы ж мужчына...

– Ну дык і што? Хіба я ніколі не бачыў, як жанчыны пераапранаюцца? А калі б і так, то ў тэлевізары зараз можна і не такое пабачыць... Я ж вас не з'ем. Наадварот, магу дапамагчы нешта расшпіліць ці зашпіліць. Я гэтыя справы ўмею рабіць – не сумнявайцеся. Перад вамі – майстар.

– Мужчына! Як вы сюды паселіцеся, то пашкадуеце! – падала голас старэнькая.

– Чаму гэта? – здзівіўся той.

Жанчына, як віно, спачатку затуманьвае галаву, а потым ставіць на калені.

Раман РУДЫ.

Анатоль ГАЙНО.

Уладзімір АДАМОВІЧ.

– Суседзі лопнуць ад зайздрасці, што ў нас бананы растуць...

Васіль ФЛЁРКА.

– Бо я храпу так, што з суседніх палат прыбгаюць мяне будзіць.

– Ой, то мы – калегі! Я живу ў прыватным сектары! Як захрапу, то на ўсёй вуліцы сабакі пачынаюць перабрэхвацца!

– Во напасць на нашыя галовы! – сумна прамовіла сухапарая.

– Не! Трэба ісці да галоўнага ўрача! – рашуча адрэзала поўная.

– А як і гэта не дапаможа – ва ўпраўленне аховы здароўя патэлефануем! – падтрымала яе старэнькая.

У тую ж хвіліну адчыніліся дзверы, і ў палату зноў зазірнула медсястра. Не звяртаючы ўвагі на здзіўленых пацыентак, яна запытала:

– Ужо гатова?

– Так! – адказаў мужчына.

– Заходзьце! – гукнула яна ў калідор. І двое санітараў занеслі ў палату і паклалі ў ложка жанчыну.

– Пазнаёмцеся, – сказаў мужчына. – Мая жонка Алёнка. Будзе разам з вамі лячыцца.

...У палаце стала ціха...

Жанчыны пераглынуліся.

– Ды мы б маглі і вас прытуліць, – здзіўлена глядзячы на мужчыну, раптам прамовіла поўная.

– Ды, на жаль, ужо месцаў няма, – у тон ёй дадала сухапарая суседка з загіпсаваная нагою.

Віктар ПАПОЎ.

– Відаць, учора добра клявала...
Анатоль ГАЙНО.

Сяргей СЕМЕНДЗЯЕЎ.

Класікаў зараз няма.
Ёсць толькі лаўрэаты.

Васіль МАМАЦЮК.

Алесь ЖОЛДАК

Пазычайла

Як пазычыў у Івана
Сто рублёў Цімоха.
Год мінуў, а не вяртае
Грошай, выпівоха.
Неяк згледзеў, як у бары
Той віно глытае.

— Ты чаму гэта, галубе,
Доўг мне не вяртаеш?
А Цімох насупіў бровы
І ў адказ Івану:

— Вось я зараз, мой харошы,
У нататнік гляну, —
І выцягвае з кішэні,
І бланкот гартае:

— Каваленка, Бугаенка,
Смактунок, Глытаеў...
Во, знайшоў за Івановым
І Скарабагатым.

Ты запісаны, Іване,
Толькі дваццаць пятым.
Бачыш, вунь перад табою
Доктар і рабочы.

Ну, а ты, нахабнік, хочаш
Без чаргі праскочыць...

— У інтэрнаце газ выбухнуў?
— Не, гэта Дзень студэнта
святкавалі.

Анатоль ГАЙНО.

Пакуль язык давеў да
Кіева, дзядзьку звольні-
лі з працы.

Анатоль АБРЫНЬБА.

— Кажуць, што ў вас найлепшыя палітычныя прагнозы
знаходзяць...

Анатоль ВАСІЛЕНКА.

— Не чапай татку, ён працуе над калыханкаю.

Валерый ЧМЫРОЎ.

Усмешкі з канверта

Адрас

Да Андрэя ў нядзелю забягае сябра Сашка.
– Годзе табе каля камп'ютэра сядзець. Надвор'е проста дзіўнае. Давай лепш на прыроду махнём.

– Давай! А на якім сайце?

Скарга

У адзеле міліцыі:

– Я хачу падаць скаргу на свайго кума Пятра. Ён разбіў у мяне на галаве пляшку.

– Вы скардзіцеся, што Пятро стукнуў вас па галаве?

– Прычым тут мая галава? У пляшцы яшчэ было больш палавіны гарэлкі.

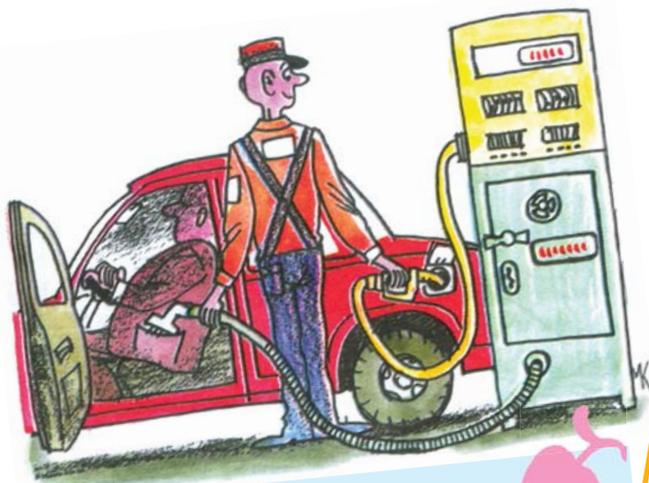
Такі час

– Сафійка! Ты намалявала вясёлку з трох колераў, але ж іх сем, хіба ты не ведаеш?

– Ведаю, але эканомлю.

Надзея СЯМЕНА.

З украінскай пераклаў Казімір КАМЕЙША.

Мікола КАПУСТА.

Мы і горы перавернем, каб не злазіць з печы.

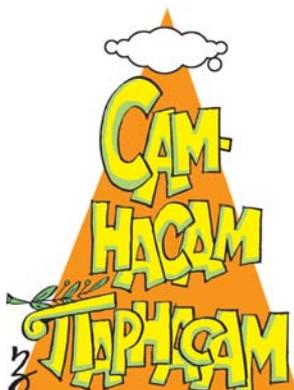
Фларыян БОДНАР.

Іван САЎЛЮК.

Сяргей ФЯДЗЬКО.

Анатоль ЦЫРКУНОЎ

ЭПІГРАМЫ

Гора-аратар

Ліхі аратар-пустазвон
Крычаў з трыбуны ў мікрафон
Натоўпу з крыўдай і дакорам:
«Хай каменем ў мяне кідае
Той, хто грахоў сваіх не мае»...
Ў яго шпурнулі памідорам.

Багатым усюды добра

Хто прывык шырока жыць
У сваім палацы,
І на могілках ляжыць
На асобным пляцы.

З-за безграшоўя

З-за безграшоўя сённяя і паэты
Ўзяліся за брутальныя
куплеты.

Каб раніцой было чым
пахмяляцца,
Прыходзіцца з папсою
забаўляцца.

Кампазітар-мічурынец

Ён вывеў нейкі новы сорт
шпінату,
Палепшыў гарбузовыя плады,
Вось толькі фартэп'янную
санату
Не можа скончыць доўгія гады.

Усё сваё

У хабарнікаў і барыг
У кішэнях еўра і даляры,
А ў літаратараў старых
Толькі ключы ды акуллары...
Затое кожны скажа горда:
«Omnia mea mecum porto».*

* «Усё сваё нашу з сабой» (лац.)

Дрэнны прыклад

Ахоўнікам маралі не да твару
Падлеткаў за свавольства
папракаць,

Пакуль бабулі дзеля ганарару
На сцэне будуць голяя
скакаць...

Эпітафія сатырыку

Нарэшце супакоіўся на век
Для прайдзівсветаў шкодны
чалавек,
Шмат іх цяпер з палёгкай
уздыхне:
Нікога ён стылом не закрانه...

Пасля шлюбу

Здавалася ў нявестах гурыйяй,
Пяшчотнаю і слабаю,
Чаму ж у жонках стала
фурыйяй,
Сварлівай, злою бабаю?

На Лысай гары

Да святочнага стала
Ведзьма торт сабе спякла.
Ды прыйшоў галоўны чорт
І адзін з'еў гэты торт...
Пэўна, кажучь нездарма:
Роўнасці нідзе няма.

Новы Сізіф

– Мне надакучыла дарма
Ўгару валун каціць,
Цяпер такіх дурных няма,
За ўсё трэба плаціць...

ДАЙЦЕ ПАРАДУ

Ліст у рэдакцыю

«Дарагія таварышы літаратары, а таксама работнікі чорнай і, магчыма, каляровай металургіі!

Улічваючы важнасць пытання, звяртаюся да вас за парадамі.

Здарылася так, што нядаўна я напісаў верш «Металалом і гром», які стаўся байкай. Пра гэта я даведаўся, калі мой першы літаратурны твор выйшаў у свет, а сціпла кажучы – быў надрукаваны ў нашай шматтыражнай заводскай газеце.

Адразу ж пасля гэтага майстар нашага цэха Шышкін, якога я прыціснуў словам і рыфмай за безгаспадарчасць, неэфектыўнае выкарыстанне металалому, зрабіў намёк наконт маіх будучых прэміяў і іншых заахвочванняў. Я пачаў хвалявацца. Але Міша, мой сябра, сказаў: «Плюнь, Коля, на пагрозы... Яшчэ тры такія байкі, і ў нас будзе другі майстар цэха. Байка мяне ўразіла, калі я чытаў яе перад сном. У будучым толькі трэба больш рабіць у творах загібаў і паваротаў».

Не супраць, відаць, каб я пісаў байкі, і інжынер завода Хобатаў – яму я таксама ўдзяліў там увагі. На сходзе Хобатаў заявіў: «Гэта вельмі добра, таварышы, што пра хлеб чорнай металургіі клапаціцца слесар Бурачкоў. Але яму, відаць, у літаратурнай дзейнасці замінае яго непазрэдня работа? Гэтай бядзе мы можам дапамагчы...».

Падбэдзёрыў і рэдактар шматтыражнай газеты. Вось яго словы: «Пішы далей, Бурачкоў. І ты альбо ў штаце нашай рэдакцыі апынешся, альбо дзе-небудзь у іншым месцы...».

Словы свае ён падмацаваў справай: даў мне заданне напісаць байку «Дапамога металургам не робіцца штурмам» пра эканомію каляровых металаў.

Перш чым зноў узяцца за пяро, я звяртаюся да вас з пытаннем: ці былі выпадкі, каб паззія садзейнічала развіццю чорнай і каляровай металургіі? Калі так, то прашу пацвердзіць гэты факт пісьмова, бо інжынер Хобатаў перамаўляецца штодзень з майстрам Шышкіным, і я ўсур'ез дрыжу за будучыню свайго літаратурнага таленту.

Слесар-літаратар Мікола БУРАЧКОЎ».

Ліст у рэдакцыю прынёс Васіль НАЙДЗІН.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Мініацюры

Ніна ГАЛІНОЎСКАЯ

Не зацугляў

Упарта рваўся да Парнаса:
Так зацугляць хацеў Пегаса.
Як узабраўся на Парнас,
Дар паэтычны тут жа згас.

Яўген МІКЛАШЭЎСКІ

Крывое люстра

– Як ты хочаш усім падабацца!
І ў люстэрках усіх адбівацца...
А між іх ёсць, напэўна, крывыя,
Што высмейваюць рысы жывыя,
Змяняць выгляд і воблік дзявочы...
Лепш глядзіся ў адно – мае вочы.
Зразумей, гэта люстра, якое...
– Разумею, яно ж і крывое.

Журналіст
з Магілёва
Віктар АРЦЕМ'ЕЎ
добра вядомы
чытачу
сваімі
публікацыямі
ў «ЛіМе»
і часопісе
«Полымя».
Даўно сябруе
Віктар Іванавіч
і з гумарам.
Свае занатоўкі-
бываліцы
ён сабраў
у зборнік
«Чарэйцаў Круг».
Сёе-тое з іх
прапанаваў
і чытачам
нашага
альманаха.

ВЯСЕЛЫЯ БЫВАЛІЦЫ

Як бакунаўцы ў Маскву ездзілі

Вёска Бакунавічы ў Чэрыкаўскім раёне не самая вялікая. Затое ў сярэдзіне мінулага стагоддзя была самая знакамітая, можа, не меней, чым тыя ж Аўцюкі. Пра іх тады і паміну не было.

У Бакунавічах жылі стараверы. Сваім розумам жылі заўсёды. Чужым — аніколі! Калі на лазні, якая была без страхі, вырасла добрая трава, то бакунаўскія мужчыны маладога бычка туды ўсцягнулі, каб ён свежанькай травіцай пажывіўся. Другім разам вавёрку лавілі ўсёй вёскай. А тая забегла ў каноплі (на той час ніхто ж не ведаў, што каноплі — наркотык) і сядзіць. Мужчыны скемілі, што без хітрасці вавёрку не зловіш. Яны прыцягнулі бярвяно і давай качаць на каноплях. Выгналі-такі вавёрку. Праўда, усе каноплі спляжылі...

А яшчэ да вайны (дакладна не скажу, да Першай ці Другой) бакунаўцы ў Маскву ездзілі. Бо аднаго дня, мабыць, пасля Масленіцы, бакунаўскія мужчыны ўсчынілі спрэчку: Бакунавічы такія ж, як Масква, ці лепшыя? Спрачаліся адзін дзень, другі, а на трэці вырашылі: трэба самім туды з'ездзіць, там і спрэчку скончыць. Адзін бакунавец ведаў, што да Масквы шляху якраз два тыдні, калі ехаць толькі на ўсход, толькі ціхай ступой і з усходу да заходу сонца.

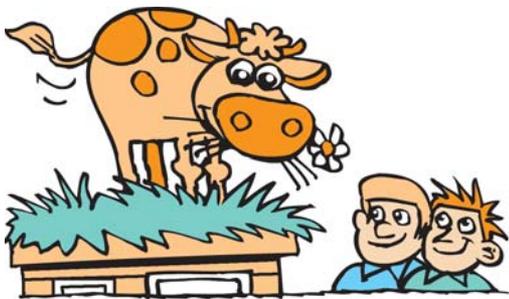
Сталі збірацца ў дарогу. Падрыхтавалі двое саней, вупраж, запас ежы сабе і корму — коням. Як назаўтра сонейка паказалася, дык запраглі лепшых коней (дарога ж доўгая) і на сані селі чацвёрэ самых разумнейшых бакунаўцаў (на сходзе выбіра-

лі), у тым ліку і той, які ведаў, у якім баку ўсход і колькі часу ехаць.

Ехалі дзень, другі, трэці... Настаў і сёмы дзень, якраз палова шляху будзе да вечара. На захадзе сонца папрасіліся ў адной вёсцы на начлег. У пуні ўкінулі корму коням. Самі павячэралі і ляглі спаць. Не спалася толькі таму, хто дарогу на ўсход ведаў. Пайшоў ён на двор, быццам бы па сваёй патрэбе. Ды і паставіў сані аглоблямі наадварот, г. зн. на захад...

Ранкам прагнуліся бакунаўцы. Запрэглі коней і — у дарогу: туды, куды аглоблі паказваюць.

...Канчаецца другі тыдзень падарожжа. Хутка Масква. На захадзе сонца бакунаўцы ўбачылі вёску:

— Глядзіце, мужыкі! Масква такая ж, як нашыя Бакунавічы.

Пад'ехалі бліжэй. Хаты можна разгледзець.

— Праўду сказаў Грышка! Масква і не лепш, і не горш.

— Ой, божанькі, праўда! Глядзі, вунь твая жонка ваду нясе з крыніцы.

— А твая — бялізну з вяроўкі здымае...

З тае пары бакунаўцы больш не спрачаюцца, бо Бакунавічы, не раўнуючы, як Масква. Самі бачылі.

Пачуў я гэты аповед у Чэрыкаве ў 1955 годзе ад Ліпанкова Уладзіміра Ільіча. І як жа быў здзіўлены, калі праз трыццаць гадоў у Карэліі праслухаў ад экскурсавада такі ж, слова ў слова, аповед. З тою розніцаю, што

яна расказвала, як карэлы ў Маскву ездзілі.

Ці то чэрыкаўскі беларус завёз гэтую «байку» ў Карэлію, калі быў там на лесанарыхтоўках, ці мо прывёз яе з карэліцкіх мясцоў і «прыладзіў» да бакунаўцаў. Таго не ведаю і наўрад ці буду ведаць...

Фёдар і Праскоўя

Вялікая група радзішынцаў (саней трое ці чацвёрэ) паехала ўзімку ў суседнюю вёску Займішча на хрэсьбіны. Таго шляху — рукой падаць, усяго нейкіх два кіламетры.

...Вярталіся, захмялелыя, ужо пад раніцу. А тут мяцеліца яшчэ падхапілася. Дарогу замяло. Словам, збіліся са шляху. Спыніліся. Пачалі ўглядацца ў наваколле.

Збоку цямнеецца нейкая будыніна. У акне агеньчык ад капцілкі мільгае. На першых снях сядзеў Фёдар Казлоў. Яго і паслалі даведацца, як дабрацца да Радзішына.

Фёдар падышоў да хаты, пастукаў у шыбу і пытаецца:

— Цётка, якая гэта вёска? Ці далёка да Радзішына?

— А гэта і ёсць Радзішына, — адказвае жанчына.

— А чыя гэта хата?

— Фёдара Казлова.

— А ты хто будзеш?

— Я жонка яго, Праскоўя...

Вось дзе было рогату! Колькі дзён запар смяялася ўся вёска.

Мая маці Маўра таксама гасцявала тады ў Займішчы. Па дарозе ў сумэтах згубіла галёшы з валёнак. І часта ўспамінала тую вясёлую гісторыю з Фёдарам і Праскоўяй.

І ў лужыне ўтапіцца можна

На адным з кадзінскіх хутароў жыў Сцяпан Якавіцкі. Гаспадарлівы, май-

стравіты чалавек. Перасяліўся ён у Халмы, што над Дняпром. Лодку сабе змайстраваў. Праўда, на самім хутары аніякага вадаёма не было, да таго ж Сцяпан зусім не ўмеў плаваць. І ўсё ж ездзіў на лодцы па Дняпры, рыбацый.

Пасля вайны ў Магілёве быў толькі адзін мост праз Дняпро, далёка ад Халмоў. А горад — вось ён, толькі праз раку перабрацца. Вясковыя кабеты ўспрасілі Сцяпана перавозіць іх праз Днепр — туды і назад.

Аднаго разу паехалі яны з клункамі жыта ў млын. Назад вярталіся з мукой. Лічы, перавёз іх Сцяпан, але перад самым берагам паспяшаліся жанчыны прайсці наперад, лодка закалыхалася і — перакулілася.

Сцяпан плаваць не ўмеў і таму з усяе сілы пачаў біць па вадзе рукамі і нагамі. Пырскі ляцелі ва ўсе бакі, аж нічога бачна не было. Калі Сцяпан выбіўся з сіл, то рашыў: «Ат, буду тапіцца! Пэўна, лёс такі». Апусціўся на дно рэчкі, а галава тырчыць: вады па пояс ці таго меней. А кабеты спадніцы прыўзнялі, каб не замачыць, і на яго дзівяцца..

Затым доўга смяяліся, як Сцяпан у лужыне хацеў утапіцца.

Ніхто не смяяўся

Было гэта больш за паўвека таму. У 1950 годзе ў Парычах у ноч на 1-га красавіка на пошце дзяжурыла дзяўчына. Сумавала ў адзіноце, пакуль не ўспомніла, што наступіў дзень жартаў. Каму патэлефанаваць? Абанен-

таў мала, і тыя — начальства. Крутанула апарат на нумар пажарнікаў:

— Ратуйце склады нарыхтзбожжа! Пажар!

Пажарнікі паспешна запрэгли коней у павозку. Па дарозе да іх далучыўся і раённы пракурор Айзенштат (той надзеў боты на босыя ногі і на негліжэ накінуў шынель).

Праз лічаныя хвіліны былі каля пакгаузаў збожжасховішча. Агню не бачна. Туман вельмі ўжо густы. Аб'ехалі ўсе будынкi. Ціха. Цёмна. З саламяных стрэх — кап-кап, кап-кап — вада паволі сцякалася. Вясна пачалася.

Нехта ўспомніў, што сёння 1-га красавіка. Пракурор даў каманду:

— На пошту!

Сувязістка спалохалася. Маўчыць. Нарэшце прызналася:

— Я пажартавала...

Над жартаўніцай быў суд. Прысудзілі два гады турмы. Адсядзела дзяўчына, як кажуць, ад званка да званка.

Не засмяяліся з яе жарту ні пажарныя, ні пракурор, ні парычане...

«Дакажы, што ты муж!»

Жонка штодня папікае свайго мужа: «Ты такі, ты гэтакі, ты не туды хадзіў, ты не тое рабіў!..»

А ён чалавек памяркоўны, заўсёды цвярозы, кемлівы, гаспадарлівы, слова дрэннага на яе ніколі не сказаў.

Цешча між тым усё чуе і бачыць. Аднаго разу слухала-слухала доччыны папрокі ды і не вытрымала:

— Зяць, а зяць! Вазьмі ў рукі гуж ды дакажы, што ты ёй муж!..

Аддала доўг

Дар'я, стрыечная сястра (дачка дзядзькі Макара з Рудзіц), выйшла замуж. Жылі маладыя нейкі час без прыгод.

Але аднаго дня яе муж выпіў звыш меры. Прышоў дахаты, прычапіўся да жонкі без дай прычыны ды яшчэ і ўдарыў. Яна змаўчала: што п'янаму дакажаш?

Мінула ноч. Дар'я прыгатавала сняданак. Потым узяла ладны дубец, пабудзіла мужа і кажа яму:

— Ты ўчора мяне п'яны цвяро-зую пабіў, а я сёння цябе цвярозага паб'ю!

І дубцом, дубцом яго!

Ён да яе:

— Адарка, за што ты мяне так?

А яна яму:

— Я табе доўг аддаю!..

Пасля таго муж на жонку ніколі рукі не падымаў.

Дзе заяц сала ўзяў?

Зімовым марозным адвечоркам прыехаў бацька Дзмітрый са Шклова. З прамерзлай торбы дастаў кавалачак сала, што застаўся пасля дарожнага абеду, і працягнуў малому сыну:

— Трымай, Уладзік, гэта табе заяц падарунак перадаў.

— А што, заяц кабана забіў? — здзі-віўся хлопчык.

Ці ж з прывітання цукерак наясіся?

У Алега бацькі — настаўнікі. Паехалі ў райцэнтр на жнівеньскую нараду. Сход зацягнуўся, у краму зайсці не

паспелі. Вярнуліся дамоў з пустымі рукамі. Маці, каб неяк падлагодзіцца да сына, кажа:

— Алежка! Табе цётка Вольга пры-вітанне перадавала!

— А ці ж я з таго прывітання цуке-рак наемся? — усхліпнуў хлапчук.

«Пастанавілі: лугі нашы!»

Вёска Займішча, непадалёк ад ляснога масіва Гебелеўшчына, што на Шклоў-шчыне. На прызбе каля сялянскай хаты штодня збіраліся вясковыя мужчыны. Размовы вяліся на ўсялякія тэмы.

Аднойчы нехта прынёс газету «Ка-мунар Магілёўшчыны». Яе ўзяў у рукі селянін, якога ўся вёска ведала як ча-лавека непісьменнага. Засяродзіўся. Чытае. Сусед падказвае:

— Ты ж, Мікола, газету дагары тры-маеш! Перавярні. Ды чытай уголас, каб усе чулі.

Рабіць няма чаго, пачаў чытаць:

— Паст..., паста..., пастан... Ага! Пастанавілі: лугі нашы!

Выбухнуў дружны рогат усяго гур-ту. Сапраўды, было з чаго пасмяяцца, бо заглавак газетнага артыкула гу-чаў так: «Пастанова Лігі Нацый».

«Які дурань табе грамату падпісаў?»

Загадчык сельскага клуба з Бялы-ніцкага раёна прыехаў у Магілёў скардзіцца, што яго з пасады зволь-нілі. Начальнік пагартаў працоўную кніжку, іншыя паперы і гаворыць:

— Правільна цябе звольнілі. Дрэнна працаваў.

А той не пагаджаецца:

— Ды не, добра працаваў! Мяне на-ват граматай узнагародзілі!

— Які дурань табе грамату падпісаў?

— Вы, Іван Васільевіч! Глядзіце, вось ён, ваш подпіс!..

Анекдот ад пацыента

Адзін хворы хадзіў, хадзіў да ўрачоў — аніякага толку. Дайшлі да яго чуткі, што ў суседняй Грузаўцы нехта лячыўся «жывой» і «мёртвай» вадой.

Прыйшоў ён у вёску. Зайшоў у першую хату і пытаецца:

— Гэта ў вашай вёсцы мужчына лячыўся «жывой» і «мёртвай» вадой?

— Ага, у нашай. Ды толькі ён памёр, пухам яму зямелька.

— А калі хворы пачаў піць тую ваду?

— Ды яшчэ калі быў зусім здаровы!..

Вячоркі

Бабуля Хадора з радасцю ў голасе пераказвала нам, малым дзецям, як даўней (калі яшчэ былі хаты-курніцы, у якіх не было комінаў) сялянскія хлопцы і дзяўчаты збіраліся зімовымі вечарамі на вячоркі. Пры лучыне ці смаляным карчы яны пралі пражу, спявалі песні, ладзілі гульні... Рыхтавалі няхітрую вячэру. Часам хлопцы маглі і ў суседскі sklep зазірнуць: замкоў на дзвярах тады ўвогуле не было.

Аднаго вечара прынеслі аблупленую тушку зайца. Кладзі ў гаршчок ды вары. Так і зрабілі. Вельмі смачная атрымалася страва. А калі ўволю пад'елі, у хату завітаў сусед. Усміхнуўся:

— Зайца майго з'елі? Смачны?

— Вельмі смачны!

— Ну, то на здароўе! Але ж гэта кот. Надакучыў мне, збродлівы, дык я яго для вас і падрыхтаваў. Бо ведаю, што цягаецца ў мой sklep!

Што тут было! Хто паспеў выбегчы на вуліцу, а хто — не... Вячэру тую на ўсё жыццё запамнілі...

Шарубіха

Жыла ў Ордаці баба, Шарубіхай звалі, па прозвішчы мужа. Ведалі яе не толькі ўсе ардачане, а і ў навакольных вёсках. Праславілася.

Аднекуль здалёк прыехаў у Ордаць чалавек. Грушы прадае. Падыходзіць да воза Шарубіха:

— Ай-яй-яй! Якія ж вялікія грушы! Добры чалавек, скажы мне, а дзе ж яны такія растуць?

— На вярбе, жанчына.

— Дзе? На такой вась вярбе? — і Шарубіха пачала ўзірацца на вярбу, што расла побач.

Садоўнік таксама глядзіць уверх на тую вярбу і расказвае жанчыне байкі, як тыя грушы растуць. А Шарубіха тым часам спрытненька накідала з возу груш у прыпол спадніцы і падалася ў хату.

Суседкі бачылі ўсё. Смяяліся...

Другім разам быў у вёсцы бацюшка. Заходзіў у кожную хату, тварыў малітву... Сяляне яму за тое дзячылі: хто каўбаскай, хто кусам сала, хто збожжам. Ну, і частавалі, вядома.

Зайшоў святар і да Шарубіхі. І хоць дагэтуль пабываў у дзесятках хат, прымаючы ў кожнай па адной чарцы, не адмовіўся ад пачастунку і тут. Закусіў хлебнай скарынкай і маленькай шкваркай.

Шарубіха хвалюецца:

— Бацюшка! Што ж вы не закусваеце?

— Закусіў я, дзякуй.

Тая не на жарт устрывожылася:

— Што вы, бацьюшка! Г... вы з'елі! — і да мужа:

— Сямён! Аблупі яйка ды солі пасып!..

Сяляне, праўда, расказвалі крыху па-іншаму, але тое на паперу не кладзецца.

Як дзядзьку частавалі

Дзядзька Адам Трафімаў (муж бацькавай сястры Маўры) мне запомніўся па такім эпізодзе. Быў ён у нас у гасцях. Бацька ў той дзень дзесьці паехаў, маці — на працы ў калгасе. Частавала гасця бабуля Хадора. На стол паставіла чацвярцінку гарэлкі (у той час сяляне выпівалі нячаста і мала: чацвярцінкі хапала), суп і каўбасу.

Дзядзька Адам, выпіўшы чарку, стаў закусваць. Да каўбасы дакрануўся раз, другі, але есці не стаў. Бабуля Хадора занепакоілася:

— Добрая каўбаса, Адаме! Чаго ж не адведаеш яе?

Дзядзька мусіў сарамліва прызнацца:
— Не магу разрэзаць.

Бабуля падхапілася, кінулася да талеркі, каб парэзаць каўбасу, і войкнула:

— Ай-яй! Гэта ж свінны хвост! Пераблытала я, Адаме!

Яна хуценька дастала з печы чыгунок і паклала на талерку каўбасу. Дзядзька Адам павесялеў і з апетытам умяў пачастунак...

Пазней, у розны час, як толькі ў нашай сям'і ўспаміналі дзядзьку Адама, які загінуў на фронце, то ўзгадвалі і гэты выпадак з каўбасой.

Трасцу еў

Старшыня калгаса прывёў раненька дадому прадстаўніка ўлады ці то са Шклова, ці, можа, з самога Магілёва. Загадаў жонцы, каб пакарміла чалавека, а сам пайшоў у калгасную кантору.

Гаспадыня толькі што распаліла ў печы. Снядак яшчэ не гатавала, таму запыталася ў гасця:

— Ці елі вы што сёння?

— Трасцу еў, — з ветліваю усмешкаю адказаў чалавек.

І гаспадыня стала спакойна завіхацца каля печы далей: ведама ж, чалавек не галодны, няхай крыху пачакае. Ды і страву еў нейкую мудрагелістую, модную — трасцу...

Неўзабаве вярнуўся гаспадар:

— Ці пакарміла ты гасця?

— Не яшчэ. Сказаў, што еў ужо, трасцу нейкую. Дык я рашыла пачакаць, пакуль бульба зварыцца.

— Што ты нарабіла! — аж падскочыў гаспадар. — Трасцу еў — гэта значыць, што нічога не еў!..

Пасмяяліся потым усе разам, паснедалі. І новае слоўца ўвайшло ў лексікон вяскоўцаў.

Пятак

Цацак для дзяцей у той даваенны час не было амаль ніякіх. Маленькаму хлопчыку ці то далі, каб забаўляўся, ці то сам знайшоў на падлозе пятак — манету вартасцю пяць капеек. Нагуляўся. Вырашыў — дзіця ж! — і на смак пакаштаваць. Паклаў манету ў рот і... нечакана праглынуў. Якраз маці ўбачыла. Расхвалявалася. Павезлі хлапчука да «фэршала».

Доктар уважліва агледзеў малага і парайў пачакаць: ану ж гэты пятак сам выйдзе. Так праз пару дзён і здарылася... А паколькі пра тое здарэнне ведала ўся вёска, то нехта, убачыўшы хлопчыка на вуліцы, прамовіў:

— Гляньце, вунь наш Пятачок ідзе!

Было ў хлопчыка да гэтага добрае гучнае імя — Анатоль, але з таго часу ўсе называлі яго не інакш, як Пятачок. А калі падрас, памужнеў, дык пачалі клікаць больш паважліва — Пятак. Жаніўся, дзеці пайшлі, пазней — унукі... І ўсе былі — Пятаковы.

Сёння няма ўжо ў вёсцы нікога з Пятаковых: старэйшыя паўміралі, а маладзейшыя жывуць па іншых вёсках і гарадах. Відаць, там яны ўжо і не Пятакі...

Язёрскі серадняк

У пасляваенныя гады сяляне жылі небагата. Толькі з рэчкі, лесу ды свайго агароду трымаліся людзі і ў вёсцы Язёры Чэрыкаўскага раёна. Хадзілі сяляне часцей за ўсё з кошыкамі і з торбамі. А каб зручней было несці паклажу, падвешвалі торбы наперавес: спераду і ззаду.

— Вунь пайшоў язёрскі серадняк, — кажа мне неяк знаёмы, старэйшы кінамеханік раёна Уладзімір Ліпянкоў.

— Адкуль ты ведаеш, што ён серадняк? — пытаюся.

— А хіба сам не бачыш? Паглядзі добра: торба спераду і торба ззаду, а сам — пасярэдзіне. Значыць, серадняк!..

Яшчэ два разы: Гаўрыла!

Вядомы беларускі літаратар, прафесар, былы выхаванец Ліменскай школы-камуны Іван Васільевіч Гутараў у кішэню за словам ніколі не лез.

У канцы 40-х гадоў мінулага стагоддзя я чуў у Магілёве пра яго такую гісторыю. Было тое яшчэ перад вайной. Паехаў Іван Васільевіч у Мсціслаўскі раён. На станцыю Крычаў цягнік прыбыў у начны час. Цемень, ды яшчэ і дождж прысыпаў. Гутараў пайшоў напрамку праз чыгунку і заблудзіўся. Нарэшце ўбачыў чалавека ў брызентавай накідцы, у башлыку. Падышоў да яго, па-сяброўску ляпнуў рукой па плячы і сказаў:

— Здароў, Гаўрыла! Як тут прайсці на вёску Воўкаўку?

Чалавек павярнуўся да яго тварам і адказаў, як адрэзаў:

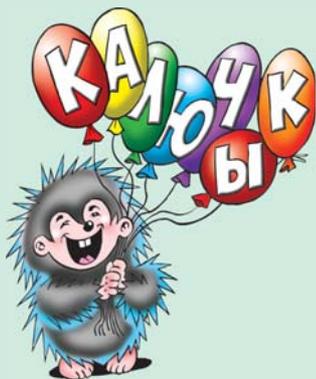
— Плаці штраф дзесяць рублёў за незаконны пераход чыгуначнага палатна!

Прафесар моўчкі дастае з кішэні тры чырвонцы (немалыя па тым часе грошы) і аддае вартаўніку.

— Няма здачы, — кажа той.

— Ну, тады яшчэ два разы: Гаўрыла! І будзем квіты.

Вартаўнік свайго імя так і не назваў. Але дарогу ўсё ж падказаў!..

Гэтыя
старонкі
альманаха
адрасаваны
нашаму
маленькаму
чытачу,
клічуць яго
ў свет,
дзе шмат
прыгожага,
вясёлага,
загадкавага,
казачнага
і павучальнага.
Калючык
запрашае да
супрацоўніцтва
літаратараў,
мастакоў
і дызайнераў,
чакае ад іх
новых цікавых
і займальных
твораў для
дзяцей.

Лёля БАГДАНОВІЧ

КЕШКА

Ёсць у Віці папугай
Па мянушцы Кешка.
Сам з сабою размаўляе
І дзяўбе арэшкі.
А як мяўкне кот Самсон,
Кешка замаўкае.
— Бо з катамі, —
кажа ён, —
Я не размаўляю.

ХОВАНКІ

Смяецца сонейка
з люстэрка —
У хованкі гуляе з Веркай.
На сценцы раптам
выплывае,
У посуд мамін заглядае.

То, як стракаты матылёк,
На лямпу сядзе незнарок.
Змарылася дзяўчынка:
«Досыць. Цяпер мяне
Знайдзі ты», — просіць.
Сядзіць за шафаю малая,
А сонца Верку не шукае.

ЯЕЧНЯ

Тупаў вожык каля рэчкі,
Нёс у рэшаце яечкі.

Па сцяжынцы шустра
Зайка бег насустрач.
Зачапіліся за пень
Рэшатам, канечне.
Вожык з зайкам
цэлы дзень
Елі ў смак яечню...

ВЯСЁЛАЯ НЕБЫЛІЦА

Няньчыць кошка кацянятка,
Пеўнік з куркай —
куранятка.
У каровы нашай Мушкі
Сын — бычок,
дача — цялушка.
У казы ёсць казлянятка,
Ёсць у мышкі
мышанятка,
У лісіцы — лісянятка,
У зайчыхі — зайчанятка.
Мышка з кошкай
сябрвала,

З зайкам козачка скакала.
А бычок з сястрой
цялушкай
Кацяня у люльцы гушкаў.
Ліска з куранём спявала.
Дык ці праўду я сказала?

КОЦЯ

Коця-каток,
Чырвоны раток,
Маленькія вушкі,
На лапках падушкі.
Вось прыслухаўся: здаецца,
Пад падлогай мыш скрабецца.
Навастрыў наш Коця вушкі,
Кіпці выпусціў з падушкі...
Пазяхнуў, расплюшчыў вочы,
І... да малака пакрочыў.

ЧЫСЦЮХА

Хто там плюхаецца ў ванне,
Гэтак мыецца старанна,
Ды і песеньку спявае?
Гэта Волечка малая.
З мылам мые
Ручкі, шыю,
Ножкі, валасы і вочы —
Пойдзе чыстая ў садочак.

Як у вокны глянуў ранак,
Паімчаліся мы ў краму.
Дзень прабегалі дарма,
Бо і ў краме іх няма...

ТАПКИ НА ГУСІНЫЯ ЛАПКІ

Гусак енчыць: «Га-га-га!
У мяне баліць нага.
Пракалоў яе на цвік я,
Бо не маю чаравікаў».

ПУЖЛИВЫ МІКРАФОН

Антон спяваў у мікрафон,
З апошніх сіл стараўся.
Так моцна гарлапаніў ён,
Аж мікрафон спужаўся...

Малюнак Рамана ШЫКА.

Загадкавыя калючынкі

Уладзімір МАЦВЕЕНКА

На куцце
У лесе рос.
Грэла сонца,
Вецер трос.
А як выспеў
Гэты зух —
На вавёрчын трапіў
Зуб.

(·хсdV)

***

Шапка
Бегае ў бары,
Дзе вада
І шмат кары.
Бо кара —

То не сакрэт —
Пойдзе шапцы
На абед.

(·dɔɛp)

***

Белы,
Быццам снег,
Да вады
Пабег.
Плаваў,
Як умеў,
Колькі захацеў.
Выскачыў
Затым

З той вады —
Сухім.

(·жсlJ)

***

Мышак ловіць,
Ды не кіска ён.
Лісты носіць,
Ды не пашталён.
Каб лісе
Не трапіць на зубок,
У калючы
Скруціцца клубок.

(·жкжк.)

Адшукайце пяць адрозненняў.

Вольга ЛАБАЖЭВІЧ

Без рук, без ног
Малюе так,
Сапраўдны нібыта
Мастак.

(·ɔodɔW)

***

Рассыпаўся гарох
На семдзесят дарог.
(·lɔɔɔ.)

***

Што ўніз расце
вяршыняй?

Засвеціць сонца —
хутка згіне.

(·твєбvV)

***

Брат да брата едзе
ў госці,
Ды хаваецца
ён штосьці.
(·сoцц і мєцц.)

***

Рассыпалася ноччу
зерне,

А раніцай ніхто
не верне.
(·ɔpɔɔn ɔn ɔɔɔ.)

***

На дзесяцярых
братоў
Хапае двух кажухоў.
(·pVкввiццл.)

Пераклад
з рускай мовы.

Галава перашкаджае

– Ты, Віцька, ужо вялікі. Час за рожум брацца, – павучае дзед унук.
– Ды я штодзень за яго бяруся, але мне галава перашкаджае да яго дастаць, – апраўдваецца ўнук.

Падслушаў Міхал ШУЛЬГА,
Буда-Кашалёўскі раён,
г. п. Уваравічы.

Шкада кароўку

Цётка Зося доіць карову. Маленькая Верачка глядзіць на гэта і ўздыхае:
– Цёця малако ў кароўкі адбірае...

Лаві яго!

Маці варыць крупнік. Ён закіпеў і выцякае з каструлі.
Стасік усхвалявана крычыць:
– Суп уцякае! Хутчэй лаві яго!

Малюнак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

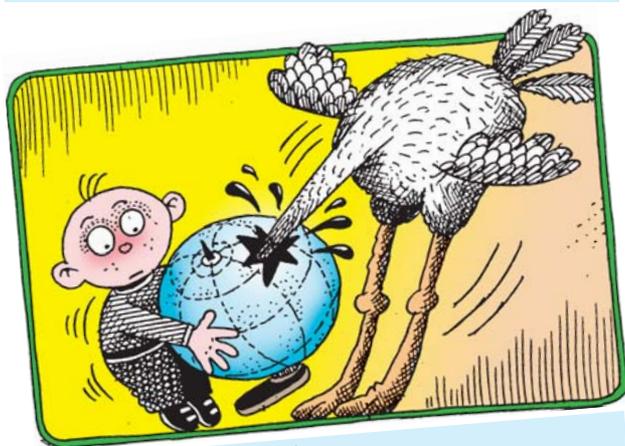
Малюнак Андрэя СЛУЦКАГА.

Малюнак Паўла ГАРАДЦОВА.

Малюнак Алега ГУЦОЛА.

Малюнак Алега ПАПОВА.

Малюнак Алега ГУЦОЛА.

Спалохалася

Пачаліся грывоты і свінцовыя аблокi закрылі неба. Не стала і сонейка.

Язэпка тлумачыць тату:

– Вось бачыш, сонейка грывот спалохалася і схавалася...

Запісаў Віктар ЛОЎГАЧ,
Гомельская вобласць,
г. п. Акцябрскі.

Хачу многа!..

Васілёк – звычайны хлопчык. Незвычайнае ў ім хіба толькі тое, што ён надта любіць салодкае. І калі яго хто-небудзь частуе ласункамі, ён заўсёды дзякуе, але тут жа прыгаворвае: «Хачу многа!» За ім нават мянушка замацавалася – «Васілёк Хачу Многа». Хлопчыка ўсе ў сям'і вучылі, што сквапнасць – дрэнная рыса, але ўсё дарэмна.

– Дай, бабуля, мне яблыкаў. Ды не адзін, а многа...

– Купі мне, мама, арэхаў. Толькі многа купі!

– Прынясі мне, тата, цукерак. Толькі многа каб было!

– Чаму, дзядуля, ты мне толькі адну грушу прынес? Хачу многа!

Аднойчы бабуля Ганна не вытрымала:

– Чаму ж табе, Васілёчак, усяго трэба многа? У цябе ж галава адна, рот адзін і язык адзін...

– А ў мяне зубы многа! – знайшоўся Васілёк.

Бабуля засмяялася і вымушана была даць унуку пячэння. Многа пячэння!..

Даслаў Канстанцін КАРНЯЛЮК,
г. Віцебск.

Комікс па матывах славянскіх казак

Андрэй за ўсіх мудрэй

Цікава,
пра што гэта
гісторыя!..

Пайшоў Андрэй у
іншы горад, а шлях
туды быў праз лес.

Стой!

Аддавай
грошы!

Ды вы што?
Не купец я,
не пан.
Адкуль у
мяне грошы?

Прайшоў нейкі час...

Капайце
глыбей!
Яшчэ глыбей!

Пакуль —
нічога, акрамя
карэнняў.

Мастак Аляксандр КАРШАКЕВІЧ.

Здаецца, ты
абдурыві нас,
хлопец!

Нават
не думаў.
Вылазьце!

*Паспрабавалі
разбойнікі
з ямы вы-
брацца па-
аднаму — не
атрымалася.
А қалі сталі
адзін аднаму
на плечы, дык
адразу выбра-
ліся, хоць яма
вельмі глыбо-
кая была.*

Сяброўства — вось
сапраўднае багацце!
А без сяброў і мех
золата не дапаможа.

Чарговая гісторыя ў наступным нумары.

На Лысай гары, у
ввялікай нары жыў-
быў стары Барсук.

Сабраўся ён неяк ся-
стру праведаць, якая за
сінім возерам, у дрымучай
пушчы жыла.

Паклаў у торбачку
акрайчык хлеба, тры су-
шаныя баравічкі, жалудоў
насыпаў і, як толькі
світаць пачало, у дарогу
рушыў.

Убачыў Барсука Янот,
вылез з дупла ды пытае:

– Куды ідзеш, Барсук?

– За сіняе возера, у
дрымучую пушчу. Ся-
стру праведаць.

– Вазьмі і мяне з са-
бой! – просіцца Янот. – Хачу свет паба-
чыць.

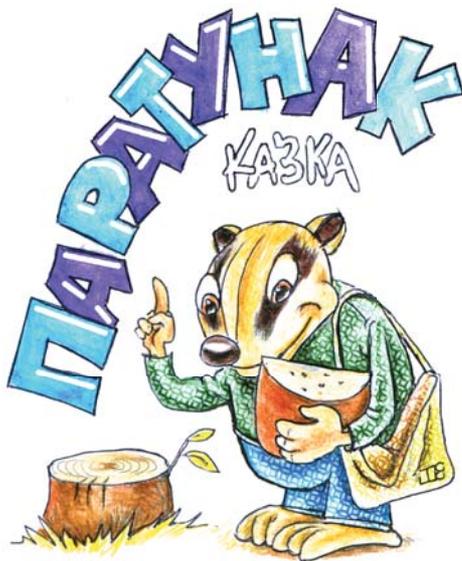
– Добра. Удвух весялей будзе.

Хацеў Янот з сабой у дарогу крыху морквы
ўзяць, але паленаваўся. Маўляў, патрэбна
яна мне, як лысаму грэбень, без яе абыдуся.
Так і пайшоў з дому ні з чым.

Ужо і сонейка на чыстае неба ўскацілася.
Птушкі спяваюць.

Ідуць яны дый ідуць, ажно Ласку лёгкую,
як матылёк, на палянцы сустрэлі. Даведалася
Ласка, куды Барсук з Янотам шлях трыма-
юць, і да іх папрасілася. Скача за імі ўслед,
спяшаецца, аж пра падмацунак забылася.

Ідуць яны дый ідуць, а возера таго з пу-
шчаю і блізка не відаць. Сонца за цёмную
мхру схавалася. Пярун, як з гарматы, ударыў,

ажно зямля здрыганулася
і дрэвы захісталіся.

Янот перуна, як чорт
крыжа, баяўся. Пабялеў,
нібы смерць. Дакарае сябе,
як з Барсуком у няблізкую
дарогу выправіўся...

Але перачакалі яны
неяк грымоты і далей
пайшлі. Ласка ўжо не
скача. Ідзе, нібыта не
сваімі нагамі.

Яноту ж есці захацела-
ся. Зіркае ён на барсу-
кову торбачку, як воўк на
авечку. Убачыў каля да-
рогі дзічку і абрадаваўся.
Грушак на ёй, маленькіх,
зялёненькіх, што расы на
траве. Страсянуў Янот

дзічку, падняў адну грушку, пакаштаваў дый
скрывіўся. Кіслая, ажно пашчэнкі зводзіць.

Прайшлі сябры яшчэ з паўварсты і каля
паваленай ветрам елкі спыніліся. Барсук на-
рэшце торбачку развязаў. Паклаў на калоду
акрайчык хлеба, стаў дзяліць на тры роўныя
кавалачкі.

– Свой хлеб – і на калодзе абед! Гэта ж
наш паратунак! – зачыраў ад радасці Янот.

І Ласка зноў заскакала, як козачка.

– Але, ідзеш на дзень, а хлеба бяры на
два, – заківаў галавою стары Барсук. – Зра-
зумелі навуку?

Падмацаваліся сябры хлебам, баравічкоў з
жалудамі пакаштавалі і зноў па лясной сця-
жынцы затупацелі...

Васількова радасць

АПАВЯДААННЕ

Ноччу выпаў сняжок, густа выбеліў зямлю, хаты і дрэвы, рыпеў пад нагамі. Але выглянула з-за хмар сонейка – і заплакалі капяжы, на падворку з’явіліся невялікія лужынкi. У іх чырыкалі, купаліся шэрыя верабейкі.

Не стрываў, выбег на падворак і Васілёк. Пастаяў ля лужынкi, у якой весяліліся верабейкі, і да дзеда Мікіты, у яго майстэрню скіраваў.

А там піла гудзіць. З-пад яе стружак насыпалася. Дзед Мікіта зэдлік майстраваў. Убачыў унука, усміхнуўся. Відаць, спадабалася яму, што Васілёк яго работай цікавіцца. Выключыў станок ды кажа:

– Васілёк, скоро шпакі прылятуць. Лаўка нікуды не дзенецца. Давай лепш некалькі шпакоўняў зробім.

– Давай, дзядуля, зробім! – запляскаў ад радасці ў далонькі Васілёк.

Да вечара яны змайстравалі ажно чатыры шпакоўні. Тры павесілі ў садзе на яблынях, а чацвёртую – на дубе, ля самай сажалкі на выгане.

...І вось аднойчы, на дзіва сонечным, цёплым днём у сад прыляцелі шпакі. Яны хутка заўважылі на яблынях шпакоўні і пасяліліся ў іх. А тая шпакоўня, што вісела на дубе, птушкам чамусьці не спадабалася. Яна засталася пустой.

Засумаваў Васілёк. А дзед Мікіта і кажа яму: «Не хвалойся, унучак, шпакам домiк не спадабаўся, дык вераб’ям падыдзе». Але прайшоў тыдзень – другі, а шпакоўня на дубе так і засталася незаселенай.

Яшчэ больш засумаваў Васілёк. Усю ноч не спаў. А раніцою, калі ў садзе ля сваіх домакаў заспявалі птушкі, усхапіўся і да дуба пабег. Глядзіць, а на ім вавёрчка мітусіцца. Прыгожая такая, рыжавата-чырвоная, а вушкі – з кутасікамі на канцах. Цокнула на Васілька і шуснула ў домiк.

Навіна аб тым, што ў Васільковай шпакоўні на дубе пасялілася вавёрка, маланкай пралацела па ўсёй вёсцы. Паглядзець на яе прыбеглі Васільковы сябры – Алеська, Пятрусь і Лявонка. У іхніх шпакоўнях у садзе таксама жылі шпакі. Але вось каб вавёрка пасялілася, такога яшчэ не было!

Радасці ж Васілька не было межаў...

Малюнак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА.

У зялёненькім садочку,
На зялёненькім
грудочку,
Непрыкметная як
быццам,

Жыла Котка-працаўніца.
Мела дом звычайны самы,
Двое дзетак, нават маму.
У дварышчы невялічкім —
Курка, Гуска ды Індычка.
Ну, а клопатаў хапае,
Пра сямейку Котка дбае.
Котка з раніцы шчыруе,
Нешта мые і шаруе.
А яшчэ ёсць клопат гэтакі —
Паліваць у садзе кветкі.
Цэлы дзень, а то і ўночы
Котка вёдрамі бразгоча,
Рэчку вычарпаць баіцца,
Котцы мроіцца і сніцца:
Ля варот яе — крыніца.
Бачыць неяк пад абед:
Пёс ідзе, яе сусед.
Котка з просьбай (ды якой!):
— Бачыш, суха як вакол?
Трэба нам капаць крыніцу.
Ты ж капац надрэнны
быццам.
Хоць нялёгкая работа,
Я аддзячу табе потым.
Той адразу за вароты:
— Не па мне твая работа.
Я не піць, а есці ласы,
Дый зусім не маю часу.

* * *

Пёс пад вечар заявіўся.
Бачна, добра пажывіўся.
І ў запас спажыву мае:
Костку у зубах трымае.
Супыніўся каля саду,
Плот і сад абвёў паглядом.
Костку кінуўшы пад вішню,

Хітрая Котка Казка

Ямку рыць пачаў увішна.
А пасля закопваў яму,
Дзе схаваў запас той самы.
— Вось дык кус здабыў
жаданы,
Будзе добрым і сняданак.
Ды, наеўшыся, заўжды
Вельмі цягне да вады.
І шукаць яе ў адчаі
Самі ногі паімчалі.
Котка ўсклікнула, хітрыца:
— Будзе ў нас
цяпер крыніца!
Тут жа костку адшукала,
Зверху яму зараўняла
І пайшла сабе дахаты,
Дзе заўсёды спраў багата.

* * *

Раніцою Котка бачыць:
Пёс да вішні зноўку скача.
Рые ямку, ды дарма —

Косткі ў ёй чамусь няма.
— Вось дык дзіва!
Ну і дзіва!
Не знайду сваёй спажывы.
Як мне костку адшукаць?
Буду ўсё ж глыбей капаць...
Котка з даху паглядае:
— Вось капае, дык капае.
Закапаўся так, бядак,
Аж самога не відаць.
Раптам чуе:
— Ой, бяда!
Тут не костка, а вада!
Ой, ратуйце, — лемантуе, —
Гіну я праз костку тую.

* * *

Курка з Гускай падлятаюць
І вярхоўку ўніз кідаюць.
Дружна, ажно крэчучь самі,
Валакуць тапельца з ямы.
Котка здзіўлена пытае:
— Што ты робіш тут?
— Не знаю... Знаю!
Гэта ж я табе, сястрыца,
Сённяя адкапаў крыніцу.
Ты ж сама мяне прасіла.
І смяецца Котка міла:
— Дзякуй-дзякуй,
мілы дружа.
Дапамог ты мне, і дужа.
Вось табе за гэта костка!
Будзе добрая пачостка.
Я капала сённяя градкі,
Падняла яе лапаткай.
Пёс ад слоў тых аж знямеў,
Ўсё адразу зразумеў:
— Ну ты, Котка, і хітрыца.
Бог з табою.
Ёсць крыніца.
Ёсць крыштальная вада.
Піце ўсе!
Нам не шкада!

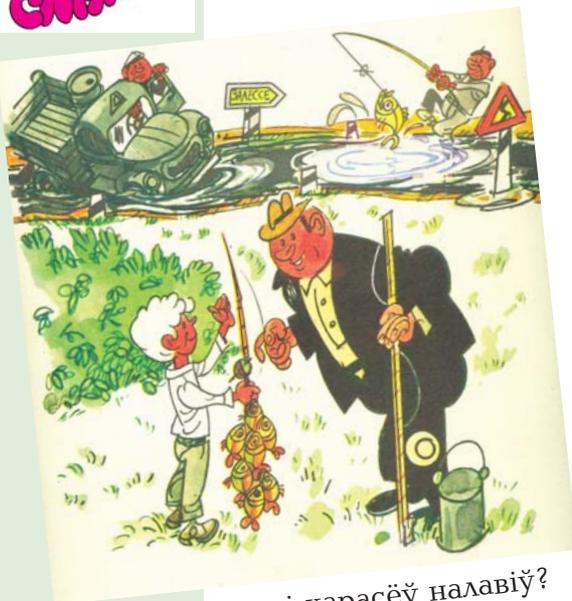

АСКОЛЬД ЧУРКІН

Аўташарж.

1983 г.

- Дзе, сынок, столькі карасёў налавіў?
- Ды вось на гэтай дарозе.

1982 г.

- Вызваляйце «рабочае месца»: зараз наша змена пачынаецца.

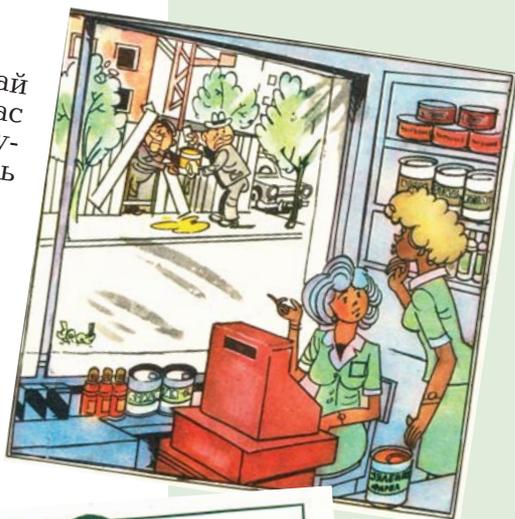
Таму, хто добра ведаў Аскольда ЧУРКІНА (1930 — 1985), здавалася, што нават у сне ён не разлучаўся ні на хвіліну са сваім верным спадарожнікам і сябрам — алоўкам. Востра, а падчас з непрытоеным гумарам і з'едлівасцю, успрымаў юнак хібы студэнцкага жыцця і трапна перадаваў іх дакладным графічным штрыхом. Пазней яго работы ўсё часцей і часцей сталі з'яўляцца на старонках перыядычнага друку — у газетах «Звязда», «Советская Белоруссия», «Сельская газета», часопісах «Работніца і сялянка», «Беларусь» і інш. Часцей за ўсё ягоныя малюнкi сябравалі з сатырычным часопісам «Вожык», у рэдакцыі якога ён неўзабаве стаў працаваць галоўным мастаком (1958 — 1972), а потым упэўненай хадой яны выйшлі і за межы рэспублікі. Аскольд Мікалаевіч друкаваўся ў сатырычных часопісах

рэспублік СССР — украінскім «Перцы», грузінскім «Ніянгі», малдаўскім «Кіпэрушы», літоўскай «Шлуоце» і інш. Не раз змяшчаў яго малюнкi патрыярх сатырычнага фронту «Крокодил», газета «Правда», а таксама замежныя выданні.

З 1956 года А. Чуркін удзельнічаў у мастацкіх выстаўках. А ў 1967 годзе ў Маскве выйшаў альбом яго малюнкаў у серыі выданняў «Майстры савецкай карыкатуры», які засведчыў аб шырокім і заслужаным прызнанні мастака. Мастак плённа працаваў у жанры палітычнай карыкатуры. Яго малюнкам на бытавыя, палітычныя, вытворчыя тэмы ўласцівы востры сюжэт, яны вызначаліся мастацкай смеласцю, самабытнасцю і выразнасцю графічнай мовы, плакатнай прастотой, кампазіцыйнай яснасцю і лаканізмам, завершанасцю. Добра зарэкамендаваў сябе Аскольд Мікалаевіч і як афарміцель кніг беларускіх пісьменнікаў. У Бібліятэцы «Вожыка» выйшлі зборнікі карыкатур «Карыкатуры» (1971) і «Трапныя стрэлы» (1980), а таксама «Мае альбомы» (1967), «Твар свабоднага свету» (1983) і інш.

Прыгадваючы ў «Вожыку» некалькі гадоў таму (з нагоды 65-гадовага юбілею часопіса) часы сваёй працы ў выданні, Янка Сіпакоў так пісаў пра вядомага мастака-

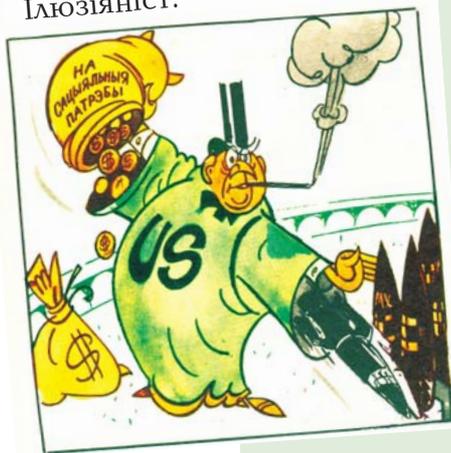
— З-за гэтай будоўлі да нас пакупнікі зусім захадзіць перасталі.

1984 г.

Люзіяніст.

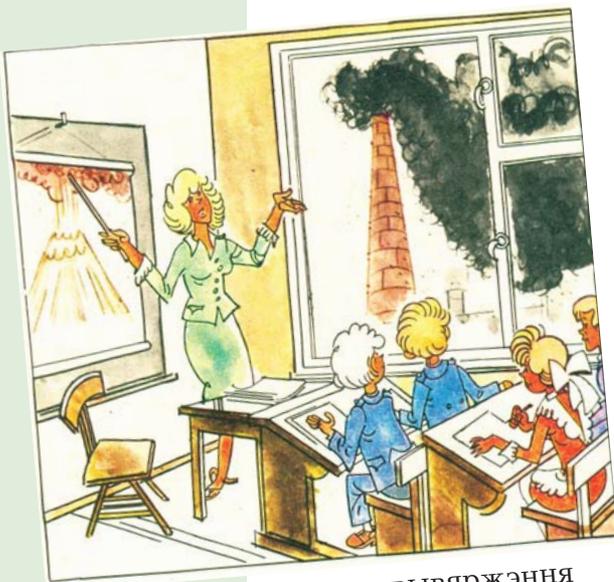
1984 г.

1984 г.

— Чакай, не пішы прагул: можа, яшчэ
дойдзе да станка.

1983 г.

— Наогул, дзеці, вулкан у час вывяржэння
вельмі нагадвае нашу заводскую трубу.

карыкатурыста: «...А душою калектыву несумненна з'яўляўся Аська Чуркін — так ласкава звалі яго ўсе вожыкаўцы. Прыходзіў у рэдакцыю з часам з песнямі, а часцей за ўсё з якой-небудзь мелодыяй, якую міжволі мурлыкаў сабе пад нос. Ён умеў усё зрабіць, дастаць, арганізаваць. Цікавы, арыгінальны, вясёлы чалавек. Дарэчы, філосаф — ён закончыў філасофскае аддзяленне Беларускага ўніверсітэта. Аскольг нарадзіўся, калі яго бацьку, сьляхунаму кампазітару Мікалаю Мікалаевічу Чуркіну, было ўжо шэсцьдзесят гадоў.

Амаль увесь час маёй працы ў «Вожыку» мы сядзелі ў адным пакоі. Здавалася, перад ім не бывала ніякіх перашкоў: што ён задумае, тое і зробіць, здзейсніць.

Прыходзіць неяк на працу ў добрым гуморы, напявае якісьці прымітыўны матыўчык.

— А ці не зрабіць нам з табою, Ваня, сёння свята? — пытаецца ў мяне і тут жа бярэ трубку, звоніць:

— Коля? Ну, што там у цябе? Што-небудзь цікавае ёсць? Шампіньёны? Ах, шампіньёны! Мае любімыя шампіньёнчыкі! Я так люблю шампіньёны. Усё, мы зараз да цябе едзем. Пастаў там у халадзільнік...

Кідае трубку і тут жа бярэ яе зноў:

1984 г.

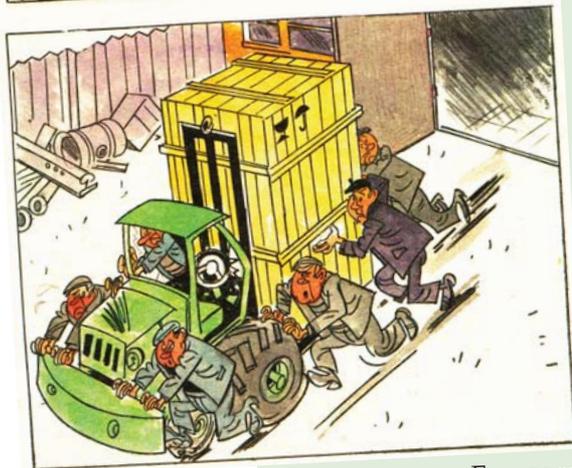
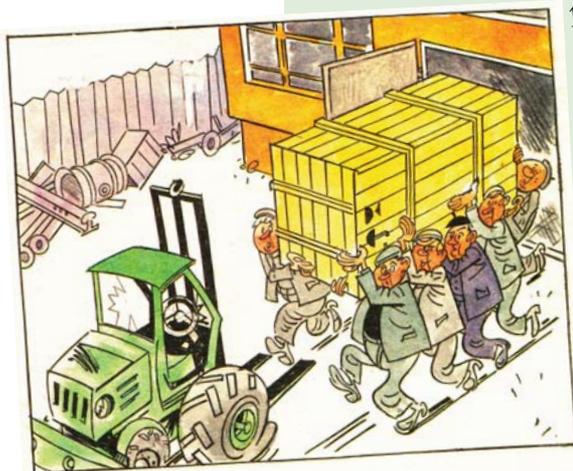
— Лёша, ну як ты там? Ты не вельмі заняты? Трохі? Ну, тады добра. Слухай, адвязаі нас з Ванем у аэрапорт. Усё, мы выходзім. Паг'язджай да цэнтральнага ўваходу.

І гзіва — мы выходзім, а машына ўжо чакае нас. Вялікая, элегантная, чорная.

Едзем па праспекце, і я неўразумела паварочваю галаву да Аскольда: усе міліцыянеры чамусьці адгаюць нам чэсць. А каторы, бывала, заяваецца, тут жа спахопліваецца, бярэ пад казырок услед нам і ўсё кланяецца, кланяецца: маўляў, прабачце, вінаваты. Аскольг ажыўлена гаворыць пра нейкія гробязі з шафёрам, а мне паказвае рукою: не звяртай увагі, усё нармальна.

Урэшце становіцца вядома, што Лёшава машына возіць ці то сакратара ЦК, ці то старшыню Саўміна, а Коля — шэф-повар рэстарана ў аэрапорце, дзе нас ужо чакае прыгожа сервіраваны стол, у цэнтры якога Аскольдавы любімыя шампіньёны...»

А мы, узгадаўшы слыннага мастака-карыкатурыста Аскольда Чуркіна, якому сёлета споўнілася б 80 гадоў, прыпомнім і яго некаторыя работы.

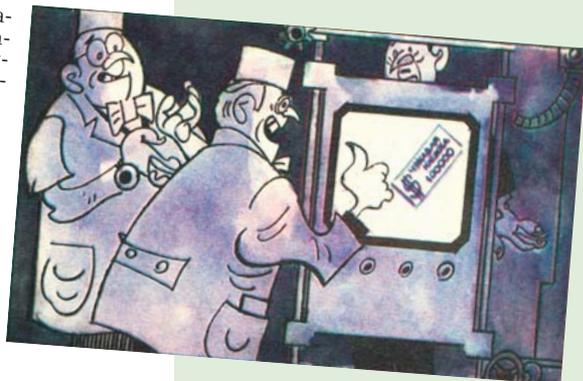

Без слоў.

у краінах капіталу дорага каштуе медыцынскае абслугоўванне.

— Як здароўе нашага пацыента?

— Нядрэнна, на ўсе сто...

1982 г.

Сатыра ды гумар
схіляюць нас
да роздуму над рэаліямі
нашага жыцця,
бачыць у смешным
сур'ёзнае і наадварот.
Гэта хто як умее бачыць.
І як жа тут не давяраць
нашаму чытачу,
што сам непасрэдна
знаходзіцца
ў віры таго жыцця,
а то і ў самой
глыбінцы.
І няма нічога дзіўнага,
што чытач наш
не толькі чытае,
але яшчэ і піша і малюе.
Пошта штодня
прыносіць лісты
з апавяданнямі,
гумарэскамі, вершамі,
мініяцюрамі,
малюнкамі...
Не ўсе, вядома,
яны дацягваюць
«да ўзроўню».
Аднак трапляецца
і тое, што варта ўвагі,
дзе ёсць
і свае творчыя знаходкі,
і добрая літаратурная задума,
і нават свой
мастацкі падыход.
Лепшае па магчымасці
мы будзем змяшчаць
у чытацкім раздзеле
«Весёлая пошта».

Жарты нарачанскія

Прывітанне, шанюнае спадарства!

Хто я такі? Вясковы жыхар. Жыву на беразе. Вёсачка нашая з дваццаці двароў. Пасярэдзіне – крыж, з трох бакоў – бор, а наперадзе – прыгажэйшае і чысцейшае ў Еўропе возера.

Платоў ля нашых хат няма. Калі на дзвярах вісіць замок, дык гэта гаспадары ці ў Кабыльнік, ці ў Мядзел, ці ў Паставы выправіліся.

Народ у нас працавіты, сціплы. Унукі з маленства на чысцюткай беларускай мове лапочуць. Жывём адной сям'ёй. Розныцца

толькі нябожчыкі: адных на праваслаўных могілках хаваюць, другіх – на каталіцкіх, а трэціх – на стараверскіх...

Любяць у нас і пажартаваць. Я часам пешшу па наваколлі вандрую ды жарты тыя запамінаю. За тое мне мянушку далі – Алесь Таптун. Мне падабаецца!

Але навошта тыя жарты ў адной галаве трымаць? Вось і вырашыў падзліцца з вамі. Чытайце, калі ласка!

Чэрці ў хаце!

Дужа ж многа было летась хрэну. Не ведалі, куды падзець. Накапаў мех карэнняў і Сяржук, мой сябра з таго берагу. Памыў, пачысціў. Трэба на тарцы драць, а ў Сержука на гэту справу алергія. Але ён – гаспадар заможны, у яго ўсё ёсць, у тым ліку і процівагаз.

Нацягнуў ён гэтую гумовую прыладу на галаву – і за работу.

Ды, як на грэх, суседка завітала. Зірнула на яго, збялела ды наўцёк:

– Ратуйце, людзі, у хаце – чэрці!..

Глянула бабулька ды самлела:
– А мая ты ўнучка! Праўда Францаўна пра той крызіс казалася, халера яго бяры!

Крыху ачуняла ды дзеду:
– Стары, кліч суседа! Яшчэ аднаго парсюка трэба калоць!..

Байструкі

Зарабіў Лявон-бабыль грошы. Зноў нейкаму магнату гмах, якія ў нашых мясцінах растуць, як грыбы пасля ладнага дажджу, дапамагаў узводзіць.

Стаў замочваць працоўныя пспехі. Дзень, другі, трэці... Пакуль грошы не скончыліся.

Ачуняў праз тры тыдні. Выйшаў з хаты на свет божы, а ля ганка жоўтыя камочкі пілікаюць.

— Тэрэза, — крычыць суседцы, — забірай сваіх пыляняў!

— Дык не мае яны, — адказвае тая. — То ж твая рабая байструкоў вывела, пакуль ты адпачываў. Цяпер гадуй!..

Антанавіч

Пяць гадзін раніцы. Антанавіч, наш самы заможны гаспадар, ідзе кабылу Розу на луг выганяць. І сам сабе кажа:

— Пара ўжо бульбу баранавец... А хамут у Розы... Трэба ў пятніцу на кірмаш ехаць... Можа, і амарцізатар на «Гольф» заадно куплю... Ты ўнуку скажы, хай у Інтэрнеце паглядзіць, можа, у вас там таннейшыя...

«Во, думаю, перарабіўся чалавек! Сам з сабою размаўляе!»

— Алё, алё!.. Во, зноў падзарадка села! — кажа Антанавіч і здымае з шыі шнурок з мабільнікам...

Перад Вялікаднем

На прыпынку, які тутэйшыя з гонарам мянуюць «Аэрапорт»,

уваходзіць бабулька. Сціпла, але чысцютка апранутая, светлы твар. Перадала грошы на цэтлік. Аўтобусік наш крануўся. Да касцёла ў Кабыльніку яшчэ хвілін дваццаць язды.

— Сядайце, шанюная, — кажу, — ямчэй будзе.

— Дзякуй, сыноч. Але ж я пакутую, як наш пан Езус!..

Дрэжны сусед

Васіль парадкуецца па гаспадарцы. Раптам чуе жаночы лямант: «Ратуйце, мой у калодзеж уваліўся!»

Кінуўся на суседскі двор, зазірнуў у калодзеж. А там сусед паміж першым і другім кругамі на вядры завіс, нагамі з усяе моцы ў бетон упіраецца.

Перагнуўся Васіль, схопіў сябра за грудкі ды выцягнуў. А выратаваны яму за тое — у карак:

— От, дурань! Каб я яшчэ троху ў калодзежы пасядзеў — меў бы са сваёй кабеты паўлітэрку!..

Алег ТАТУН,
Мядзельскі раён,
к. п. Нарач.

Малюнак Генадзя ГОВАРА,
тэма Кастуся КАРНЕЛЮКА.

— Па гараскопу я — Цялец.

— А я цялушка.

Дзве Марылі гаварылі...

Дзень увесь прагаманілі
Дзве суседкі, дзве Марылі.
Серыялы дакаралі,
І ўсе пары перабралі,
Ператрэслі вінаватых
(Хто зайздроснік, хто багаты).
Да драбніц усё злічылі,
Каго трэба — правучылі.
Каму трэба — наківалі,
Плёткі ўсе абмеркавалі.

І ў каго дачка распуста,
І ў каго ў кішэнях пуста,
Што ў каго ў гародзе родзіць,
І куды Мікіта ходзіць...
Языкамі так мянцілі,
Ажно іх наверадзілі!
Прытаміліся бабулі,
А нікога не мінулі
Дзве суседкі, дзве Марылі.
Пра сябе ж сказаць — забылі!

Вольга САКАЛОВА,
г. Мінск.

Лазня

Снег замёў дарогі,
Колецца мароз.
Хлодна мне ў ногі,
Адмярзае нос.
Але ўпартым бегам,
З торбай на плячах,

Я па коўдры белай
Пракладу свой шлях.
Лазня мне, як маці,
Пятніцай — туды.
Як сядзецьме ў хаце
Хлопец малады?!
Лазня ўсіх раўняе,
Тут няма чыноў.

Вечарам збірае
Пад гарачы схой.
Венчак дубовы
Ды з бярозы дровы.
Дайце пары, мужыкі!
Прыпякае у бакі!..

Яўген КІШКО,
г. Клецк.

Малюнак Аляксандра КУРЫЛЫ.

Пасля рэкламы

Фядора неяк для красы
Пафарбавала валасы.
Найноўшы сродак адшукала —
Яго рэклама падказала.
А назва фарбы — «Поры года»,
Бо чалавек — дзіця прыроды.
І чуд адбыўся з валасамі:
Яны пазелянелі самі.
Праз колькі часу пажайцелі
І неяк дзіўна затрымцелі.
А толькі восень завітала,
Дык валасоў зусім не стала.
Цяпер Фядора з галавою,
Як дрэва голае зімою.

Уладзімір КУЧМІНСКІ,
г. Маларыта.

КУЗУРКІ

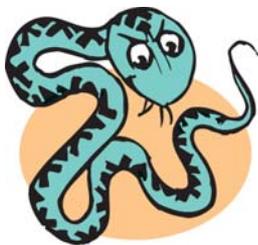
Дарагая жывёла

Ахвярны баран і казёл
адпушчэння, —
Жывёла аднолькавага уяўлення.
Нічога няма даражэй за яе, —
Без скуры ніколі яна не бляе.

Дабрадзейка

Змяі зусім не шкода джала, —
Цішком усіх яна джыгала
І задаволена казала:
«Я зноў кагось... пачаставала».

Мікола СІСКЕВІЧ,
г. Мінск.

Прыгоды Хвядоса

Кожны ранак, у нядзелю,
Прылізаўшы чуб-кудзелю,
Да акна прыліпне ён,
Як да цела скарпіён.

Калупае носік Домна,
Галаву ж трымае роўна.
У Маланні — бігудзі,
Пальца ў рот ёй не кладзі!

Як царэўна сённяя Міла,
Паглядае гэтак міла.
Падмігнула хлопцу. Жаж!
Сэрца скокнула ў грудзях.

...Загубіў сябе хлапчына,
Ды на тое ёсць прычына:

Малюнак Вікенція ПУЗАНКЕВІЧА, тэма Міхася СТЭФАНЕНКІ.

Сярод тых жанчын прыгожых
Жонкі выбраць ён не можа!..

Ганна АТРОШЧАНКА,
г. Гомель.

Сямейнае шампанскае

Даволі нечакана
Дамой вярнуўся муж...
Купіў ён для каханай
Букет бялюткіх руж.

Адразу жонка ружы
Схапіла у руку
І цалавала мужа
У вусны і шчаку.

І сакатала ўдзячная,
Нібы спяваў анёл.
Затым вячэру смачную
Паставіла на стол.

З усмешкай муж ашчэрыў
Зубоў бялюткі плот
І кажа:
— Мне вячэра
Дальбог, не лезе ў рот:

Калі табе не цяжка,
Лепш шклянкі б падала...
Дастаў з кішэні пляшку
І — плясь — сярод стала.

Ды жонка прапанову
Сустрэла у штыкі,
Хоць і не здаўся новым
Ёй паварот такі:

— Дарэмна ты стараўся,
Бо я не буду піць,
Ты лепш бы здагадаўся
Шампанскае купіць.

Затым надзьмула губы
І адварнула нос.
А муж:
— Ну хопіць, люба, —
І чаркі сам прынёс, —

Навошта тая сварка?
Не хочаш, дык не пі.
Я буду ліць у чарку,
А ты шыпі... Шыпі...

Анатоль ГАРАЧОЎ,
Іўеўскі раён,
в. Даўнары.

Малюнак Рамана ЦІХАПОЯ.

Дыялог

Пятро спытаў нясмела:
— Работа ёсць у вас?
Чыноўнік з харчаддзела
Цікавіцца ў адказ:

— Адкуль прыйшоў і хто ты?
Чый сябра, сват, сусед?
За права на работу
Які прынёс прэзент?

— Прабачце, сам шукаю
Я працу, каб пражыць.
Пасрэднікаў не маю:
Кішэня не трашчыць.

— Заняты месцы ўсе ў нас, —
Чыноўнік адказаў,
Зірнуў на дзверы гнеўна —
На іх і паказаў.

Галіна НУПРЭЙЧЫК,
г. Клецк.

Калі маеш грошы...

Сваё плячо, сваю руку
Меў на каго аперці.
Ды Бог наканавай дзядку
Раптоўна так памерці.

Мінула дзевяць, сорок дзён —
Дзядулю памянулі.

І тое, што пакінуў ён,
У клонках расцягнулі.

Граблі усе, хто несці мог
Дзядулевы «ахвары»:
Схапілі нейкі там кіек
І нават акулеры.

А роўна цераз год, у дзень,
Калі іх дзед пакінуў,
Зноў загудзелі неўспадзеў,
Як вераб'і ў мякіне.

...Трашчэлі бэлькі і страху.
Крышылася падлога.
З грашыма не знайшлі мяха,
Бо не было такога.

Вацлаў ХАДАСЕВІЧ,
г. Мінск.

Дружбакі

Аднойчы ды пад Новы год
Прыходзіць да Лукі Фядот.
Прынёс гарэлкі,

шчэ й капусты,
Для жонкі дружбаковай хустку,
Да свята — дробныя дарункі,
Ўсялякай смакаты-ласункаў.
І гонар у Лукі падрос,
Ён чарку дружбаку паднёс.
Лука Фядоту дагаджае,

З прыязнасцю за стол саджае.
Дружбакі прыняты быў як след.
Наладзілі яны банкет...
І так пад'елі тых «прысмакаў»,
Што з хаты выпаўзалі ракам.
А ўжо назаўтра нацянькі
Фядот паплёўся да Лукі.

Валерыя МІХНО,
Віцебская вобласць,
г. п. Ушачы.

«Языкасты» падатак

Аднойчы скардзіўся
сусед суседу:
— Павер, нікуды не іду,
не еду...
Мяне з кватэры плеткары
не выпускаюць,
Я тут, нібы ў нары, сяджу,
а так даймаюць.
Ці чортам дадзена яно,
ці мо ад Бога, —
Як толькі выгляну ў акно, —
аблога!
Вунь... Тэкля з Нэляю
сустрэліся,
Паўдня гамоняць,
як чаго аб'еліся.

Сусед паморшчыўся:

— Праблемы ёсць у нас
з парадкам.
Вось аблажыць бы іх усіх
падатакам.

Тады пляткарылі б,
але не гэтак смела,
Ды і казна б якісь
прыбытак мела.

Уладзімір ДАНИЛЮК,
Маларыцкі раён,
в. Чарняны.

Сон

Смяюцца анёлы з маіх
намаганняў
За смешныя грошы
здаволіць жаданні:
Машыну, кватэру,
джэк-пот і каменні.
З павагай прымаюць
мае уяўленні.
І смешны заробак,
і пенсіі жарты
Не будуць тады
задуменнасці варты.
Смяюся і я. Ды толькі
пры гэтым
Раз-пораз на шчасце
купляю білеты.

Сяргей ПРЫЁМКА,
г. Мінск.

Карэктарскія агрэхі

- ✓ Гарохавы пуп.
- ✓ Канцэртны буян.
- ✓ Кішэнны вожык.
- ✓ Дызельны пухавік.
- ✓ Медны крот.
- ✓ Гумовы пот.
- ✓ Жавальная думка.
- ✓ Сасновы трус.
- ✓ Галоўная пыса.
- ✓ Більярдная муза.
- ✓ Насценны брук.
- ✓ Лясны дуралом.

Зайважыў Міхась ДУБОВІК,
Бярэзінскі раён,
в. Арэшкавічы.

Пазнаёміліся...

Неяк падчас маёй працы ў адным НДІ яго дырэктар Уладзіслаў Аляксеевіч даручыў арганізаваць сустрэчу з пэўным спецыялістам. Я знайшоў патрэбнага чалавека, узгадніў час і месца спаткання...

І вось мы ўваходзім разам у кабінет дырэктара.

— Нозік, — з парога адрэкамендаваўся спецыяліст.

— Уладзік! — шчыра паціснуў руку ў адказ Уладзіслаў Аляксеевіч.

Узгадаў Сяргей ЛАПЦЁНАК.

Не той старшыня

Прайшло з таго часу не меней за пяцьдзесят гадоў, як мой бацька ў сваім лісце да мяне ў сталіцу не без гумару пісаў,

што сярод занадта жвавых і спрытных асоб нашага вясковага сельсавета паніка, у іх вялікая непамыслота, страшны перапалох. А як жа іначай? Старшынёй сельсавета прызначылі... кабету!

Што жанчына — яшчэ перажыць можна, але ж яна гарэлкі ў рот зусім не бярэ! Таму і ніякай справы ў старшыні цяпер за сто грам ды на хмяльную халяву, як кажуць, не залатвіш! Непазрэліўкі, дый толькі!..

Даслаў Генрых ХАРЭВІЧ.

Вось дык вось!

Размаўляюць два бамжы:

— А ведаеш, дружа, — гаворыць першы, — хутка можа адбыцца такі землятрус, што зямная вось вылезе наверх!..

Другі пачухаў за вухам:

— А з чаго зроблена тая вось?

— Відаць, з нержавейкі.

— Гэта ж калі здаць яе ў прыёмны пункт «Другасная сыравіна», колькі грошай можна атрымаць! — усклікнуў прадпрымальны сябар.

Падслушаў Мікола НАВАРЫЧ.

Малонак Аляксандра КАРШАКЕВІЧА,
тэма Міхайла ШУЛЬГ.

Кажуць студэнты...

«Да Якуба Коласа можна аднесці такіх паэтаў, як Янка Купала, Міхась Лынькоў, Іван Шамякін».

«Сюжэт «Пінскай шляхты» наступны: Грышка і Марыська просяць царскую ўладу дапамагчы ім ажаніцца. Прыязджаюць Кручкоў і Піскулькін. І дапамагаюць».

«Міхалка служыў у Скуратовіча прапрабам».

«Аліндарку пасадзілі ў турму таму, што ён хацеў адкасіць ад арміі».

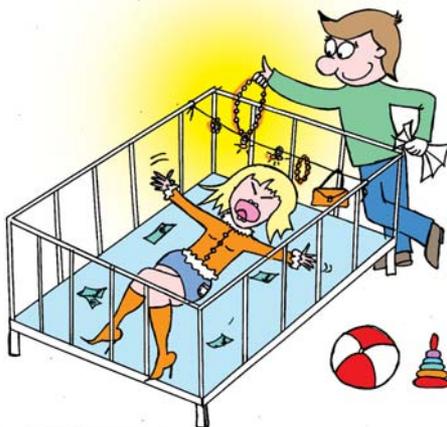
«Масей Сяднёў перад вайной закончыў вышэйшы педінстытут, а потым яго ў ліку дзесяці чалавек адправілі на калым».

«З твора «На ростанях» я вынесла думку, што кожны чалавек можа працаваць настаўнікам у школе».

«Ігар хадзіў на полаяцаў. Гэта былі беларусы».

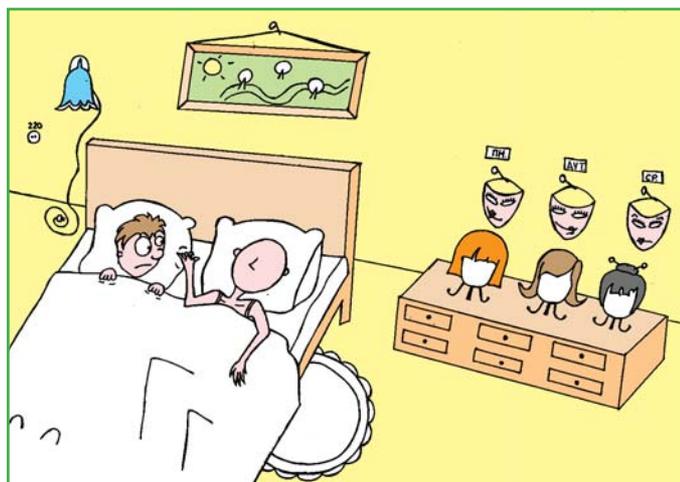

- Колькі каштуе такса?
- Дзвесце даляраў за метр!

Малюнкi студэнтаў
Таццяны
МАСОЛ
(4-ты курс БДУ),
Андрэя
ЗАХАРЭУСКАГА,
(4-ты курс БДПУ).

«У перыяд Рэфармацыі Будны перакладаў лозунгі».

«Гусоўскі прыйшоў у літаратуру ад князеў літоўскіх».

«Адам Міцкевіч — рускі пісьменнік, а піша па-беларуску».

«У «Казках жыцця» паказаны чалавек як адзінае гарманальнае цэлае».

«Надзея Русак — галоўная геранія апавесці Івана Шамякіна «Палеская мадонна». Ёй толькі трыццаць чатыры гады, але ў яе ўжо чацвёрта дзяцей. Без спецыяльнай адукацыі яна пайшла працаваць цялятніцай».

«Крыўда зразумелая. Гарэцкі сядзеў у турме. Быў рэпрэсаваны. Расстраляны. Як жа яму пасля гэтага не крыўдаваць?» (з характарыстыкі апавядання М. Гарэцкага «У чым яго крыўда»).

«Студэнтцы Каранкевіч за тое, што яна адзначала дзень нараджэння без дазволу дэканата, аб'явіць вымову» (з распараджэння дэканата).

«Запісвайце на дошцы дамашняе заданне, але непрыкметна, каб вучні не бачылі» (з кансультацыі выкладчыка).

Запісаў Сяргей УКРАЇНКА,
г. Магілёў.

ІМЁНЫ І ДАТЫ

110 гадоў з дня нараджэння

Кузьма ЧОРНЫ (24.6.1900 — 22.11.1944)

Хоць і пражыў Кузьма Чорны (Мікалай Карлавіч Раманоўскі, маёнтак Боркі Слуцкага павета, цяпер Капыльскі раён Мінскай вобласці) невялікае жыццё, а спадчыну нашай літаратуры пакінуў вялікую. Даўно сталіся класікай ягоныя раманы «Зямля», «Бацькаўшчына», «Трэцяе пакаленне». Ён — аўтар многіх апавесцей і апавяданняў.

К. Чорны быў вясёлым апавядальнікам, жартаўніком. Гумарыстычны талент пісьменніка найлепш праявіўся ў ранніх апавяданнях, у апавесці «Скіп'еўскі лес», у фельетонах і памфлетах, што друкаваліся ў газеце-плакаце «Раздавім фашысцкую гадзіну». У гады Вялікай Айчыннай вайны ён жыў у Маскве, працаваў у гэтым выданні. Тады ж выйшла кніжка фельетонаў «Кат у белай манішцы» (1942).

Гумарыстычныя творы сабраны ў зборніку «Вяселле ў Скіп'еўскім Пераброддзі» (1971).

100 гадоў з дня нараджэння

Якаў ГЕРЦОВІЧ (1.1.1910 — 21.4.1976)

Якаў Бенцыянавіч Герцовіч (вёска Сяліба Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці) з'яўляўся крытыкам, аўтарам шматлікіх літаратурна-крытычных артыкулаў, зборніка замалёвак ваеннага часу «На вайне як на вайне». А вось гумарыстычны жанр у творчасці пісьменніка па-сапраўднаму загучаў у 1953 годзе, калі ён прыйшоў працаваць у часопіс «Вожык». Тут у 1969 годзе ў Бібліятэцы «Вожыка» выдаў кнігу гумарыстычных і сатырычных твораў «Не пугай адзінай». Сапраўды, не адзінай толькі пугай змагаўся сатырык з рознымі недахопамі і заганамі ў грамадстве, а і трапным сатырычным словам.

80 гадоў з дня нараджэння

Яраслаў ПАРХУТА (8.3.1930 — 20.3.1996)

Як прызнаваў сам Яраслаў Сільвестравіч Пархута (вёска Мілейкі Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці),

у жыцці яму сустракалася шмат харошых людзей, але трапляліся і людзі «з чарвяточынкай». Пра першых ім напісана шмат нарысаў, замалёвак, навел, апавяданняў, што ўвайшлі ў кнігі «Жаваранак над полем», «Зямля бацькоў нашых», «Пад высокім сонцам» і іншыя. Пра другіх — багата фельетонаў і гумарэсак.

Падчас працы ў часопісе «Вожык» (у 1973 — 1977 гг. — намеснік рэдактара і рэдактар аддзела) у яго Бібліятэцы выйшла кніга апавяданняў, гумарэсак і фельетонаў «Мудрая цялушка» (1976).

80 гадоў з дня нараджэння

Уладзімір БАРАНОЎСКІ (15.1.1930 — 1988)

Уладзімір Уладзіміравіч Бараноўскі (вёска Станькава Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці) слыў вядомым карыкатурыстам. Яго добра ведалі чытачы «Вожыка», «Крокодила» і іншых гумарыстычна-сатырычных выданняў.

Адну з кніг карыкатур, што выходзіла ў Бібліятэцы часопіса, мастак назваў «Калі хата не з краю» (1976). Хто ж сёння скажа, што яго «хата» была з краю?! Не, ён заўсёды знаходзіўся ў гушчы жыцця і вострым сатырычным вокам падмячаў усё адмоўнае ў ім, адгукаўся на надзённыя, актуальныя тэмы. Сведчаннем таму з'яўляецца і другая кніжка карыкатур «Ваяўнічы аловак» (1985).

75 гадоў з дня нараджэння

Леанід ГАЎРЫЛКІН (22.5.1935 — 5.2.1989)

У літаратуры Леанід Іванавіч Гаўрылкін (пасёлак Стэп Добрушкага раёна Гомельскай вобласці), здаецца, апрабаваў ледзь не ўсе яе жанры. Пісаў раманы, апавесці, апавяданні, навелы, не абыходзіў увагай п'есы і кінасцэнарыі. Але нават у сур'ёзных творах з мастацкай палітры пісьменніка не знікалі ні досціп, ні жарт, ні іронія, нават у драматычных абставінах жыцця ён здольны быў бачыць вясёла-камічныя праявы.

Працуючы ў «Вожыку» загадчыкам аддзела літаратуры (1986 — 1989), не забываў, вядома, і пра гумар. Выдаў кніжкі гумарыстычных апавяданняў «Мадэльер з Баршчоўкі» (1980), «Як Клава мужа шукала» (1985), «Жыццё Ігната Валуна» (1989).

Па гарызанталі: 5. Худасочны батон, які меціць у мадэлі. 6. Яго форме адпавядаюць арбіты планет. 9. Хаўруснік бандыта. 11. Паўтарае зямны шар. 12. «Бонус», які атрымлівае студэнт пасля заканчэння вучобы. 15. ... не схаваш у мех. 17. «Малодшы» палец. 18. Аконны пераплёт, які мыла мама. 19. З гэтай глінянай пасудзіны прыемна піць малако, ваду ці іншы вадкі прадукт. 20. Старога вераб'я на гэтым корме не правядзеш. 24. Брат ласкі, мае гнуткае тулава і пушыстае футра. 25. Ахвотнік павесяціцца. 26. Сямейны, дамашні агонь. 29. Фурман, якога просяць не гнаць коней (песен.). 30. Будзе ... і на нашай вуліцы. 31. Непрыяцель мінора. 33. Вялікі сабака. 34. Невялікая эстрад-

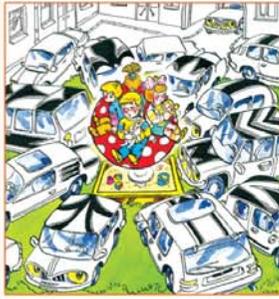
ная п'еса жартаўлівага зместу, «дзіця» інтэрмедыі.

Па вертыкалі: 1. Зялёны са- брат вожыка. 2. ... — прыпасі- ха, зіма — прыбярыха. 3. Пес- ня, якую спявае мадэмузэль. 4. Два спараныя прадметы. 7. «Стаж» аўтамабіля. 8. Месца жыхарства багоў. 10. Дасціпны, вясёлы жарт. 13. Выключная з'ява ці чалавек. 14. «Глухая» птушка. 16. Даюць «на лапу». 18. Лаціна-амерыканская фер- ма. 21. Спрошчаны царцёж. 22. Традыцыйная беларуская рыбалоўная снасць. 23. Начны вязьмарскі сход. 27. Шыць на ... 28. Старажытны заходні «грош». 31. Яе можна зрабіць на твары, а можна і ўзарваць. 32. ... руку мые.

Па гарызанталі: 5. Ватер. 6. Элітс. 9. Аб- рэз. 11. Глобус. 12. Дышом. 15. Смах. 17. Мезенці. 18. Рамка. 19. Заданок. 20. Мякіна. 24. Тхор. 25. Вяснян. 26. Ачал. 29. Ямпычж. 30. Кірмаш. 31. Мажор. 33. Піна. 34. Скеты.

Па вертыкалі: 1. Кактус. 2. Лега. 3. Бюж. 4. Спарыш. 7. Прадэт. 8. Алішт. 10. Хохма. 13. Феномен. 14. Цепярук. 16. Ха- бар. 18. Рання. 21. Схе- ма. 22. Міржажа. 23. Шабат. 27. Выраст. 28. Пястр. 31. Міна. 32. Рука.

Адказы

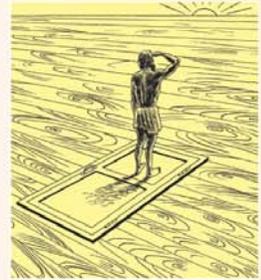
ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Альманах
сатыры і гумару
«Вожык»,
УП «Кінавідэапракат»
Мінгарвыканкама
працягваюць сумесны праект:

«ВЫСТАВА ВОЖЫКАЎСКОЙ КАРЫКАТУРЫ».

Пасмяцца разам з «Вожыкам»
мелі магчымасць глядачы
сталічных кіназатраў
«Беларусь», «Дом кіно»,
«Кастрычнік», «Салют»...
Выстава ўключае ў сябе
лепшыя работы
вядомых майстроў
беларускай сатырычнай графікі —
Сяргея Волкава, Аляксандра
Каршакевіча,
Міколы Гіргеля, Алега Папова,
Пятра Козіча,
Аркадзя Гурскага, Алега Гуцола,
Андрэя Слуцкага, Анатоля
Гармазы
ды іншых слынных
мастакоў-карыкатурыстаў.

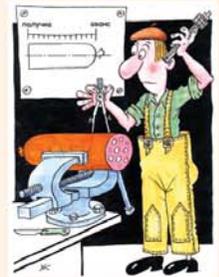
Уваход на выставу — бясплатны,
выхад — з усмешкамі
і добрым настроем.

Даведкі па рэдакцыйным
тэлефоне: 284-84-52.

Усе — на выставу!

*Р. S. Хочаце ўсміхацца часцей —
выпісвайце «Вожык»!*

На альманах «Вожык»
можна падпісацца
ў любым
паштовым аддзяленні.

Нашы
індэксы:

індывідуальны
74844,
ведамасны
748442.

Чытайце ў наступным нумары альманаха «Вожык»:

ПРОЗА.

Юлія ЗАРЭЦКАЯ. Жывая вада, альбо Як Лёнька сухім з вады
выйшаў. Шкадаванне аб нястрачаным. *Апавяданні.*
(З цыкла «Дунілавіцкія былі»).

Мікола ПАДАБЕД. Раман на тры ночы. Прасвятленне.
Туфлі з-за бугра. Баброва хатка. «Дыверсія». *Гумарэскі.*
Вячаслаў ВОЛЬСКІ. Смешна — не грэшна.

(З *гумарыстычнага сшытка*).
Янусь МАЛЕЦ, Аляксандр КОЗЕЛ, Мікола КАМАРОЎСКІ.
Былі, гумарэскі, гісторыікі.

ПАЭЗИЯ.

Міхась МІРАЊОВІЧ. Міранізмы. *Мініяцюры.*
Мікола ЧАРНЯЎСКІ. Гумарыстычныя вершы.

Васіль МАЕЎСКІ. Байкі, вершы, карацелькі.
Павел САКОВІЧ, Васіль ЖУКОВІЧ, Уладзімір ЕРМАЛАЕЎ,
Мікола ШАБОВІЧ, Міхась ПАЗНЯКОЎ, Пятро РАДЗЕЧКА,
Віктар КУНЦЭВІЧ, Ганна АТРОШЧАНКА,
Мікола ТОНКАВІЧ. Пароды.
Васіль МАКАРЭВІЧ. На Парнаскіх выбоінах. *Мініяцюры.*

ПЕРСОНА.

Гутарка з вядомым мастаком, карыкатурыстам, жывапісцам,
графікам Сяргеем ВОЛКАВЫМ.

КАРТА «ГУМАРЫСТЫЧНЫЯ ДАЛЯГЛЯДЫ. Гомельшчына».

ВЕРНІСАЖ.

Малое мастак Алег КАРПОВІЧ.

ПЕРАКЛАДЫ.

Ганад ЧАРКАЗЯН. Крот. *Апавяданне.*
Паўло ГЛАЗАВЫ, Пятро ГРЫШКО.
Гумарыстычныя вершы, байкі.

ISSN 0132-5957

